

בס"ד, עלון מספר 32 < גליון זכרון לרגל יום השנה השני > אדר ב' תשפ"ד
פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של
רשכה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח דרבנן

שיחות ולימודי דעת על הרב זצוק"ל

מיוחדות לגליון הזכרון של 'שיח אמונה'

במעונותיהם של יבדלחט"א מרנן
ורבנן גדולי הדור שליט"א

עובדות והנהגות חדשות מימי
צעירותו של הרב זצוק"ל

שיחה במעונו של מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א

'את רבי חיים הכרתי כבר כשהיה נער
צעיר בביתו של החזון איש, ודמותו
הותירה עלי רושם עז כשקבע את
עצמו בשקיעות בתורה ולא שם לב
לנעשה סביבו'

שיחה במעונו של מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

'רבי חיים זצ"ל היה סבור כי כל דין
שהרמב"ם מביא, אם לא כתב 'ראה
לי', הוא ראה כך מפורש באיזה מקום'

שיחת התלמידים

שיחה עם הגאון רבי חיים ישראל שפירא
שליט"א ראש ישיבת 'שערי תורה'

גליה לדרעיה

ונפל נהורא בני מדרשא

יריעה נרחבת לרגל הופעתו
לראשונה ממכבש הדפוס של
'קונטרס הזכרונות'

שפתיו דובבות

שיעור היארצייט שנמסר ע"י בנו
הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי
שליט"א בחדרו של הרב זצוק"ל
ביום היארצייט לאחר תפילת וותיקין
המתקיימת בקביעות על שולחנו

שיח התפילה

חשיפה: הפיתקאות האישיות
שהרב זצ"ל היה מעתיר מתוכם
בתפילת שמונה עשרה

שיחת חולין

מה נהדר

צילום: טוקי לרד

שנת חיים

להעלות הענן

ט"ו אדר תשפ"ב - תשפ"ד

גליון הזכרון שלפנינו היוצא לאור ככלות שנתיים מעת העלות הענן, מופיע בחודש אדר ב' תשפ"ד, כאשר שוב זכינו לשיחות זכרון מיוחדות במעונותיהם של מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א, מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א, ומרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א, שהאריכו בזכרונותיהם מהרב זצ"ל ומדודו מרנא ה'חזון איש' זיע"א, ושפכו אור, על ימי עלומיו של הרב, כמו כן קיבלנו גם צידה לדרך על הלימודים הנדרשים מאיתנו למלאות את החלל הגדול.

עדיין לא נמוגו ההדים החיוביים מגליון הזכרון שיצא לאור ע"י מכוננו אשתקד ביום הזכרון הראשון, ובו זכינו ליריעות מיוחדות על הקשר של הרב זצ"ל עם מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, ומרן רבה של ירושלים שבין החומות הגר"א נבנצל שליט"א, ועוד מגיסיו של הרב זצ"ל, וברי לן שגם השנה יאותו רבים ויתחזקו מהשיחות המיוחדות במעונותיהם של גדולי הדור שליט"א.

בגליון זה הקדשנו יריעה נרחבת ומפורטת, לרגל הוצאתו לאור עולם, לאחר חמישים שנה שהיה ספון בבית הרב זצ"ל, של ספר 'קונטרס הזכרונות', ובו הוראות, הנהגות ופסקי הלכה מדודו מרן ה'חזון איש' זיע"א, שרשם והעיד רבינו בעצמו בכתב יד קדשו. ביריעה הרחבנו על תולדות הספר שנכתב כולו בכתב ידו של הרב זצ"ל, ופירטנו בקצרה על הרב מגדולי התורה מהם הביא הרב בספרו.

בעת השלמת המלאכה הגדולה וירידת הגליון לדפוס, נשמעים בארץ הקודש, למרבה הכאב, קולות מלחמה על עולם התורה, קולות המאיימים רח"ל לפגוע בעולם התורה ובפריחתו המבורכת, בטוחים אנו 'כי לא תשכח מפי זרעו' וזממם לא יפק.

חיוק רב העניק הרב זצ"ל בחיי חיותו בכל עת שעלה נושא החששות של עולם התורה מהמדינה והצבא, ועודד את ראשי הישיבות בכל עת שהעניין עלה על שולחנו, שלא לחשוש מאוימיהם על הקטנת התקציבים, כי הרבה דרכים לרבש"ע לכלכל את עולם התורה, ואין לחוש להם כלל וכלל, פעמים שהיה רבינו מפטיר גם ב'ברכות' לא קלות, לאותם משטינים, אם לא יאותו לחזור בתשובה, ואוי להם מעלבונה של תורה.

באחת ההזדמנויות הללו, כשהיו מי שהתפלאו על כך שהמפלגות הדתיות לא מסייעות לעולם התורה, אמר הרב זצ"ל בשם מרן ה'חזון איש' זיע"א: "עם החופשיים עוד היינו מסתדרים, אבל המזרחי מקלקלים הכל תמיד".

נסיים בתפילה ונעתיר לשוכן ערבות, שתעמוד לימיננו זכות הרב זצוק"ל, שיהא רעוא שישוטטו רבים ותרבה הדעת, תורתו מגן לנו ימליץ טוב בעדנו.

המערכת

מכתב הרב זצ"ל על משמר הישיבות

בעזה"י בין המצרים תשע"ב

שמועה שמעתי ורעדה אחזתני ותכסני פלצות על אשר באים לחוקק חוקים ולנגוע בציפור נפשם של כלל ישראל בפך השמן הטהור ה"ה בני הישיבות הקדושות ואברכי הכוללים.

הזהרו על נפשכם ועל קיומכם תדעו נאמנה שכל זכות קיום כלל ישראל הוא בזכות אותם בני תורה הקדושה שאין להם בעולמם חוץ מד' אמות של הלכה והדבר הזה היה פשוט וברור לכל יהודי מעת היותנו לגוי שסכנה גדולה לגעת בטהרתם של בני הישיבות הקדושות ולהכניס בהם ח"ו מחשבות זרות.

וחובה על כל אשר בידו למחות להתריע ולהמריץ ולעודד את בני התורה ולא להפך חס ושלום ובנפשנו הדבר הזה.

הכו"ח מתוך כאב עמוק ומצפה לגאולה שלימה בקרוב

א"י זצוק"ל

ניתן להשיג את

**הלוח השנתי
ובו סדר הלימוד של
הלכות שבת**

במסגרת התכנית החדשה

של 'שיח התורה'

החל מיום היארצייט

בבית הרב זצוק"ל

רחוב רשב"ם 23

ניתן לשלוח שמות
לתפילה

בציון מרן זצוק"ל

(ללא תשלום)

למכון 'שיח אמונה'

בפקס 03-5479183

או בדוא"ל:

seshemot@gmail.com

תודה מיוחדת

להרב אברהם יעקב גרליץ שליט"א על סיועו בשיחה עם מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א, ועזרתו בכל מדורי הגליון שלפנינו.

התמונות בגליון באדיבות הספר 'אלא', ארכיון 'שיח אמונה', וארכיוני שוקי לרר ודוד זר

שלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי
מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א
ולסדרי ומבחי 'שיח התורה'
03-308-5000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188,
מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

מכון
'שיח אמונה'
להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

שיח דרבנן

שיחה מיוחדת לגיון הזכרון של 'שיח אמונה' במעונו של מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

של הנער דאז רבי חיים הותירה עלי רושם עז באשר קבע את עצמו בשקיעות בתורה ולא שם לב לנעשה סביבו, זה היה זה מופלא בעיני הכל איך רבי חיים שהיה שקט מטבעו והתבטל כולו לדודו הגדול זיע"א ולאביו הגדול, נעשה לאדם גדול מאד בזכות עצמו, ויתכן כי אדרבה היא הנותנת שזכה להגיע לדרגתו העצומה דווקא בזכות התבטלותו הנדירה לרבותיו'.

'לפני שנים רבות היתה תקופה שבכל יום ששי הייתי נוסע לתל אביב לחנות ספרים של ר' חיים גיטלר שהיו לו הרבה ספרים עתיקים, והיו באים לשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל והגר"ש קרליץ זצ"ל ואני להבחל"ח, היינו באים לעיין בספרים אצלו, והיינו יושבים שם בחדר צדדי ומדברים בלימוד, וכשהיה יוצא ספר חדש היה ר' חיים גיטלר, מכניס לנו שנראה אולי נקנה אותו, לכולנו היה הרבה ספרים, שבוע אחד הוא נכנס ואומר השבוע יצא ספר חדש מרבי חיים קניבסקי מבני ברק בנו של הסטייפלר בשם 'קרית מלך', והוא מקורות לרמב"ם במקומות שהכסף משנה לא ציין. באותה התקופה למדתי מסכת תמורה ויש שם רמב"ם קשה בתחילת הלכות תמורה שכותב ש'לוקה כמנון הבהמות שהמיר', והכסף משנה מעתיק את דבריו ולא מוסיף עליהם, וידוע שכוונתו בזה שלא מצא מקור לדברי הרמב"ם, ואני אז מצאתי מקור לדבריו מדברי רש"י שם בדף כ"ז שהביא ירושלמי, אמרתי לו תן לי את הספר אם הוא יביא את המקור לרמב"ם הזה אני קונה את הספר, פתחתי בהלכות תמורה והוא אכן מציין על אתר - על דברי הרמב"ם את הסוגיא בדף כ"ז, התפעלתי כל כך, וקניתי לעצמי מיד את הספר, כבר אז היתה ניכרת בקיאותו של רבי חיים בכל מכמני התורה'.

מרן שליט"א מבקש להוסיף עוד דוגמא:

'כשלמדנו בבא קמא יש רמב"ם [בדיני בור] שכותב הלכה עם דרשה, והכסף משנה לא ציין את המקור לזה, וגם רבי חיים בקרית מלך לא ציין מקור לזה, ואני מצאתי את זה במכילתא דרשב"י, וזכרתי שפגשתי אותו לפני שנים רבות ואמרתי לו: 'רבי חיים למה לא ציינת מכילתא דרשב"י, והשיב לי מיד: איזה מכילתא דרשב"י יש לך בבית, חדש או ישן, באמת היה לי בבית את החדש, ואמר לי תראה שם בשער הספר, מכילתא דרשב"י מי חיבר את זה ר' דוד הופמן, וכתב שם שליקט חיבור וקרא שמו מכילתא דרשב"י, למה קרא לזה מכילתא דרשב"י, כי רוב דברים שהבאתי כאן זה ממכילתא דרשב"י אז קראתי כך שם הספר, אבל לפעמים ליקטתי דרשות מהרמב"ם ועוד, ושם על הדרשא הזו על בור מציין למטה המקור מהרמב"ם... רבי חיים ידע מיד לומר אם יש אכן ראייה מן המדרש או לא'.

"את רבי חיים הכרתי כבר שהיה נער צעיר בביתו של החזון איש, ודמותו הותירה עלי רושם עז שקבע את עצמו בשקיעות בתורה ולא שם לב לנעשה סביבו"

מעת שסיבבה ההשגחה העליונה את הצלתם של משפחת מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי זצוק"ל בעלותם ארצה בימי המלחמה העולמית השנייה, רקם מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א, קשר מיוחד וענף ביותר, עם רבינו זיע"א, ההיכרות רבת השנים והערכה ההדדית בין רבינו למרן שליט"א החלה עוד בימי בחרותם עת הסתופפו השניים בצל האילן הגדול מרנא החזון איש זצוק"ל, זעיר פה וזעיר שם זכינו לשמוע מפיו של מרן שליט"א על הקשר הזה, והרי הם כאן לפניכם.

ביקשנו לשמוע מעט על הקשר בין רבינו זיע"א, למרן רה"י שליט"א

ראשית הזכיר בפנינו מרן רה"י שליט"א, כי פעם זכה לביקור של רבינו בביתו: 'זה ארע היות והיה לרבי חיים זצ"ל חבר קרוב בתפארת ציון בנו של ראש הישיבה שם הגרא"י גרשנוביץ זצ"ל. רבי משה גרשנוביץ קראו לו, הלה התגורר בארה"ב ורצה לשוחח עם רבי חיים, לרבי חיים כידוע לא היה טלפון בבית, אז הוא התקשר אלי וביקש ממני שאקרא לר' חיים לביתו ויתקשר אליו...'

גם מרן הסטייפלר זיע"א היה בבית פעם אחת, היה זה כשיצא לאור חידושי הרשב"א בבא בתרא, מכת"י הוציאו את זה בארה"ב ושלחו לי את זה מארה"ב, הסטייפלר שמע מזה ובא לעיין בספר, כך היה חשקתם לתורה עצומה'.

מרן שליט"א מוסיף ומספר:

'את רבי חיים הכרתי כבר כשהיה נער צעיר בביתו של החזון איש, ודמותו

כאשר הזכרנו את הקשר עם מרן החזו"א זללה"ה, סיפר מרן שליט"א אנקדושה מעניינת שהיתה עם רבינו,

'בחשון תשס"ח נכנסתי אליו. ובשבת קודש הסמוכה פרשת וירא, היה היארצייט למרן החזו"א, ורבי חיים אמר ביום זה שיעור בבהכ"נ לדרמן. כשהתיישבתי, אמר הגר"ח שברצונו לומר לנו את השיעור שעתיד לומר בשבת קודש. חייתי וסיפרתי, כי פעם נכנסתי למרן החזו"א יום לפני שעתיד היה למסור שיעור, ואמר: 'אומר לך מה שעתיד אני לומר בשיעור מחר', ו'עזות נכנסה בי' ואמרתי למרן החזו"א - את השיעור כבר אשמע מחר, וכעת חפץ אני בזמן זה לשאול בסוגיא אחרת שחשובה לי מאד לדעת מה הרב למד בה. אמר לי מרן החזו"א: 'אינך מבין, שכשאני אומר לך כעת את השיעור אז מחר אני יודע שזה כבר לפני פחות אדם אחד, כי אתה כבר שמעת?!' אמר לי מרן הגר"ח ק שבאמת ידוע שה'אימתא דציבורא' שהיתה למרן החזו"א היתה מופלגת מאד'.

לסיום התעוררנו לשמוע דברי אלוקים חיים, כיצד זוכים בדורינו זה, לקחת מעט מן המעט, מדמותו של רבינו,

מרן שליט"א: 'אין ספק שהסיבה שמרן הגר"ח"ק זכה לגדלות בתורה בהיקף עצום כל כך היא, שמינקות ועד שיבה לא היה לו דבר זולת התורה כל ימיו בכל רגעיו ופרטיו, זו הדרך. עד שנעשה אחד עם הקב"ה בדביקות נוראה'.

'אנחנו אומרים בתפילה 'כי הם חיינו ואורך ימינו', ואיך נוכל שהתורה תהיה כל חיינו יומם וליל ללא הפוגה, אלא שממשיכים לאמר 'ונשמח בדברי תורתך', שאם נגיע לדרגה זו שנשמח בדברי התורה, כך נוכל לחיות בקביעות עם התורה שתהיה מתוקה מנופת צופים. וזה היה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל'.

'ומי שלומד את התורה כל העת, הוא נעשה דבוק בהקב"ה, כי הקב"ה, אורייתא וישראל חד הוא - איזו זכות יש להיות עם הקב"ה כחד, וכי יש דביקות גדולה מזו, וזה מגיע רק על ידי עמל התורה'.

בני הבית שהאינו לשיחת עם מרן שליט"א, ביקשו להוסיף בפנינו דברים נוספים, אודות הקשר של רבינו ומרן שיבלחט"א

כידוע לאחר נישואיו שקד רבינו על

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א מעיין בגלין ש"ח אמונה

תלמודו ככולל 'חזון איש', מפעם לפעם היה יורד מרן שליט"א מהישיבה לכולל חזון איש לדון בדברי תורה והלכה עם רבינו, כאשר נידונים רבים במו"מ של תורה שעלו ביניהם בשנים הקדמוניות חביבים על מרן עד למאד ורבים מהם מביא מרן בשיעוריו לפני תלמידי הישיבה.

ברבות השנים נעשו למשפחה כאשר בתו של מרן שליט"א נישאה להגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ובהמשך נעשו למחותנים כאשר נכדו של מרן בן בנו הגדול הגאון רבי ירוחם פוברסקי שליט"א נכנס כחתן אצל חתן הרב זצ"ל, הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א, כאשר השדכן היה לא אחר מאשר רבינו. את שמעו של הבחור שמע הרב מאחד מבני משפחתו שהוצע לו כשידוך את הבחור המופלג דאז, אלא שהבחור היה עדיין צעיר לימים ולא עמד בפרקי שידוכין, אך רבינו שמר את הדבר וכחלוף תקופה הציע את השידוך לבת חתנו שליט"א ובעצמו יגע וטרח להביא את הדבר לידי גמר בס"ד.

בכל נישואי נכדיו נהג רבינו להשתתף בשמחת נישואי נכדיו בחופה ולאחר מכן היה שב לביתו לסדרי לימודיו ולחובותיו ולקראת סיום הסעודה היה שב לאלום לסעודת המצוה ולברכת המזון, שונה הדבר היה בשמחה זו כאשר לאחר החופה ניגש רבינו למרן שליט"א בחביבות ואמר לו: 'נו זאגט אפעס' וכשהחלו לשוחח בלימוד שוב לא היה מקום לשום דבר אחר, ובמשך כל שעת הסעודה ישבו ודנו בדברי תורה עד לסיימה של הסעודה.

כל דבר תורה מתורת רבינו היה חביב למרן שליט"א ורבים מביאים בספריו ומשתעשע בהם, כשנפגשו בכינוסים ובשמחות תמיד היתה השיחה ביניהם בדברי תורה בידידות ובכבוד גדול, לפני שנים חידש מרן חידוש בסוגיא במסכת סוטה ולא היה לו סימוכין לדבריו, וביקש לעלות לרבינו להשמיע את הדברים, היה זה בשעת בוקר של חודש ניסן, רבינו היה מסוגר בעליית ביתו, ושם השמיע מרן שליט"א את דבריו כשרבינו הביא לו ראייה לדבריו מדברי הרמב"ן על התורה בפרשת נשא, כמעט בכל עת שהיו נפגשים היה רבינו פונה למרן שליט"א ואומר לו: 'הרבה זמן כבר לא קיבלנו ממכם אנייע' ספר..'

באחד השנים נפגשו באירוע ימים ספורים לפני ראש השנה ובערב ראש השנה קרא הרב לנכדם המשותף שליט"א וביקש ממנו להיות שליח למרן למסור לו תשובה לשאלה, באומרו כי 'אין זה לכבודו להשיב לו בכתב כמו לכולם'.

בחיי חיותו של רבינו, היה מרן שליט"א חוזר ואומר כי כולנו רוצים לדעת רצון ה' בכל ענין, ובזמנו היו לנו נביאים ואורים

מה אתה רוצה שאני יהיה חוטב עצים...! מרן שליט"א מספר זאת בערגה לתלמידים ומסיים: 'זה רבי חיים עם כל ידיעת התורה שלו, וההתמדה שלו, להפסיק רגע ללמוד, כבר הוא מרגיש שעוד רגע הוא יהיה חוטב עצים, כמה אהבת תורה יש בזה...'

בגמרא מנחות (צ"ט) איתא 'אמר רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מהו ללמוד חכמה יונית', בהזדמנות שאל מרן שליט"א את

ותומים, וכיום שאין לנו אלו יש רק דרך אחת לדעת מה רצונו של מקום, והוא על ידי השמיעה לחכמי התורה שבכל דור שהם זוכים מכח התורה לדעת רצון ה' מהו, ואנחנו זכינו שיש לנו את רבי חיים קניבסקי שהוא יודע את כל התורה ומי לנו שיודע יותר ממנו את דבר ה' וככל אשר יורנו כן ננהג, גם בנושאים אישיים היה עולה מרן שליט"א, לא אחת, לביתו של רבינו, לבקש ברכתו ועצתו, לפני שנים סבל מרן שליט"א מכאבים חזקים בצלעות ובחלק מהעצמות, הכאבים העזים שהיו לו, הפריעו את שקידתו בתורה, וכששאל ברופאים ולא מצאו לו מזור, עלה לביתו של רבינו לבקש ממנו שיעתיר בעדו שיוכל להמשיך ללמוד במנוחה, רבינו הציע לו ללמוד מסכתא

מתוך ההספד שנשא מרן שליט"א, על רבינו זיע"א, בעצרת המספד המרכזית של רשת הכוללים 'כתר תורה'

"אני יכול רק כמו המרחשת לבכות ולבכות, ולדעת שכעת שאנו עסוקים בהספד, הספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות"

'אני זוכר בילדותי כשברחנו מברנוביץ לווילנא בתחילת המלחמה, ובתקופה הזאת נפטר רבי חיים עוזר זצ"ל, זה היה יום ששי ה' אב, וביום ראשון היתה הלוייה, כמו כאן, הלוייה יצאה מבית הכנסת הגדול בוילנא שהיה בנוי לעומק לקיים מה שנאמר ממעמקים קראתיך ה', ואבא שלי זצ"ל לקח אותי ללוייה, הייתי שם על החלון שהיה בגובה מול המספידים, ומשם ראיתי את הלוייה, ראשון המספידים היה המרחשת שכבר היה זקן מופלג, והוא עלה והתחיל לבכות ובכה ובכה ובכה, וירד, יותר לא יכול.'

'וכעת התאספנו כאן כדי להספיד את רבי חיים זכר צדיק לברכה, אני מכיר אותו כבר מילדות, ובשנים האחרונות ישבנו הרבה פעמים יחד, ישבתי על ידו בכינוסים גדולים כולם מסתכלים על הציבור הגדול שהתאסף, מה עושה רבי חיים יושב עם גמרא ויש לו סימניה והוא עובר שורה אחרי שורה ממשיך עוד עמוד ועוד עמוד.'

'זה היה רבי חיים אני מכיר אותו מנעוריו לא היה לו שום עסק ושום דבר, עד שנהיה גדול הדור כל מי שיש לו בעיה למי הוא פונה לרבי חיים, כל היום היה עסוק בלתת עצות לכל מי שרק בא.'

'מי שהיה בא לרבי חיים לשאול שאלות תמיד היה תשובה, ותמיד התשובה היתה מן הגמרא, לא היו לו תשובות אחרות, רק מן הגמרא, כשאחד היה כואב לו הרגל אמר תלמד כיצד הרגל, כך היה אומר לכל דבר, ועל זה אנחנו התאספנו כאן להספיד.'

'הגמרא בסנהדרין פ"ח ב' אומרת שלחו מתם איזהו בן העולם הבא, ענוותן, ושפל ברך, שייף עייל, שייף ונפיק, וגרים באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, יהבו ביה רבנן עינייהון ברב עולא בר אבא; בזמן האמוראים היו צריכים לחפש מיהו בן עולם הבא, היה רק אחד, פלא עצום.'

'זה ההספד שיש לי לומר על רבי חיים, זכה לדבקות בתורה עד שעליו אפשר היה לומר וצדיק יסוד עולם, כל העולם כולו עמד על רבי חיים, וכשאנחנו מספידים את רבי חיים מספידים את כל העולם, את כולם, כתוב שיעקב פדה את אברהם מכבשן האש, בזכות התורה שהיתה בו ניצל מכבשן האש.'

'באמת אין לי כבר כח, וגם אני יכול רק כמו המרחשת לבכות ולבכות, ולדעת שכעת שאנו עסוקים בהספד, הספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות, כשרבי חיים היה היינו בטוחים שלא יהיו פצצות, הוא לא פחד כמו שהחזון איש לא פחד, הוא אמר שבבני ברק לא יהיה פצצות, אבל מה יהיה כעת, צריכים רחמים, ועלינו להתפלל שהקב"ה יעזור, שהספדן של צדיקים יהיו מעכבין את הפורענויות, נספיד כולנו, נבכה ונספיד ביחד, ונזכור שהיה לנו אדם קדוש שהעולם עמד עליו, ומה יהיה כעת, צריכים להתחזק, והחיזוק צריך להיות ללמוד עוד יותר ועוד יותר ולא להפסיק, את זה צריכים לדעת כל התלמידי חכמים העמלים בתורה גם כשבבית הם חיים בדחקות, וקשה להם, לזכור את המשנה על הארץ תישן ומים במשורה תשתה לא לחשוב לא על האוכל ולא על השתיה, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.'

בכורות (היה זה בשנים קדמוניות לפני התקופה בה נהג הרב כן כהוראה לרבים) ולתת סכום מסויים לצדקה, וכדבריו כן נהג מרן שליט"א.

כאשר הוציא הרב את ספרו 'ארחות יוסף' שיגרו במתנה כפי שנהג בכל הספרים, ומאת קבלת הספר שינה מרן שליט"א חלק מהנהגותיו כפי שנהג שנים רבות לפי דברים שהכריע בהם הרב בספרו.

זכור לכולם התייעוד שהתפרסם ברבים עת התאספו גדולי התורה במעונו של רבינו, ורבינו שהיה שקוע בתורתו לא שם לב לנוכחים בחדר, כשהסבו את תשומת ליבו ביקש רבינו להמשיך ללמוד ולסיים עד המשנה, מרן שליט"א אמר לו: 'רבי חיים אני מקנא בך', נענה הרב לעומתו ואמר לו: 'וכי

רבינו איך אפשר שאדם יאמר על עצמו שלמדתי את כל התורה כולה והלא התורה אין לה סוף, וענה רבינו כי הרמב"ם כתב בתחילת ספרו שחיברו 'לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם, אם כן מי שיודע את כל הרמב"ם חשוב כיודע את כל התורה וזה רבי ישמעאל בטח ידע...'

שיח דרבנן

שיחה מיוחדת לגליון הזכרון של 'שיח אמונה' במעונו של מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

ימים בגבעת רוקח, זכורני איך שר' חיים היה יושב במרפסת של 'בית יוסף', שהיתה ממש על יד הבית, ולומד בקול, בשעות המאוחרות בלילה, וכן בבוקר מוקדם, והשכנים צעקו עליו, הוא פנה אל החזו"א, החזו"א אמר לו שלא יקשיב להם, אני למדתי אז ב'תפארת ציון', והתחלתי לבוא למרן החזו"א, לדבר בלימוד, ולשאל שאלות, והוא מצידו עודד אותי לבוא ולשאל בלימוד.

ידוע לנו שמרן שליט"א, זכה גם ללון בביתו של מרן החזו"א, כיצד זה התחיל,

מרן שליט"א: 'באותם זמנים, ברחוב ר"ע בבני ברק, היה פרדס, מרחוב ירושלים עד הכביש השחור (א"ה, כיום רחוב זבוטניסקי), והיו שני פרדסים, ובסופם היה מקום האריזה, ומשם לקחו את זה למשלוח לחו"ל, באותם פרדסים, היו מגיעים ערבים וגונבים, בסוף הפרדס היה צריף קטן, שם בחורים היו מגיעים ללון, ובכך הרויח בעל הפרדס, שמירה מעולה על פרדסיו, אני גם הייתי מאלו שישנו שם, וסבלתי נורא, והתלוננתי על כך בפני החזו"א, באחד הימים, כאשר הגעתי להציע את ספקותי בלימוד, אמר לי החזו"א, שכעת הבחור שרגיל ללון אצלו, מתחתן בשעה טובה, ואם ארצה אוכל לבוא לישון אצלו, כך בתחלתי ללון שם, כאשר היתה הדלת ננעלת, היו מעירים אותי בכדי לפתוח לחזו"א, כך היה עד שעליתי לישיבת לומז'ה.

גם לאחר נישואי, שאלנו את החזו"א כל דבר, אחד מהמופתים שזכיתי לראות בעיני, היה זה כאשר אשתי שתח' היתה לפני לידת בני בכורי, ובאמצע ליל שבת קודש, היו לה כאבים גדולים בשיניים, חיכיתי עד שנהיה קצת אור, והשכמתי קום לעבר ביתו של החזו"א, קפצתי דרך החלון, ומשנכנסתי למרפסת החזו"א הרגיש בכך, ופתח את התריס ושאלני מה רצוני, סיפרתי לו את דבר הענין, ואמר לי תלך ברגל לרמת גן, ושם תחפש רופא שיניים, ותכנסו אליו, אמרתי לו בפליאה

"רבי חיים זצ"ל היה סבור כי כל דין שהרמב"ם מביא, אם לא כתב 'יראה לי', הוא ראה כך מפורש באיזה מקום"

קשר רב שנים היה לו למרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א, עם הרב זיע"א, עוד משחר נערותו, בעת לימודיו בישיבת לומז'ה המעטירה, בחרדת קודש, ביקשנו שעה קלה, לנסות לתהות על אותם השנים, על הלימוד המשותף, ודרכי לימודו של רבינו עוד באותם ימים, ובתוך הדברים על הקשר עם מרנא החזון איש' זיע"א. מרן שליט"א נענה בחיוב, ומשכך התייצבנו בשעה היעודה, דולים כל מילה כפנינים, דברי אלוקים חיים.

ראשית, ביקשנו לשאול, הרי מרן שליט"א זכה לקרבה מיוחדת מאת מרן החזו"א זללה"ה, האם כבר אז בשנים הללו ראה את רבינו במחיצת החזו"א, ומה זכור לו על כך, יחד עם זאת, הגשנו בחרדת קודש, בשליחות בנו של הרב זצ"ל, הגרי"ש שליט"א, את ספרו החדש שהופיע לראשונה - 'קונטרס הזכרונות', בהוצאה ראשונית ומחודשת ע"י מכון 'שיח אמונה'.

מרן שליט"א: 'בעיקר שהיתי אצל החזו"א עוד כשהיה גר בגבעת רוקח, שם היה גר, כשעוד הייתי בחור צעיר, לאחר נישואי, הוא כבר עבר לביתו ש ב ר ח ו ב חזו"א, באותם

מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א בשיחה מיוחדת במעונו לעורכי עילון 'שיח אמונה'

ומזה לומדים שהתורה היא מקור השמחה, ומשם שאב את החיות שלו, על אף כל היסורים שהיו לו'.

בצניעות ביקשנו לשאול, על הקשר עם רבינו זצ"ל, בשיבת לומז'ה

מנן שליט"א: 'בישיבת לומז'ה, היה ספסל אחד, שם ישבו הגרמ"ש שפירא, שהיה נקרא מהמבוגרים, ואח"כ ישבתי אני, והייתי הרבה יותר צעיר ממנו, ואח"כ ישב ר' חיים, ואחריו ר' בערל ויינטרוב, אנו ארבעתנו ישבנו שם יחד, באותה העת למדתי עם ר' חיים, שהיה לשמאל'.

שבבני ברק יש כמה רופאי שיניים, ואמר לי לעשות כמו שאני אומר, זה היה בשבת לפנות בוקר, והלכתי לבית ואמרתי לה שהולכים לרמת גן, והגענו לרמת גן ברגל, וחיפשנו רופא, ומשהתחלנו לחפש היא אמרה שהפסיק לה הכאבים, והדבר היה לפלא שהרי היו כאלו כאבים חזקים, ובבת אחת הכל הפסיק, אמרתי לה שתשאר לחכות, וחזרתי לחזו"א לשאול מה לעשות, הגעתי לחזו"א שם אחזו אחרי תפילת לחש של שחרית של שבת, נגשתי אליו, לפני שיתחילו חזרת הש"ץ, וסיפרתי לו על הנעשה, ואמר לי עכשיו תלכו הביתה, והקב"ה ירחם, חזרתי הביתה, והנה במוצאי שבת, ר' פייבל שטיינברג זצ"ל שהיה מתלמידי החזו"א, דפק בביתי, והביא לי שתי לירות, שהיה אז סכום גדול באותם ימים, ואמר לי שבהוראת החזו"א אני ייקח מיד מונית, ולנסוע לתל אביב ברח' אלנבי יש רופא פלוגי, ולומר לרופא שהחזו"א שלחני אליו, ונסענו במונית, ודפקתי ואמרתי לו שהחזו"א שלח אותי (החזו"א אז היה מוכר בשם 'חזון איש' כי כבר בחו"ל התפרסם ספרו והיה לשם דבר), והסכים לעשות את הטיפול, והיה זה טיפול מאוד קשה, ונסעתי חזרה, כך היה החזו"א דואג לכאו"א, וכמה שהיה מדובר בכאבים גדולים, בזכותו הפסיקו הכאבים עד למוצש"ק, ומיד שלח שליח בכדי לדאוג ליהודי, כך התמסר לכאו"א, משספרתי את כל הנעשה למורי חמי זצוק"ל, הלך מיד לחזו"א, בכדי לשלם לו את השתי לירות, והחזו"א אכן קיבל את זה מיד'.

מנן שליט"א מוסיף ואומר: 'כאשר הייתי ב'תפארת ציון' הרגשנו שאין לנו עולם הזה בכלל, הכל היה בפשטות, לא היה תענוגות וכד', אבל כאשר הגענו אל ביתו של החזו"א, הבנו מה זה באמת לחיות בלי עוה"ז, הכל היה בפשטות מוחלטת, ועל אף כל ייסוריו, היה שמח במיוחד,

איזה לימודים למד מנן שליט"א עם רבינו, אלו שהיו מסדרי הישיבה או חוצה לה

מנן שליט"א: 'את הלימודים של הישיבה הוא למד בעיקר עם ידיו ר' בערל שישיב משמאלו, ואני הייתי יושב מצד ימין, ולמדנו קביעות של מסכתות, לפי סדר מסויים, פעם לא היו אומרים שיעורים בישיבות, שיעור יומי, היה שיעור רק פעם בשבוע, גם מורי חמי זצוק"ל, היה מוסר שיעור רק פעם בשבוע, והיו מסכתות שלמדו בישיבה, אותם למדתי בעיקר עם ר' יצחק דז'ימטרובסקי, את סדר הלימודים שמחוץ לישיבה למדתי עם ר' חיים, למעשה כבר הכרתי אותו כאשר שהיתי אצל החזו"א בעת לימודי ב'תפארת ציון', וכשהגעתי ללומז'ה למדתי עמו בחברותא, בתקופה זו עדיין המשכתי ללכת לחזו"א, כמעט פעם בשבוע'.

מנן שליט"א נזכר ומוסיף:

מנן שליט"א: 'זכורני היטב, שבחלק מסדר מוסר היה לומד בספר 'קיצור שולחן ערוך' כסדר, לא שלא למד מוסר, אלא עסק גם בזה, שהרי קיצור

הקשר בין הרב זצ"ל למרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל

במסגרת הדברים שנאמרו מפי מרן שליט"א, ראינו לנכון להביא מעט מן המעט, על הקשר המיוחד של הרב זצ"ל עם מורו ורבו, עוד מישיבת לומזה - מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, הרב הגדיר אותו כ'מורו ורבו' במשך כל ימי חייו, והחזיק מכל מילה שיצאה מפיו, מרן הגראמ"מ זצוק"ל העריך את הרב למאוד, במסגרת קצרה זו נביא מעט מן הדברים

במסירת השיעורים בישיבה

הרב זצ"ל שמע שיעורים על מסכת כתובות מפיו של מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, וסך כל התקופה ששמע שיעורים ממנו היה כשנה וחצי, והיה רגיל לתאר כי התלמידים אהבו את שיעוריו שהיו מלאי חיות וריתחא דאורייתא, ונמשכו אחריו מאוד, לעומת רבנים אחרים בישיבה, הרב שך היה מאפשר לשאול בשיעור והבחורים נהנו מכך.

באותם שנים, כשלמד הרב אצלו, באחד מימי הפורים, שלחו, הוא וידידו הגר"ד וינטרוב זצוק"ל, משלוח מנות לרבם הגראמ"מ זצוק"ל, ובו שאלות על הרבה מחלקי הש"ס, וכך כתבו: 'לכבוד מורינו ורבינו הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר אליעזר מנחם שך שליט"א בעמוה"ס אבי עזרי לכבוד שמחת פורים הרינו מתכבדים לכתוב להדר"ג ומו"ר איזה קושיות מנה שנתקשינו בהם עד מקום שידינו מגעת וזה החילונו בע"ה ולבסוף כתבו 'עד כאן היינו מהלכים ונקווה שהדר"ג ישיב לנו ויעמידנו על האמת ועוד רצינו להאריך אך מפני חובת היום אנו מוכרחים לקצר וכבוד הדר"ג יחוג שמחת היום בדיצה וחדווה מאת תלמידי' כאשר שניהם חתומים על המכתב. בספר הזכרון 'סכותה לראש' (ח"א עמוד ר"ל) מסופר שמרן הגראמ"מ זצוק"ל מאוד התפעל מהמשלוח מנות, והתבטא כי ש'זה היה המשלוח מנות שהכי שמח והתפעל ממנו בכל ימיו'.

מידת האמת

אירע פעם ואחד התלמידים שאל קושיא חזקה במהלך השיעור, והרב שך הודה מיד כי השאלה חזקה וצודקת, ובמילא הוא חוזר בו ממה שאמר, והפסיק את השיעור, וטרח לומר באוזני הבחורים כי הוא טעה בדבריו, וכי הצדק עם הבחור שהפריך את דבריו.

הרב, שהיה אז בחור צעיר התפעל מהנהגתו זו, וסיפר בשעתו את הדברים באוזני דודו מרן החזון איש, אשר שיבח מאוד את מעלת ה'אמת' של הרב שך.¹

'מגיע לו...'

באחד הימים ניגש הרב שך אל הרב וביקש ממנו שיעתיק לו את ההערות שכתב מרן החזון איש על גליונות הספר 'אבי עזרי'.

הרב אכן הלך בהזדמנות הקרובה וביקש מהחזון איש רשות להעתיק את הגליונות.

תיכף אמר לו החזון איש, "תעתיק לו את הכל, ואפילו אם יקח לו הרבה זמן, מגיע לו!!!"²

'חד מבני הישיבה'

סיפר הרב שדרכו של רבו הרב שך להזכיר בשיעורים הרבה מרביותו הגדולים, דודו הגדול מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל אבן האזל, וממרן הגאון רי"ז הלוי מבריסק זצ"ל. אירע פעם, ומסר שיעור שם מחידושי רבי איסר זלמן, מבלי להוסיף על דבריו כלום.

פעם אחת, חידש הרב שך בענין 'מתעסק', והרב כבחור צעיר העיר לו הערה על הדברים. דבריו מצאו חן בעיני הרב שך, והוא רשם את הדברים בספרו (אבי עזרי, הלכות איסורי ביאה) בשם 'חד מבני הישיבה'. ראה גם בשיח השדה חלק ג' מסכת כריתות י"ט ב'.

ידועים דברי הרב זצ"ל בשונה הלכות חנוכה, שמזכיר שם את דברי האבי עזרי שחולק על ה'משנה ברורה', בדין העומד ביום ג' דחנוכה ויש לו רק ב' נרות.

הרב עולה על קברו

מאז שנסתלק הרב שך, ט"ז חשוון תשס"ב, הקפיד הרב בקביעות לעלות על קברו יום קודם הייארצייט, כשהיה עולה על קבר החזון איש (שנפטר ט"ו חשוון). שניהם טמונים בבית החיים בבני ברק. וכשהייארצייט של החזון איש חל בשבת היה עולה פעמים לפני שבת ופעמים אחרי, ואחרי כן עובר דרך קברו של הרב שך.

'דין לדרמן כדין ישיבה, הרי ר' חיים מתפלל שם'

סיפר בעל המעשה: הוצע לי לשמש כשליח ציבור בבית הכנסת 'לדרמן' בימים הנוראים, התלבטתי אם להסכים, היות ודעתו של מורי ורבי מרן הרב שך היתה שבן תורה צריך להתפלל בימים נוראים במנין של "ישיבה", ולא בבית הכנסת אזורי. עליתי להיוועץ בדעתו.

מיד כאשר שמע הרב שך את השאלה, הוא השיב לי: "לדרמן? הרי ר' חיים מתפלל שם, יש למקום ההוא דין כמו ישיבה"³.

1 הוא הגאון רבי יצחק וסרמן זצ"ל, לימים מפארי אברכי כולל אברכים 'חזון איש'.

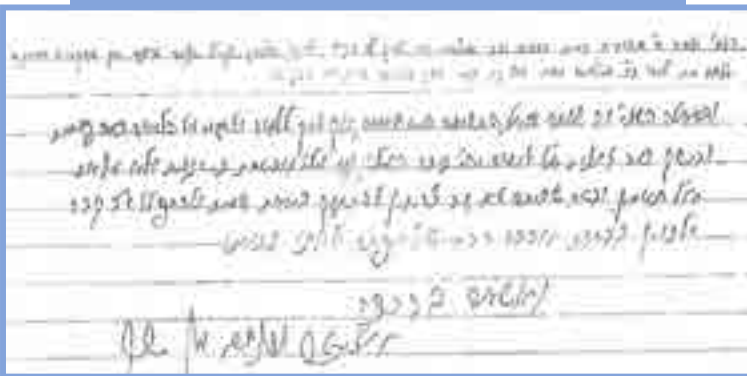
2 סיום העובדא עם החזון איש, הוא על פי ספר 'מרן הרב שך חלק א' עמוד 499.

3 רשימות ר"ג הוניגסברג.

במסגרת זו מתפרסם בעלון 'שיח אמונה' לראשונה, מכתב שהתקבל במערכת לאחר פטירת הרב זצ"ל.

במכתב, שנכתב בשנת תשמ"א, השואל הפנה ב' שאלות למרן הגא"מ שך זצוק"ל, האחד, שאלה בגדרי 'מצורע חשוב כמת', והשנייה שאלה בדרך הלימוד, בדף התשובה שקיבל, ראה לנגד עיניו דבר מעניין, על השאלה הראשונה, השיב, לא אחר מאשר הרב זיע"א, ומרן הגרא"מ זצוק"ל המשיך וכתב 'ועל השאלה השנייה' וכו', כהמשך לשאלה הראשונה, ההשערה היא שמרן הגרא"מ שלח אז להרב שיענה על השאלה ההיא, מסיבותיו שלו.

שולחן ערוך יש בו ממש כל המושגים שיש בתורה, ובאמת הנהגה זו הנחלת ברבות השנים, לאנשים בעלי בתים בחו"ל, שללמוד דף היומי לא הבינו כלום, וקבעתי להם שילמדו עמוד יומי בספר קיצור שולחן ערוך, ואכן היה להם לעזר, שידעו מושגים בכל דין שקיים בשו"ע'.

האם היו אי אלו שליחויות שביקשו ממרן שליט"א, להעביר שאלות וכד' למרן החזו"א

מרן שליט"א: היו כמה סיפורים, היה סיפור עם גט, שאחד שלח גט לפתח תקוה נדמה לי, אז כבר למדתי בפתח תקוה, ובגט היה כתוב, שזה נמסר בפתח תקוה או בני ברק, והיה תוספת מילה - 'ירושלים', אז הרב כץ שלח אותי לשאול את החזו"א, מה דין הגט, והחזו"א אמר שזה כשר, והסביר שאלו שכתבו כך כוונתם שארץ ישראל נקראת ירושלים'.

מרן שליט"א מוסיף בערגה: 'היה עוד פעם אחת, לאחר שהיה התעררות שלא להשתמש בחשמל בשבת, ע"פ פסק החזו"א, והיו בישיבה כמה צדיקים שעשו לוקסים, והמשגיח בישיבה ר' בער"ל ז'כובסקי זצ"ל, שלח אותי לשאול את החזו"א, שזה נורא ביטול תורה, וצריך להביא לוקס בערב שבת, וגם שלפעמים הלוקס נכבה וכו', וכשדולק חשמל, אז זה רצוף, כשבאתי אל החזו"א ואמרתי את השאלה, השיב: 'כשחז"ל גזרו 'ולא יקרא לאור הנר', הם התכוונו 'ביטול תורה', ובישיבה שמעו את תשובת החזו"א, וסברו וקיבלו'.

הבאנו בפני מרן שליט"א, קטעים מספר 'קרית מלך' של רבינו זיע"א, בהם הוא מזכיר את מרן שליט"א בשם 'ר"מ ברגמן' כמקור לכמה מאלפי הציונים על הרמב"ם, ושאלנו, מתי נאמרו אותם הדברים, כמו כן הראינו למרן שליט"א מכתב ישן בו שלח לרבינו ציונים על הרמב"ם ומהם נדפסו בס' 'קרית מלך'

מרן שליט"א: 'ר' חיים היה לומד בכלל 'חזון איש', גם אני הייתי יושב שם, ושם חיבר את ספריו 'שונה הלכות' ועוד, וחלק מהספרים היו מתחברים בדיבוק חברים, כמו ב'שונה הלכות' אותו חיבר יחד עם ידידו הגרא"צ טורצ'ין זצ"ל, וגם המקורות על הרמב"ם היו מתחברים באסיפת חברים, ואז היה נושא כזה למצוא מקורות לרמב"ם, ויחד עם ר' חיים דיברו על מקורות והוא הוסיף אותם בספר, ואם היה איזה מקור שיה חסר, היה שואל ומברר אצל הלומדים'.

'זכרונות שפעם החזקתי את עצמי לחרוף, שברמב"ם בהל' שביתת עשור, כתוב שיש דין מוקצה גם ביו"כ, וזה דין פשוט, אלא שר' חיים היה סבור כי כל דין שברמב"ם מביא, אם לא כתב 'יראה לי', הוא ראה כך מפורש באיזה מקום, ור' חיים חיפש מקור מפורש בש"ס, שיש דין מוקצה ביו"כ, והבאתי לו ראי' ממשנה בראש השנה, שם נאמר ששלח ר"ג לר"י 'גזרני עליך שתבוא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך' והנה מבואר שמעות שהם מוקצה, אסורין ביו"כ, ולכן ר"ג רצה שיבוא אליו עם זה כדי להראות שא"י יו"כ, ר' חיים נהנה מזה, וקבע את זה בספרו'.

לסיום, בירך מרן שליט"א בחום, את חברי מערכת 'שיח אמונה' למען ירבו כבוד שמים, להפיץ את תורתו ומשנתו של הרב זיע"א.

לראשונה: הופיע ספר 'קונטרס הזכרונות' מכתב ידו של הרב זצוק"ל, דברים ששמע מפי דודו מרון ה'חזון איש' זצוק"ל

— זיקוקין דגור דנפקי מפומיה דרב' (עי' הולין קל"א ב) —

'קונטרס הזכרונות' קרא הרב זצ"ל בענוותנותו לספר ההנהגות ופסקי הדינים שכתב מדודו מרנא ה'חזון איש' זצוק"ל. הרב זצ"ל חיבר את הספר, עיצב וליטש, נפה אחר נפה במשך שנים ארוכות, כשהוא נותן רשות מידי פעם להציץ ולדלות את הפנינים. מחברים בודדים, הורשו אף להכניס בספריהם הלכות שונות, אבל לא התיר להדפיסו בחייו.

עם ההוצאה הראשונה של ה'קונטרס' שכבר גדל ונהיה ל'ספר', לרגל יום היארצייט השני להסתלקות הרב זצוק"ל, בקשנו להתחקות אחר השתלשלות העניינים, אופן חיבור הספר, מהותו ותוכנו, מדוע ראה הרב צורך לשמור עליו כל כך, ומה נשתנה לאחר פטירתו.

לכל פסק יש מקור

את הספר החל הרב לכתוב בשנת תשל"ג, כאשר את התאריך, כתב אביו מרון בעל קה"י זצוקללה"ה בכתב יד קדשו, והוא היה מי שהמריץ את הרב לכתוב את הקונטרס. הרב היה מספר כי כבר בהיותו בשיבת לומז'ה, היה מורו ורבו הגר"א דושניצר זצוק"ל, מעודד אותו לכתוב כל פרט והלכה שיוצאת מפה קודשו של החזון"א.

למעשה, הרב כתב את הספר, לפי סדר השו"ע, מהלכות המצויות בכל יום שבחלק אורח חיים, ועד לאחרוני ההלכות בחלקים יו"ד, אה"ע וחול"מ, כל דבר ששמע מפי החזון"א, כתב לזכרון.

הרב היה אומר שלכל פסק של החזון"א יש מקור, ולכן כמעט בכל ההלכות, היה מציין הרב בסוגריים, את מקור הדברים, לראות מהיכן יצאו ההלכות, לאחר שכתב את ההלכות ממה שזכר בעצמו, נעזר הרב בתלמידי החזון"א המובהקים, חלקם אף אנשים שהכיר כמקורבים לחזון"א וסמך עליהם, וכפי שצינים בהקדמה: 'מר' אלי' דושניצר זצ"ל, מר"א וולף ז"ל, מר"ש גרינמן ז"ל, ומר"ש קוסובסקי ז"ל, מרב"צ במברג ז"ל, ומר"ד פרנקל ז"ל (וברוב המקומות שכתבו והעידו הוא ממנו) ויבל"ח ר' זרח שפירא ז"ל ור"י פלק ז"ל, והרב פלס נ"י. עוד ממה ששמעתי והודיעוני ר"ד גביוף ז"ל ומהרא"צ טורצין ז"ל, והר"מ סולוביציק ז"ל, ומר"צ וולף ז"ל ומר"י פינקלשטיין ז"ל, גם מה ששמעתי מר' שלמה קרליץ ז"ל משמו, גם מאחיו ר' חיים שאול ז"ל ור' שמר"י ז"ל, גם מה ששמעתי מאמאמו"ר ז"ל ומאמי מורתי ז"ל ומגיס"י ר"ש ברזם ז"ל, גם מס' מנוחה

נכונה, ויבל"ח הר"מ גרינמן ממה שהדפיס וכו' ומאחיו הר"ח גרינמן, ומר"א הורביץ ז"ל וממש"כ בספריו ומר"ג נדל ז"ל ור"י שפירא ז"ל ור"ד לנדא נ"י ור"נ קרליץ נ"י ור"ד וינטרויב נ"י ור' נפתלי כהן סופר נ"י ועוד רבים ממקורבי מרון נ"י, כאשר הרב הדגיש לבסוף, כי 'לא העתקתי כל דבריהם רק מה שנראה נכון או שידוע גם לי ומ"מ למעשה יזהרו לסמוך על כ"ז כנ"ל', הרב דקדק להעתיק רק מה שהיה נראה לו מוסמך ביותר ועל אף זאת פחד מלהדפיס את הספר, פן יסמכו עליו למעשה, משום שהיה מיראי הוראה.

אביו של הרב, מרון בעל קה"י זצוקללה"ה מאוד רצה שידפיס את הספר לאחר שכתב את הספר בפעם הראשונה, היה זה לאחר פטירת אמו של הרב, ואביו ראה בכך עילוי נשמה, אלא שכאמור גם על כך טען הרב שהוא מפחד לקחת אחריות על הדברים, ואביו אמר לו שאם כך, הרי הוא פטור.

כמה מהדורות

מספר חדשים לאחר כתיבת המחברת הראשונה, עוד בשנת תשל"ג, ישב הרב לכתוב מהדורא בתרא, מסודרת יותר, מנופה ב"ג נפה. שנים רבות לאחמ"כ, בשנת תשס"ב, כתב הרב בשלישית, את כל המחברת כולה, שוב בסדר חדש, ומאיר עיניים, בתוספת מרובה על העיקר, לאחר שהספר עבר סידור, החליט בן הרב הגר"ש שליט"א, להביא לאביו מתנה, את הספר כולו ערוך בספר מכורך, ובחנוכה תשס"ג הגיש לידי את הספר, הרב מאוד התרגש לראות את פרי עמלו, ובפרט ספר שהיה יקר לו כל כך, והעיד הגר"ש שליט"א, כי באותו מעמד היה מי שנזקק לזש"ק, והרב שהיה שרוי בשמחה של מצוה, גזר על כך, ותשעה חדשים מאותו יום, הרב שימש כסנדק עבור הילד.

על אף שחשש הרב שיסמכו רבים על ספר זה כהוראה למעשה, נאמנת עלינו עדותו של הגר"א הורביץ זצוק"ל מח"ס 'אורחות הרב', וכה כתב: 'פעם שמעתי מהגר"ק איזה פסק בשם מרון החזון"א, וספרתי על כך למור"ר, ואמר לי מור"ר בזה"ל: 'מה שיאמרו לך בשם מרון החזון"א וגם פסק אל תקבל, אומרים הרבה דברים בשם מרון זצוק"ל, שאינם נכונים, אבל אם שמעת מבני ר"ח תוכל לסמוך ע"ז וגם לפרסם ולהדפיס את הדבר בשם מרון החזון"א' (ארחות הרב, מהדו"ח, ח"א, עמ' תי"ז).

עם ההחלטה לזכות בחומר את הרבים, נמסר הקונטרס לידי האמונות של הגר"ר ישראל טופיק שליט"א שיברר כל מקור שצין המחבר, לאחר שילמד הכל בעיון. וכדי להגדיל תורה ולהאדירה, שיערוך השוואות בין המובא בקונטרס לבין המובא בכל הספרים שיצאו על מרנן ורבנן ה'חזון איש', ה'קהילות יעקב' והמחבר זכר צדיקים לברכה; כיצד הם נהגו, ומה היתה דעתם כלפי כל המסתעף מדברים המופיעים ב'קונטרס הזכרונות'.

מלאכת אומן זו נדפסת כעת בהערות לאורך כל הספר, תחת השם 'הן זכרונן' - המכיל "ביאורים והערות תשובות והנהגות משאר ספרי רבינו ומספרי תלמידי מרנן ה'חזון איש' וה'קהילות יעקב". לאחר שסיים

את מלאכתו הנפלאה, הועברו ההערות לביקורת לעיני כמה גאונים מופלגים שליט"א, המכירים ובקיאים בתורת הרב זצוק"ל.

פנינו איפוא לשוחח עם עורך כתבי היד של 'קונטרס הזכרונות', הגר"ר ישראל טופיק שליט"א:

מדובר בגדול המשיבים בדורנו- עם היקף שמתקרב לחצי מיליון! תשובות; האם מופיע בספר משהו חדש שעדיין לא נכתב על ידו בתשובות השונות?

יש הבדל מהותי לחלוטין בין התשובות שהשיב לשואלים, לבין מה שהוא כתב ב'קונטרס הזכרונות'. כלפי התשובות שהשיב, בעל-פה או בכתב, הקפיד תמיד לומר שאין לסמוך עליהן הלכה למעשה, ולפעמים אכן השיב בקיצור נמרץ, מקופיא וכדו'.

בשונה מכך, ב'קונטרס הזכרונות' מדובר בדברים שרשם לעצמו באופן ברור ולהלכה. נכון שבכל מה שקשור להדפסה לציבור הרחב הוא חשש לקחת לעצמו אחריות, אבל במה שנוגע לעצמו הוא סמך על זה באופן ברור. כל אימת שהתעורר לו ספק כלשהו, היה פותח את הארון, מוציא את הקונטרס ומעיין בו

ונוהג כך הלכה למעשה.

מעבר לכך, מדובר כאן בסולת נקייה. מעבר לעובדה שהוא הוסיף וגרע ותיקן את הנכתב אין ספור פעמים, הרי הקונטרס כולו נכתב על ידו מחדש לחלוטין בשלוש מהדורות - האחרונה שבהן בשנת תשס"ב.

להלכה ולמעשה

מדוע היה הקונטרס נעול אצלו לפני-ולפנים?

כשם שהוא היה המשיב המופלג בדורו, כך היה הירא-הוראה המופלג בדורו. הוא לא רצה לקחת על עצמו אחריות של הלכה למעשה. אביו הגדול זי"ע ביקש ממנו לכתוב את הקונטרס והוא כתב, אך להדפיס אותו חשש, למרות שאביו גם היה רוצה שידפיס.

ואכן, גם הרב עצמו, על אף יראתו מלהורות הלכה למעשה, אמר כמה פעמים לבנו הגר"ש שליט"א, וכפי שהעיד בהקדמתו, בזה"ל: 'והנה שמעתי כמה פעמים מפיו הקדוש שאמר לי בזה"ל (בערך) סבא (היינו מרן הקה"י זללה"ה) רצה שאדפיס את הקונטרס להפיצו בישראל, אבל אני מאד פחדתי [מפני כל הטעמים שכתבתי בהקדמה], לקחת אחריות על כל מה שכתוב, אבל מה שאתה תעשה אחרי מאה ועשרים שלי (כלשונו) אין האחריות עלי, עכ"ל'.

לאחר הדברים האלו, הרי שהוראה זו עמדה כמין צוואה מיום פטירתו של הרב, ובפרט כי מדובר בספר המכיל עולם ומלואו, ושופך אור גדול ללומדי התורה בכלל והוגי תורתו של החזון"א בפרט, ולפיכך שקדו במכון 'שיח אמונה' לעמול להוציא לאור עולם את הספר, בסידור נאה, וכפי הראוי לספר מכובד כל כך. העריכה, עלתה בעמל רב, להבין כל מקור אליו ציין הרב, להשוות כל דבר הנכתב ב'קונטרס' לדברים שנשמעו מפי הרב ונכתבו בספריו הרבים שכבר יצאו לאור על ידו, כמו כן תיקונים והשמטות רבים, השתנו בין המחברת הראשונה, לשניה, וגם לשלישית, מה שהצריך הרבה עבודה ודקדוק, והכרעות הלכתיות לכאן ולכאן, כאשר על הכל הדרך וכיוון הגר"ש קניבסקי שליט"א.

פנקס ב'

'פנקס ב'...' כך קרא לזה הרב, בעילום שם, הרב לא היה רגיל בסודות, ובודאי שלא לציין דברים עלומי שם, הרב היה נוהג, שלא לענות גם לעלומי שם, אבל בתוך הקונטרס הזה, השאיר את צמד המילים האלו, ללא פותר. בהקדמתו הואיל הרב לבאר, וז"ל: 'הר"מ גרינמן ממה שהדפיס (ומה שהובא פנקס ב' הוא ג"כ ממנו מה שלא הדפיס אך לא רצה שאעתיק הנה ורק רמזתי לעי" שם בשביל עצמי)'. וסיפור הדברים הוא כדלהלן: בעת שאסף הרב רשימות מתלמידים שונים,

היה עוסק בקונטרס זה שעות רבות, עם ידידו הגר"מ גרינמן שליט"א, שגם הוא עסק בכתבת הנהגות מעין אלו, ואף הוציא את ספרו 'דינים והנהגות', אלא שחלק מהדברים שהעתיק הרב, לא רצה הגר"מ שליט"א שיתפרסמו, עקב חשש לחוסר דיוק, או דברים שאין בהם משמעות הלכתית מסויימת, או משמעות מוטלת בספק, אך הרב השאיר את המחברת אצלו, ובמקום שהיה שייך לדינים מסויימים בהם עסק בקונטרס, ציין לפנקס זה כמראה מקום, למעשה גם במהדורה הנוכחית, רצונו של חכם זהו כבודו, השאירו את הדברים כפי המתכונת שכתב הרב, ובמקום שנכתב 'פנקס ב', נשארו הדברים ככתבם, ללא שינוי.

הרב זצ"ל בכתבת ספר קונטרס הזכרונות

מעמד לחיים בחדרו של הרב זצ"ל על הוצאת ספר קונטרס הזכרונות

הוא נשאל פעם, כיצד הוא מוסיף דברים גם לאחר עשרות רבות של שנים (יש דברים שנכתבו 60 שנה לאחר הסתלקות מרן החזו"א זצוק"ל) - והרי לגבי עדות לא שייך שאדם יעיד בחלוף כל כך הרבה זמן? ומרן זצוק"ל השיב שזה "מילתא דרמיא עליה" ובכהאי-גוונא העדות מתקבלת תמיד!

"מילתא דרמיא עליה" - מאי משמע?

מרן זצוק"ל העיד על עצמו שהשתדל לשמש את דודו הגדול ככל

שהיה יכול. כאשר למד בלומז'א בפתח-תקוה היה חוזר הביתה לשבתות, כדי להיות בצילו. והיה אומר ש"בחיי לא היו לנו שאלות כי כל דבר שאלנו". אך כאשר חזר מההלוויה הרגיש שהעולם חשך, שהעולם נגמר, ושאל את עצמו איך ממשיכים? הוא אילץ את עצמו להמשיך ב'חובות' הלימוד שלו, וזה מה שהחזיק אותו. ומאז ואיך בכל שאלה שהתעוררה היה מתבונן: "מה היה אומר על זה

ה'חזון איש'?"

על הקשר המיוחד ביניהם העיד בעצמו, כי אף שמרן החזו"א לא היה דרכו להעיר לאנשים, אבל לו עצמו העיר על כל דבר שהיה נראה בעיניו שאין לעשות כן. אגב, הרבה מהדברים שהעיר לו מרן החזו"א מובאים בספר, והרבה פעמים השמיט את העובדה שזה היה איתו... כאשר אמרו בפני מרן הגר"ח שאולי נהג מרן החזו"א כן כי הרגיש כלפיו כמו אב לבנו, אמר שייתכן

שזה היה טעמו.

ובעניין זה יש לציין: פעם קבעה אחותו של רבינו הרבנית ברזם תבדלחט"א לעשות בביתה שבע ברכות לנכדה ביום מסוים, ואח"כ שמה לב שהוא יום היארצייט של מרן החזו"א, ושאלה את מרן זצוק"ל האם תשאיר כך, השיב מרן זצוק"ל שתחליף הימים ותעשה שבע ברכות ביום אחר. וכששאלוהו מאי כולי האי, וכי היא בתו? השיב: גדלנו כמו ילדים שלו, ואמנם אינו איסור מעיקר הדין, אך אינו ראוי לעשות כן. ואכן כן נהג רבינו בעצמו, ונזהר לא ללכת לשום שמחה ביארצייט של מרן החזו"א, כמו ביום היארצייט של הוריו!

בהזמנות שאלו אותו ומדוע ב'שונה הלכות' הוא כן מביא פסקים ממרן החזו"א זצוק"ל בלא לחשוש? ומרן זצוק"ל ענה, שב'שונה הלכות' הוא העתיק מספרי ה'חזון איש', אבל כאן הרי לא מדובר בהעתקה מספר של ה'חזון איש', אלא בהסתמכות על תשובות משמו בכתב או בעל פה.

יחד עם כל זאת חובה לא לשכוח שלעצמו סמך על הנכתב בקונטרס לחלוטין! לאחר שהסכים להעביר העתיקים של הקונטרס לבני המשפחה הקרובה, ענה פעם לנכדו ממשפחת קולדצקי שביקש לברר הלכה מסוימת "הרי אצל אבא שלך בבית יש את הקונטרס, אז תעיין שם!" ומיד הוסיף: "אבל אל תשכח לנעול את זה בחזרה במנעול!"...

אולי תשתפו אותנו באיזו אנקדוטה קטנה מהעבודה המקיפה...

במהדורות הראשונות של קונטרס הזכרונות הוא מציין ל'אגרות חזון איש' ס' פלוני או אלמוני. ואני שואל את עצמי מה זה 'אגרות חזון איש' - כשהכוונה היא כמובן לא ל'קובץ אגרות'.

מסתבר שהוא אסף לעצמו אגרות של מרן ה'חזון איש' - או דברים שהתפרסמו בשמו - ואת האוסף הזה הוא סידר לעצמו לפי סימנים, וכך יכול היה לציין את המקורות בדיוק...

כעת אני נזכר בדבר מעניין: כל המובא בקונטרס מסודר לפי נושאים, כל נושא בסימן נפרד. לפעמים יש כמה דברים שדומים זה לזה, והכניסם מרן בסימן אחד. והנה, סימן לה, כולל שני עניינים, "דברים האסורים משום סכנה" ו"דברים הקשים לשכחה", ולכאורה אינו מובן: מדוע נכרכו שני הנושאים הללו יחדיו לסימן אחד?! כנראה ההסבר ההוא, כי אצלו גם שכחת התורה היא סכנה גדולה!...

"מילתא דרמיא עליה"

כעורך שלמד את כל החומר לפני ולפנים, האם קיים מאפיין כלשהו לתיקונים השונים שהוא עשה בקונטרס משך השנים?

לא. בכל פעם לפי העניין. חלק מהתיקונים זה לפעמים קושיא שהתעוררה אצלו, הערה וכדו'. לאחר שהדפיס את ה'דרך אמונה' הוסיף הרבה ציונים בקונטרס בחלק זרעים. חלק מהתיקונים הם פרקטיים, לדוגמא: יש מקומות בהם ציין את הספר 'שלמת חיים', כאשר יצא הספר במהדורה חדשה ציין את המ"מ מחדש.

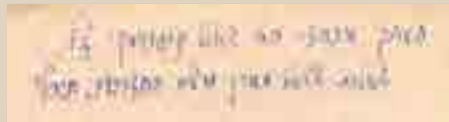
הגליונות המקוריים של 'קונטרס הזכרונות' נחשפים לראשונה

העתק הרשימות ממרן הגר"ד לנדו שליט"א

העתק הרשימות של הרב י"א וולף זצ"ל

העתק הרשימות מהגר"ש קוסובסקי זצוק"ל

העתק הרשימות של ר"מ פלס זצ"ל

העתק הרשימות של ר"י פלס זצ"ל

העתק הרשימות מהגר"א דושניצר זצוק"ל

הקדמת ה'קונטרס' במהדורה הראשונה, עם כתב יד מרן בעל קה"י בתאריך בשורה העליונה - 'אדר ב' שנת התשלג'

מכתב רבינו להגר"ז שפירא זצוק"ל - עם ההוראות ששלח לרבינו

ההקדמה בכתב סטנסיל, עם תיקונים בכת"י של רבינו

רשימת ההוראות מהגר"ז שפירא זצוק"ל

שער הקונטרס מהדורה שלישית

הוספות בכת"י רבינו על המהדורה השלישית של ה'קונטרס' שהדפיס

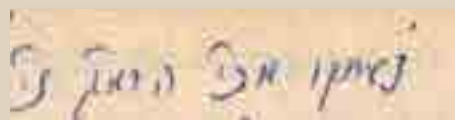
המפתחות במהדורה שלישית

ההקדמה במהדורה שלישית

הקדמת ה'קונטרס' מהדורה שניה

העתק ההוראות מהגר"מ גריינמן שליט"א - פנקס שני

מפתחות במהדורה השניה

בשם אומר

בסקרנות מרובה, נגשנו במדור מיוחד זה לעסוק בכל השמות שמופיעים ב'קונטרס הזכרונות' אחד לאחד, לעמוד על טיבם של גאונים עולם אלו, ועל קשרי הידידות שהיה להם עם הרב זצ"ל, לא הכברנו בתארים, אלא הבאנו את השמות, כפי שכתבם הרב זצ"ל בהקדמתו ל'קונטרס', כמו כן סדר השמות, הוא לפי הכתוב שם.

חובה עלינו להדגיש, שהמאמר נכתב כסקירה קצרה בלבד, על השמות שכתב הרב זצ"ל, ועל הקשר עמם, עד כמה שידינו יד כהה מגעת, ואין בה כדי לתת ולו במעט ציונים או אותות על האנשים הנזכרים בה, כל אחד לפי כבודו ומעלתו ורום דרגתו.

מר' אלי' דושיניצר זצ"ל

כאמור, ר' אלי', היה מאלו שהמריצו את הרב זצ"ל, עוד בחיי החזו"א, לכתוב כל מילה היוצאת מפה קדשו, ר' אלי' עצמו, היה שולח על ידי הרב זצ"ל, כאשר היה חוזר לבני ברק, שאלות אל מרן החזו"א, ברבות הימים הרב זצ"ל כתב כמה מהם ב'קונטרס', וגם ר' אלי' עצמו כתב הוראות אלו, לאחר פטירתו, עסק הרב זצ"ל בהדפסת ספרו 'נחלת אליהו' והוראות אלו הודפסו שם, הרב זצ"ל כתב גם כמה מזכרונותיו על רבו, ובהקדמתו כתב כך: '... הכת"י לא הי' בידי רק ההעתקה ועברתי עליהן וחילקתי לשלשה חלקים, ח"א, הערות ושאלות וספקות שנסתפק למעשה ובהם כמה הוראות ממרן החזו"א זצ"ל וסידרתים ע"ס השו"ע', בהמשך כתב הרב זצ"ל כך: 'משאלותיו ששאל ממרן החזו"א שאני זוכר אם אמר אחר ברה"ת הפסוקים יברכך ואלו דברים כו' בלי שכיוון פירוש המלות אם יצא בזה ידי ת"ת וכמדומה שאמר שיש בזה מחלוקת המג"א והמס"י (ועיי' מ"ב סי' ג' סק"ב וי"ל) והשיב מרן שיצא, עוד שאל אם יכול לשרות הכזית מצה במים כדי שיוכל לאכול בכדי אכילת פרס (בזקנותו שלא הי' לו שינים) והשיב שמוותר (וכ"ה בשו"ע סי' תס"א ס"ד וע"ש הפרטים) הרב זצ"ל ממשיך במעשה הנודע, שגם בו היה מעורב החזו"א: 'כשאשתו הרבנית זצ"ל נפטרה הי' חתול א' שהי' בא לביתם והרבנית היתה זורקת לה עצמות וחשש אולי זכתה בה בקנין חצר ועכשיו הוא יורשה מדין ירושת הבעל ושמה תזיק לאחרים ורצה לחפקירה וחשש כיון שאינה ברשותו אין יכול להפקירה ושאל למרן החזו"א ופסק שיכול להפקירה ובכ"ז חשש לזה ותפס את החתולים שהיו שם בחצר ונתנן בשק והכניסם לפני ג' בחורי הישיבה והפקירם ואח"כ הוציאם לחוץ'.

הוראה מעניינת, שהיתה נוגעת לישיבה, ששמע ר' אלי' מפי החזו"א, כתבה הרב זצ"ל בקונטרס הזכרונות, בהלכות שבת, מלאכת בורר: 'במטבח הישיבה מקרי כל א' איש לעצמו ואין היתר להכין לחתוך הבצלים הרבה זמן קודם הסעודה רק חצי שעה קודם (ר' אלי' דושיניצר ז"ל בשמו)'.
ב'קונטרס' מוזכר ר' אלי' דושיניצר, למעלה מ 10 פעמים.

מרי"א וולף ז"ל

ר' יוסף אברהם וולף, היה מגדולי המחנכים בדור הקודם, וממקימי הסמינר המפורסם בראשותו, גם הוא היה מהמסתופפים בצל הקודש, צילו של הענק שבענקים, הרב זצ"ל הכירו היטב, ואף את אחד מספריו הראשונים, 'בשער המלך' ביאור על הדקמת הרמב"ם ל'משנה תורה' המלא וגדוש בבקאות עצומה, הדפיס הרב זצ"ל, אודות לפעילותו של הרב וולף ואחיו (ראה להלן בערכו), בהוצאה הראשונה, הודפס הקדמתו של הרב זצ"ל, ואח"כ דבריו של הרב וולף, שהיה המוציא לאור עולם של קונטרס זה.

אחת מההוראות המעניינות, שהובאו בשמו ב'קונטרס' הם: 'בובות של התינוקות צריך לקטוע עין או איזה דבר אחר מן הפרצוף (רי"א וולף ז"ל)'.
ב'קונטרס' מוזכר ר' אלי' וולף, בערך 20 פעמים.

מר"ש גרינימן ז"ל

ר' שמר"ל גרינימן, היה אחיינו הגדול ומגדולי תלמידיו של החזו"א, בנו של ר' שמואל גרינימן, ואחיהם הגדול של הגר"ח גרינימן, ואחיו הגר"מ שילחט"א, הוא היה זה שמוציא לאור את ספרי החזו"א לאור עולם, ומטבע הדברים כתבי החזו"א לאחר פטירתו, היו מונחים אצלו, וגם זכרונות ועובדות רבים היו נצורים בזכרונו, והרב זצ"ל היה מעיין בהם, גם כאשר פנו להרב זצ"ל אודות כתבי יד של מרן החזו"א, היה תמיד מפנה אליו, ברבות הימים היה ר' שמר"ל מסובל בייסורים, ובכל שנה כאשר היה הרב זצ"ל חוזר מאמירת 'תשליך' בגן העיר' ברח' ירושלים, היה סר לביתו ברח' וולפסון לאחל לו שנה טובה.
ב'קונטרס' מוזכר ר' ש גרינימן, למעלה מ 30 פעמים.

ומר"ש קוסובסקי ז"ל

ר' שאול קוסובסקי, היה מידידיו הגדולים של הרב זצ"ל, גם בעקבות כך שהיה מלומדי כולל חזו"א, ונמנה גם כן על תלמידי ומקורבי החזו"א, היה גאון גדול, ונפטר בדמי ימיו, בגיל ל"ד, הרב זצ"ל מציין לספרו בהקדמ לספרו הראשון 'נחל איתן', שם כותב כך: 'וכן הספרים ש"ל בזמן האחרון אף שהגיעו לידי הי' קשה לי לחזור ולעיין בהענינים שכבר נכתבו [כמו הספר דבר שאול על סוטה מידידי המנוח הגר"ש קוסובסקי ז"ל שהאריך הרבה בעניני ע"ע] וציינתי לפעמים לדבריהם ...', כאשר עמד להדפיס את ספרו 'דבר שאול' על מס' תמורה, ביקש מהרב זצ"ל שישוח לו איזה ד"ת בענייני המסכת כדי שיוכל לקבוע דבר זה בשמו, הרב זצ"ל שאלו על אתר: 'מוחר כלב מת, מהו', והדברים נדפסו בספרו בס"י ס"ק ב', כמו כן בס"י מ"ט ס"ק ג' הביא ר' שאול, קושיא בשם 'הקשה הרשי"ח שליט"א', לאחמ"כ סיפר הרב זצ"ל שקושיא זו הקשה למרן החזו"א אלא שאינו זוכר בבירור מה ענה לו (מס' תפארת שאול, עמ' מ"ב הע' 93).

בעת שכתבו את ספרי הנביאים בית הכנסת 'לדרמן' וכמובן שהרב זצ"ל היה זה שפיקד על כל הענין, ביקש ממנו הרב זצ"ל, שיגיה את אחד הספרים, ר' שאול היה בקי בדקדוק ובמסורה, כמו"כ הו"ל ספר 'מסורת שאול' בענינים אלו (שם, עמ' מ"ז, הע' 108).

לאחר פטירתו, כאשר באו מרן בעל קה"י, ובנו - הרב זצ"ל, לנחם את אביו של ר' שאול, הגרד"ש זצוק"ל, אמר מרן בעל קה"י כך: **'אייר שאול, איז געוון שכן מיט מיין שאול, זיי געוואראן שכנים'** [תרגום: 'שאול שלי (הכוונה לחתנו הג"ר שאול ברזם זצ"ל) ושאלו שלך למדו יחד בישיבה ובכולל, ועכשיו הם לומדים יחד בישיבה של מעלה] (שם, עמ' ס"ז, הע' 158).

סיפור נוסף, נקשר בשמו, עקב קיום מצוות שילוח הקן, שקיימו כמה מאברכי כולל חזו"א, בהיכל הכולל, כאשר שניים מהם, היו הרב זצ"ל, ור' שאול, שזכו בעקבות המצוה להיפקד בתוך שנה, בבן זכר, ראה בגליון מס' ...

ב'קונטרס' מוזכר ר"ש קוסובסקי, בערך 20 פעמים.

מרב"צ במברגר ז"ל

ר' בן ציון זצ"ל, למד בישיבת לומז'ה, והיה מבוגר מעט מהרב זצ"ל, גם הוא כשאר התלמידים, היה נוהג להעביר שאלות מרבותיו, וכן מאחרים, למרן החזו"א, כך גם נהג כאשר שימש בקודש בישיבת 'אור ישראל' אצל הגר"י ניימן זצוק"ל, חלק מהדברים נמסרו בעל פה, וחלקם בכתב, ברבות הימים, יצאו הדברים עלי גליון בספר 'גנזי שערי ציון', כאשר הרב זצ"ל עודד את הוצאתו לאור, ואף עבר על כל הכתב יד לפני הדפסתו, כמו"כ הוסיף את ציוניו והארותיו לדברים שנכתבו שם.

אחד מן בציטוטים הידועים ביותר בשם החזו"א, הוא ציטוט ששמע מפיו ר' בן ציון, וכדלהלן: ר' בן ציון שאל כך: **'בן תורה שמדברים בו נכבדות הוא חש במשיכה גדולה אל המדוברת האם לחשוש כי השיקולים וההחלטה שלו נובעים ממקור לא טהור'** תשובת החזו"א היתה: **'ההרגשות המה שלוחי הרחמנא להצביע על מי שהועידו לו מן השמים'**.

אחד מההוראות ההלכתיות המובאות בשמו ב'קונטרס' היא: **'חרש המדבר ע"י חיתוך שפתים ואינו שומע כיון שיש לו חיתוך הדבור ה"ז בן דעת'** (רב"צ במברגר ז"ל) (ועי' קריינא דאגרתא ח"א סי' קל"ו מש"כ בזה).

ר' בן ציון מוזכר בקונטרס למעלה מ-50 פעמים.

מר"ד פרנקל ז"ל

ר' דוד פרנקל, היה מבאי ביתו הקבועים של החזו"א, ובשמו מוסיף הרב זצ"ל כך: **'ברוב המקומות שכתוב 'העידו' הוא ממנו, 'עממים שהרב זצ"ל מזכיר את שמו, ולפעמים כותב אותו ברמז - 'העידו', ר' דוד עוד משחר נעוריו היה קשור בקשרי ידידות עם הרב זצ"ל, אחד מסיפורי ההוד, שיסופרו על שניהם, הוא הסיפור הבא: בעת שבא ראש הממשלה דאז - ב"ג שר"י, לביקור אצל מרן החזו"א, התחבא ר' דוד מתחת לספה שהיתה בחדר, לאחר שנודע על כך לחזו"א, לא היתה דעתו נוחה מכך, ומשכך יצא ר' דוד ממקום מחבואו ויצא מחוץ לחדר, ופנה אל החדר הסמוך, שהיה אז חדרו של מרן בעל קה"י, הרב זצ"ל שהה אז בחדר זה, ומשראה את ר' דוד יוצא מחדרו של החזו"א, ואותו רשע עמד להיכנס תיכף ומיד לחדרו של החזו"א, הרב זצ"ל נזעק לעברו: 'דוד, אסור להסתכל בפני אדם רשע, היכנס לכאן מיד', כשהיה מספר זאת ר' דוד, היה מסיים: 'זריזותו של ר' חיים עמדה לי, שלא נכשלתי בראיית פני אדם רשע' (זכור לדוד; ח"ב, עמ' קפ"א ואילך).**

הרב זצ"ל עם ר"ד פרנקל זצוק"ל

סיפר הגר"ש קניבסקי שליט"א - כי באחת ההזדמנויות פגש את ר' דוד, ושאל אותו שאלה בענייני ראשית הגז, ר' דוד השיבו על אתר, ותמה עליו: 'הרי פר זה הוא אחד מהפרקים השגורים על לשוני, שאני משנן בע"פ תמיד, בעת לכתי בדרך ג' פעמים, בהליכה ובחזרה, מביתי ברח' הגר"א, עד לבית הכנסת לדרמן, וסיים הגר"ש שליט"א, כי בתחילה כשהרצה ר' דוד בפניו את הדברים חשב כי יש איזה טעות לשונית בדבריו, אך כששב לביתו פתח בפנים ונוכח לדעת שהצדק עמו, ודקדק היטב בדבריו (שם, ח"ב, עמ' של"ד).

זכרונות, הוראות והנהגות רבים היו לו לר' דוד מהחזו"א, חלקם נכתבו על ידו, וחלקם נשתמרו ע"י מקורביו, בספר הזכרון שיצא לזכרו 'זכור לדוד' הובאו ההוראות תחת השם 'מנהג ותיקין', כך קרא הוא בעצמו שם לאותם הנהגות שרשם, כמובן שלפני הוצאת הדברים לאור עולם, נועצו עם הרב זצ"ל, שסייע להם בעריכת הדברים, והוסיף להם נופך מדיליה.

ר' דוד פרנקל ז"ל - מוזכר בהקדמה, וכפי שנכתב לעיל, הרב זצ"ל הוסיף, שרוב המקומות שכתב 'העידו' זה משמו, ההוראות בהם כתוב 'העידו' הם למעלה מ-1000, רובם מר' דוד פרנקל ז"ל.

ויבל"ח ר' זרח שפירא ז"ל

הגאון ר' זרח שפירא, היה מגדולי תלמידי החזו"א, ואף היה נאמנו לשליחויות שונות, היה מקורב גם לגאב"ד דבריסק מרן הרב זצוק"ל, בראשית דרכו עוד בחו"ל היה מקורב למרנא החפץ חיים זללה"ה, וכאן בא"י התקרב למרן החזו"א, גדולי תלמידי החזו"א, היו בידידות עמו ואף הרב זצ"ל היה אחד מהם, בעת כתיבת 'קונטרס הזכרונות', ביקש הרב זצ"ל, כמו גם מעוד תלמידים, להעמיד לרשותו הנהגות והוראות שראה אצל מרן החזו"א, ור' זרח נענה בחיוב, ושלה להרב זצ"ל כמה דפים ובהם הוראות בקיצור דברים, חלק מהדברים ראה הרב זצ"ל שהם מפורשים כבר בספרי החזו"א, וציין זאת לר' זרח במכתב חוזר, וכך היה מו"מ ביניהם על הוראות החזו"א, לאחר פטירתו, נדפסו הדברים בקובץ 'ישורון', חלק כ"ו, עמ' תשכ"ב, תחת הכותרת 'אור זורח', ראה שם. את שטר התנאים של ר' זרח, כתב לא אחר, מאשר מרן בעל קה"י בעצמו [ראה שם בעמ' תשכ"א].

הרב זצ"ל עם הגר"י שפירא זצוק"ל

אחד מההוראות הנפוצות, שנכתבו ב'קונטרס' בשמו של ר' זרח היא ההוראה הבאה: **'ור' זרח שפירא נ"י העיד שהתיר במיץ ענבים להוסיף עד מחצה מים ואולי עד שליש יין וב' שלישי מים וצ"ע'** (וראה במהדורה הנוכחית שעי"י 'שיח אמונה', בהע' 14 שם). ר' זרח מוזכר בקונטרס בערך כ-40 פעמים.

ור"י פלק ז"ל

עוד מזמן שלמד ר' יעקב פלק בלומז'א, נתיידד בידידות עמוקה עם הרב זצ"ל שהיה צעיר ממנו בכמה שנים, ידידות זו המשיכה לאורך כל השנים עד יומו האחרון, הרבה היה מספר מימי בחרותם וצעירותם, ואף הרב זצ"ל האיר לו פנים באופן מיוחד ויוצא דופן בכל הזדמנות שנפגשו, לימים באו אף בקשרי שידוכים נכדו של הרב פלק בא בברית האירוסין עם נכדתו של הרב זצ"ל, כשנפגשו שני הסבים לעת התנאים אמר הרב זצ"ל לר' יעקב שבספר חסידים כתוב שלעתים הקב"ה מזמין שתי אנשים יחדיו ועושה אותם חברים כדי שברבות הימים ישתדכו יחדיו, במוצאי שבת פ' וירא תשע"ב טרם יצאה הלווייתו של הרב פלק, הודיעו להרב זצ"ל כי רבי יעקב יהודה פלק איננו, אמר הרב זצ"ל: 'למדנו בחברותא, אחרי החתונה הוא היה בא ללמוד עמי הלכה, צריך ללכת ללוויה' והרב זצ"ל השתתף בלוויה.

הרב זצ"ל עם הרב פלק זצוק"ל

הרב פלק סיפר כי כבר בזמן שהיה ר' חיים בחור בישיבה ידעו כולם שחיים קנייבסקי יודע ואפשר לשאול אותו בכל מקום, לאחר נישואיו, היה מגיע ממקום מגוריו בעיר פתח תקוה הסמוכה, לבית הרב זצ"ל, בכדי ללמוד בצוותא בספר 'חכמת אדם', באחת הפעמים, אמר לו הרב זצ"ל, כי הרבנית ע"ה יושבת לבדה בחדר הסמוך, ואולי כדאי שבפעם הבאה יביא גם את רעייתו, כדי שתהיה לה לצוותא, בשעת הלימוד, וכך הוא.

הרב פלק היה בקשר הדוק עם מרן החזו"א, וכל שאלה או ספק שהיה לו לא היה נח, עד שהיה מברר הדק היטב אצל מורו ורבו, פעמים שהיה נוסע במיוחד מביתו בכדי לשאול ספיקות שהיו לו, חלק מן הדברים כתב בפנקס שהיה שמור עמו, ובשעת כתיבת 'קונטרס' העתיק ממנו הרב זצ"ל את ההוראות, לאחר פטירתו, הוציאה משפחתו את הדברים ערוכים ומנופים, בתוספת הדברים כפי שנכתבו בידי הרב זצ"ל, בקונטרס שנקרא 'בעקבי איש'.

מההוראות שנכתבו ב'קונטרס' משמו, על ידי הרב זצ"ל, מתייחדת ההוראה הבאה: **'ור"י פלק נ"י העיד ששמע ממנו שצריך להשאיר זכר לחורבן בכל חדר ואף בדירה שכורה אך באמבטי' ומטבח מקומות שלא גרים שם א"צ'** [ראה מה שכתב הרב זצ"ל שם לפני זה]. ר"י פלק מוזכר ב'קונטרס' למעלה מ-20 פעמים.

והרב פלס נ"י

הרב ר' משה פלס - היה רב במושב 'נתיבה' (כיום 'ד בנימין') וקיבל הרבה הוראות ממרן החזו"א בענייני השמיטה, וחיבר את הקונטרס 'נתיב השמיטה' שם באו הפסקים דבר דבור על אופניו, הרב זצ"ל מביא ב'קונטרס' הוראות ששמע ממנו, בענייני שביעית, וסמך עליו בהוראות אלו, משפחתו, הוציאו לאור מחדש את ספר 'נתיב השמיטה', כאשר בראשיתו מובאים תשובות הרב זצ"ל, לגבי אופן עריכת הספר ועוד הוראות.

'הרב פלס נ"י מוזכר ב'קונטרס' למעלה מ-10 פעמים

הרב משה פלס שליט"א נראה מימין אחר הגר"ד לנדו שליט"א

עוד ממה ששמעתי והודיעוני

ר"ד גביוף ז"ל

שני הוראות בשה"כ, הובאו בשמו של ר"ד גביוף, אך משמעותיות ביותר, נעסוק באחת מהם, ר"ד גביוף שימש כבעל קורא בבית מדרשו של החזו"א, הראשונה שבהוראות, עוררה לא מעט במשך השנים, ויכוח הלכתי, כך כתב הרב זצ"ל: 'הר"ש גרינמן ז"ל העיד בשם מרן שא"ל לקרות ישכר בשין א' גם בפ' ויצא אבל הר"ד גביוף ז"ל שהי' בעל קריאה אצלו כתב לי שצוה לו לקרא בפ' ויצא יששכר ושאר הפעמים ישכר (עי' בדעת זקנים מבעה"ת פ' ויצא) הרב זצ"ל היה סבור כדבריו, ונהג לפי מה שהעיד הגר"ד גביוף, היו שניסו לשאול את הרב זצ"ל, שהבינו מחולקים, שהבעל קורא עשה זאת על דעת עצמו ולא על דעת החזו"א, הרב זצ"ל השיב נחרצות: 'שמעתי מהר"ר דב גביוף זצ"ל שהי' בעל קורא אצל החזו"א שהחזו"א אמר לו לנהוג כן' (דעת נוטה עה"ת, פר' ויצא, הע' 42, וראה שם בתשו' ר"ט), ואכן הרב זצ"ל בירר זאת עמו, ואף ביקש ממנו את הדברים כתובים, בכדי לדייק בסיפור העובדא כיצד הוה, וכך הכריע, בספרו טעמא דקרא (בפר' ויצא) מסביר הרב זצ"ל גם טעם לכך, ראה שם.

כאמור ר"ד גביוף ז"ל מוזכר ב'קונטרס' 2 פעמים

ומהרא"צ טורצין ז"ל

הרא"צ טורצין היה מן החברות הקרובות של הרב זצ"ל, יחד עמו חיבר רבינו את החיבור המופלא 'שונה הלכות' שתוכנו קיצור המשנה ברורה, יחד עם הוראות ופסקי החזו"א, גם הוא זכה להימנות על מקורבי החזו"א, ומספר הוראות חשובות שמע הרב זצ"ל גם ממנו, את ספרם 'שונה הלכות' ביססו על ספרו של החזו"א, כאשר כל הוראה של החזו"א בספרו כתובה בדיוק רב בספר, למביני דבר בלבד, ומטיבי לכת בתורתו של החזו"א, יוכלו להבחין במלאכת המחשבת של הרב זצ"ל והרא"צ, להחליט בכל מקום, מהי משנתו האחרונה של מרנא החזו"א, וכיצד יש לנקוט לדעתו, בדקי דקויות ולפרטי פרטים.

ובהזדמנות, סיפר הרב זצ"ל כך: 'סיפר לי הג"ר אלעזר צדוק טורצין זצ"ל, שדיבר פ"א עם החזו"א על איזו קושיא, והחזו"א השיבו, ר' אלעזר צדוק הלך לביהכ"ס, כתב את הדבר והראהו לחזו"א, אמר לו החזו"א: 'למה כתבת, אני אמרתי לך תירוץ אבל לא לכתוב...' (לא הכל צריך לכתוב) (מעשה איש, ח"ה, עמ' כ"ז).

אחד ההוראות המחודשות שמובאות ב'קונטרס' בשמו של הרא"צ, היא: 'מותר לבקש בר"ה בתפלה כל הבקשות שרוצים שכל היום הוקבע לבקשות' (רא"צ טורצין ז"ל משמו) [ראה שם ההמשך].

הרא"צ טורצין נ"ל מובא בקונטרס 5 פעמים.

והר"מ סולוביציק ז"ל

ר' משה היה ידידו מנוער של הרב זצ"ל, עוד מתקופת לימודיהם בישיבת לומז'ה, שם לנו יחד באותו החדר, סיפור מפורסם ידוע על הימים ההם, אז נהגו עכברים רבים לשוטט ברחבי הישיבה, ומשכך, חילקה הישיבה מלכודות, והנה בחדרם של הרב זצ"ל ור' משה נלכד עכבר, וברוב רחמנותם לא הטבעיהו במים, לאחר כמה ימים, נעשה העכבר רזה, ונמלט בכוחותיו מן המלכודת, הרב זצ"ל היה מספר זאת, אך מצא לכך גם מקור דומה בחז"ל (קהלת רבה, ה', א', י"ד) 'כאשר יצא מבטן אמו. גניבא אמר לשועל שמצא כרם והיה מסוייג מכל פנותיו והיה שם נקב אחד ובקש להכנס בו ולא הוה יכיל מה עבד צם תלת יומין עד דכחיש ותשש ועאל בהדא נקובא וכו', באותה תקופה שאלו את מרן החזו"א האם בשבת מותר להאכיל את העכבר, והחזו"א השיב: 'אין מזונתיו עליך', ר' משה היה ממסדרי המפתחות לספר חזו"א, בהזדמנות סח הרב זצ"ל שמרן החזו"א היה מכיר בן אדם בזמן קצר מאוד, והביא לכך דוגמא, פעם היה אצלו הגאון ר' משה סולוביציק זצ"ל והתפעל ממנו ולא ידע מי הוא, ושאל את אמו של הרב זצ"ל מי הוא זה שהיה כאן, ואמרה שתברר, לאחר מכן אמרה לו שזה היה נכד של הגר"ח מבריסק צוק"ל, ואמר החזו"א שעכשיו הוא כבר מבין מדוע התפעל ממנו.

סיפור נוסף היה בעודם בישיבה, וכה סיפר הרב זצ"ל: 'כשלמדתי בפתח תקוה נתעוררתי בלילה וסיפרתי לחבר חדר שלי הגאון ר' משה סולוביציק זצ"ל, שראיתי בחלומי דברי הגמ' נדה (ל"א א) 'מעשה בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן, התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים, התחיל מודה ומשבח' אמר לי ר' משה שחשב לנסוע היום לירושלים ולאחר ששמע זאת מבטל נסיעתו

בספר 'שיח השדה' בסוף מס' מנחות, גם מופיע מו"מ שהיה לר' משה עם הרב זצ"ל.

הוראה אחת מובאית ב'קונטרס' בשמו, והיא: 'חולה שא"א לו לאכל רק לשתות או לאכל בלי פת יוצא בזה קידוש במקום סעודה' (ר"מ סולוביציק)

ומר"צ וולף ז"ל

ר"צ וולף, היה אחיו של ר"א וולף, והיה מחנך בבית יעקב לבנות שייסד אחיו, הוא היה מאלו שהמריצו את הרב זצ"ל להוציא לאור עולם את הקונטרס 'בשער המלך' ביאור על הקדמת הרמב"ם לספר 'משנה תורה', ואחיו ר"א ציין זאת בהקדמתו, בהקדמת הרב זצ"ל להוצאה המאוחרת של הקונטרס כתב הרב זצ"ל כך: 'א"ה קונטרס זה כתבתי בס"ד לפני כמה שנים למזכרת לעצמי, וכשיזכני השי"ת שיודפס ספרי קרית מלך לא רציתי להדפיסו כולו כמות שהוא, מכיון שכמה דברים אינם שייכים כ"כ לדברי הרמב"ם ז"ל, במיוחד ולקטתי ממנו רק את השייך לציין מקור דברי רבנו ז"ל, ובשנת תש"ך הו"ל ידידי הרב וולף שליט"א, וכעת י"ל עוד פעם עם קצת תקונים והוספות בס"ד וקראתי שמו בשער המלך יען שהוא על הקדמת הרמב"ם ז"ל שעשאו בתורת פתיחה ושער לספרו הקדוש'.

הוראה אחת רשומה בשמו ב'קונטרס' אך יסודית ביותר: (הזורע) ר"צ וולף ז"ל העיד בשם מרן שלא לטלטל עצין עם מים ובתוכו פרחים ממקום למקום משום שמונע המים נמצא משקה קצת' [וראה מש"כ שם הרב זצ"ל].

ומר"י פינקלשטיין ז"ל

ר' יעקב פינקלשטיין, היה גם מן המסתופפים בצל הקודש, למד בישיבת 'בית יוסף' אצל מרן בעל קה"י, הוראה אחת בלבד הובאה בשמו בספר, והיא: **'אלו שמתפללין בעברית מ"מ לא ישנו הברת השם ויאמרו הנו"ן בקמץ'** (הר"י פינקלשטיין ז"ל בשמו), בספר 'מעשה איש' נדפסו משמו עוד כמה דברים.

גם מה ששמעתי

מר' שלמה קרליץ ז"ל

ר' שלמה קרליץ היה בן דודו של הרב זצ"ל, ואחינו של מרן החזו"א, בן אחיו ר' מאיר, ר' שלמה היה דיין בבית הדין בתל אביב ובפתח תקוה, בשליחות מרן החזו"א. 'ועצתי שיפנה בשאלתו בזה להרב הגאון רבי שלמה קרליץ שליט"א, כי הוא מגדולי ההוראה והוא יסדר ויבאר למע"ת, היאך להתנהג על פי דין תוה"ק', כה כתב מרן בעל קה"י, במכתבו ליהודי שביקש את עצתו, בשאלה סבוכה להלכה (פניני רבנו הקהלות יעקב, ח"ב, עמ' כ"ד). באחת ההזדמנויות סח הרב זצ"ל, על דין תורה מסובך שהתנהל פעם, בו התבטא חותנו הגרי"ש זיע"א ואמר: 'בדין תורה מסובך זה צריך את ר' שלמה שיפסוק, אם ר' שלמה לא יפסוק אין מי שיפסוק בזה' (עמודי שש, עמ' 238).

הרב שלמה קרליץ עם הרב זצ"ל

ר' שלמה הבין היטב בתורת רבו החזו"א, אליו היה קרוב ביותר, ועל כך יעיד המעשה הבא, שאירע בשבת 'בע ברכות' של הרב זצ"ל, כדלהלן: בימי שבתו של ר' שלמה בכלל האברכים שע"י ישיבת 'היכל התלמוד' בתל אביב, נכנס פעם אדם אל היכל הישיבה וסח באזני ר' שלמה שזה עתה הוא מגיע מביתו של החזו"א, שם שמע שני חידושים בהלכה אחד בעניני אורח חיים ואחד בעניני יורה דעה, ותיכף החל להרצות את החידושים בפני ר' שלמה, מששמע ר' שלמה את החידוש בעניני יורה דעה קבע על אתר ואמר: 'לא יתכן שהחזו"א איש אמר את זה', לאחר מכן השמיע הלה את החידוש בהלכות שבת שכאשר מערים מים מכלי העומד על האש נחשבים המים שבכוס ל'כלי ראשון' גם לאחר שנפסק הקילוח, ר' שלמה שמע את הדברים ואחר אמר: 'זה אמנם חידוש גדול אבל יתכן שאמר זאת החזו"א איש', סיפור הדברים ארע ביום חמישי בשבת ור' שלמה המתין לשבת קודש כדי לעמוד על אמיתותן של דברים ממקור ראשון מפי מרן החזו"א איש בכבודו ובעצמו, באותה שבת נערכו סעודות 'שבע ברכות' לכן דודו של ר' שלמה, הלא הוא הרב זצ"ל, ובסעודה שלישיית בה השתתף מרן החזו"א איש ישב ר' שלמה על ידו וסיפר לו את החידושים ששמע בשמו, כשמוע מרן זצ"ל את החידוש בעניני יורה דעה, הגיב על אתר ואמר: 'לא היו דברים מעולם', ועל אודות החידוש בהלכות שבת אמר החזו"א: 'נכון הדבר' ר' שלמה פתח ופלפל עם החזו"א איש בענין חידושו זה, אך לנוכח תשובת החזו"א איש ביחס לחידוש בעניני יו"ד, הקשה ר' שלמה לפני החזו"א איש: 'הלא אותו אדם העיד על עצמו ואמר עכשיו אני בא מבית החזו"א איש, נענה החזו"א וגילה את אזני הרב זצ"ל לאמר: 'דע, מה שאתה שומע אצלי בחדר - שמעת, ומה שמחוץ לחדר אל תאמין לאף אחד'.

ואכן הוראה זו, הובאה ב'קונטרס' כן: **'הר"ר שלמה קרליץ ז"ל אמר משמו שחשש שאם נוטלין מברזא מכלי ראשון לתוך כוס שהקילוח מחברן ונחשב גם הכוס לכלי ראשון'** ר"ש קרליץ הובא ב'קונטרס' כמה פעמים.

גם מאחיו ר' חיים שאול ז"ל

ר' חיים שאול, היה אחיו של ר' שלמה, עמד בנשיאות בד"ץ 'שארית ישראל', והיה ממנהליה הרוחניים של ישיבת 'בית מאיר', ונשיא תלמוד תורה תשב"ר, דברי החזו"א היו נר לרגליו, ופעם התבטא במסיח לפי תומו שהינו יודע את דברי החזו"א בקדשים ובטהרות בעל פה (מוסף שב"ק, תשע"ו, פנחס, עמ' 11).

ב'קונטרס' עצמו אנו לא מוצאים את איזכור שמו במפורש, מלבד בהקדמה, ניתן לשער שכמה דברים שהובאו מסתמא הם משמו.

הגרי"ש קרליץ ואחיו הגרי"ש עם הרב זצ"ל

ור' שמרי' ז"ל

ר' שמריהו קרליץ, גם הוא אחיהם של ר' שלמה ור' חיים שאול, היה ממקימי כולל 'חזון איש', עוד לפני שהיה שמו של הכולל על שם דודו, עמד בראשות כולל 'עטרת יוסף', בתל אביב, ולימים בבני ברק, שקם בעידודו של מרן החזו"א, למד בישיבת נובהרדוק בפינסק אצל הגרי"ש וינטרוב, מי שהיה לימים חותנו, וגם אצל אביו של הרב זצ"ל, מרן בעל קה"י, למעשה לאחר פטירת החזו"א יצא לחו"ל לכהן כרב בכמה מקומות, ושם עשה נפשות ברוב ימי חייו, אך הוראות ממרן החזו"א נשמרו עמו, והרב זצ"ל מביא אותם בשמו.

אחת ההוראות ההלכתיות המעניינות שהובאו בשמו, היא: **'הבא מאוריון יכול לברך הגומל' (כן העיד ר' שמרי' קרליץ ז"ל משמו)** ר' שמרי' קרליץ הובא ב'קונטרס' כמה פעמים.

מאמור ז"ל

כאמור, מרן בעל קהלות יעקב, היה מאלו שדחפו את רבנו בכל עוז, לכתוב את הקונטרס הלזה, מרן בעל קה"י מלבד גאונותו, חסידותו ופרישותו, היה ג"כ מבטל עצמו בפני גיסו, החזון איש, וכל הכרעה שהיתה דרושה לו, הן בהיותו חתן צעיר לימים, נדרש ושאל לגיסו הגאון, הוראות רבות נשמרו מיני אז, ובנוסף הוראות שהורה מרן הקה"י והחזו"א הסכים עמו, הכל כתב הרב זצ"ל ב'קונטרס'.

אחת מההוראות, היא: 'אאמור ז"ל כ' בקה"י ברכות ס"ל כ"ה שאם אכל בשבת בבקר פת כיסנין ובירך ברכה אחרונה ואח"כ אכל סעודת שבת ושכח רצה בבהמ"ז לא יחזור כיון שיש פוסקים שיוצאין סעודת שבת בפת כיסנין, וא"ל אאמור ז"ל שמרן הסכים לזה, וכן העיד ר"א הורביץ נ"י בשמו שאם אכל בבקר מזונות והזכיר של שבת בעל המח' ואח"כ כשאוכל סעודת הבקר שכח רצה לא יחזור'

פעמים שהרב זצ"ל מביא הוראה, בשם החזו"א, ומוסיף מדברי אביו על הוראה זו, דברים בשם החזו"א.

פעמים שהוראה בשם החזו"א, סתרה מעט את דברי אביו, הרב זצ"ל יישב זאת בדרכו, כדלהלן, כתב הרב זצ"ל כך: **'מוותר להכניס משקה לקרח כדי להקפיא בשבת** (בשם הרש"ז ברויזא ז"ל ר"מ דחברון בשם מרן ז"ל דלא כדובב מישרים ח"א סי' נ"ה)', וממשיך הרב זצ"ל כך: '(ואע"פ שאאמור זצ"ל כתב בכתבי קה"י החדשים סי' נ"ב שא"א לסמוך על מה שאומרים בשם מרן אפשר שלא שמע בשם נאמן).'

למעלה 20 פעמים מביא הרב זצ"ל הוראות, וגם ראיות לדברי החזו"א, מאביו זיע"א.

הרב זצ"ל ואביו זיע"א - תמונה נדירה

ומאמי מורתי ז"ל

הרבנית פעשא מרים ע"ה, אמו של הרב זצ"ל, כאחותו של מרן החזו"א, היתה ממשמשויו הקבועים, מכינה את מאכלו ודואגת לכל צרכיו, עוד בשנים בהם היו דרים ממש בחדר הסמוך לחדרו של מרן החזו"א, גם שאלות שהיו מפעם לפעם בהכנת מאכלים וכד', היתה היא זו שיודעת את דעתו הרמה, של אחיה הגדול, הרב זצ"ל מביא ממנה הוראות, והמעניינת שבהם: 'שאלוהו מאיזה גיל יש ליטול ידים לתינוק והשיב להקדים עד כמה שאפשר (ר"צ במברגר ז"ל וע"י במ"ב סי' ד' סק"י) (אמי ע"ה כמדומה שאמרה שבביתם נהגו ליטול מנן שבועיים).'

למעשה את הקונטרס החל הרב זצ"ל לכתוב ממש סמוך לפטירתה, וכפי שציין הגר"ש שליט"א בהקדמתו: 'ואת התאריך שבראש ההקדמה 'בעז"ה אדר ב' שנת התשל"ג' כתב אאמור ז"ל מרן הקה"י בכת"ק, אגב, זה היה כמה ימים לפני שנסתלקה לגן עדן אמו של אאמור ז"ל ואשתו של

אאמור ז"ל מרן הקה"י ואחות החזו"א זללה"ה לאחר מחלה ממושכת של כמה חדשים' הגר"ש מוסיף לשער גם כי 'אולי הקה"י יזרז הדפסת ספר קדוש זה כדי שיהי' לה לזכות'.

ב'קונטרס' מובא בשמה 15 הוראות מאחיה.

הרב זצ"ל בקבר אמו הרבנית ע"ה

ומגיס ר"ש ברזם ז"ל

גיסו של הרב זצ"ל הגר"ש ברזם, היה גם הוא מן הקרובים למרן החזו"א, כנראה גם בעקבות היותו חתנו של הרב זצ"ל מן בעל הקה"י, על אף שנפטר צעיר לימים, השאיר אחריו ברכה, הוראות רבות ממרן החזו"א, היו גם שליחויות שהפקיד החזו"א בידי, להשיב לאנשים בשמו, ההוראות רובן ככולן, נדפסו בספר 'זכרון שאול' מהדורה חדשה, בקונטרס מיוחד הנקרא 'זכרון איש', אך חלק מן ההוראות ששמע ממנו, הרב זצ"ל בעצמו, קבעם ב'קונטרס', בספרו 'ארחות יושר' מביא הרב זצ"ל ממנו מעשה מהחזו"א, המעיד על השגחה עליונה גם בזמנינו, וזה לשון קדשו של הרב זצ"ל שם, בערך השגחה: 'ושמעתי מגיס הגה"צ ר' שאול ברזם זצ"ל שאמר שמרן החזו"א אמר לו שעד הדור האחרון היו רואים כולם השגחה על גדולי ישראל והגאון ר' אלעזר משה מפינסק זצ"ל היו הגוים דוחפים אותו שידרוך על שדותיהם כי כולם ידעו שהשדה שהוא דורך עלי' מתברכת והגדול ממנינסק היו בעירו

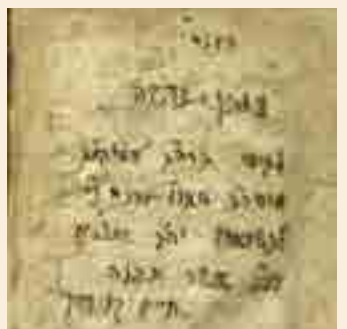
הרב זצ"ל עם אחיינו הגר"מ ברזם שליט"א בן הגר"ש שליט"א

כלבים רעים שכל העובר שם היו מתנפלים עליו וכשהגדול הנ"ל הי' עובר היו בורחים וזה ידעו כל העיר, רק בדור האחרון ממש בטל זה (כנראה להגדיל הנסיון בעקבתא דמשיחא) ואעפ"כ מי שרוצה לראות רואה גם היום וסיפר על עצמו שכשהי' במינסק בזמן המלחמה לא הי' לו פספורט ושם מי שנתפס בלי פספורט היו יורים בו מיד ושמע שבאו חיילים לעיר לחפש והלך לברוח מהעיר רק טעה ובמקום לברוח לצד השני ברח לצד שהחילים עמדו והם עמדו שם בשתי שורות והוא עבר ביניהם ואף א' לא אמר לו דבר עד שעבר עד הסוף וברח משם ואמר שהי' בטוח שלא ינזק בשביל שגמר אז לכתוב ספרו על עירובין ע"כ מה שסיפר לי הגר"ש ז"ל בשם מרן זצ"ל'

הוראה מעניינת הקובעת שם לעצמה, הובאה ב'קונטרס' בשמו, גם היא נתונה בידי גירסאות שונות, בדברי החזו"א, וכה כתב הרב זצ"ל: 'הדס משולש מקרי אם קצת מהשורש מכויין נגד קצת מהשורש השני (גיס הגר"ש ברזם ז"ל בשמו וע"י בס' חדושים ובאורים סוכה סוף סי' ה' מה שהעיד בשם מרן ועמש"כ אאמור ז"ל בקה"י סוכה סי' כ"ו) (וע"ש בחו"ב שכ' בשם מרן

שומר לא שזהו השיעור אלא שזה ודאי שפיר דמי)'

ב'קונטרס' מובא 'גיס ר"ש ברזם ז"ל' כ10 פעמים.

דורון דרשה לגר"ש ברזם זצוק"ל מהרב זצ"ל

גם מס' מנוחה נכונה

ספר 'מנוחה נכונה' הוציא לאור הרב חיים ביברפילד זצוק"ל, על הלכות שבת, בספר הובאו פסקים ממרן החזו"א, והרב זצ"ל סמך עליהם כנכונים, בענין ספר זה, היה רגיל הרב זצ"ל לספר, כי כאשר כותבים ספר צריך לתת לעם הארץ, לעבור עליו, כדי שיוכל לראות היכן אפשר לטעות בהבנת הענין, וסיפר הרב זצ"ל כך: 'פעם אחת בא אלי אחד ואמר לי שכתבתי בספר 'שונה הלכות' שמותר להתקלח בשבת, ואמרתי לו הכיזד יתכן הדבר, הלא כתוב שם מפורש שאסור והסביר לי שהן אמת שהבאתי בשם ספר מנוחה נכונה שאסור להתקלח, אמנם אח"כ כתבתי שהחזו"א עבר על זה' הרי דהחזו"א אינו מסכים עם פסק זה, 'והאמת' סיים הרב זצ"ל, 'שהספר הנ"ל מביא פסקים מהחזו"א, וכתבתי שהחזו"א עבר על הפסקים שכתב, וכוונתי היתה שעבר עליהם ואישרם, והוא חשב שעבר עליהם היינו דלא הסכים להם וכזה דבר לא הייתי יכול לעלות על דעתי'...

פסקי מרן 'מס' מנוחה נכונה' הובא ב'קונטרס' 5 פעמים.

ויבל"ח הר"מ גרינימן ממה שהדפיס

'הר"מ גרינימן', כך מכנהו הרב זצ"ל בהקדמה, שלא כבתוך הספר, בעקבות ריבוי הפעמים, כותב הרב זצ"ל בקצרה 'רמ"ג נ"י, הגאון ר' מאיר גרינימן בעמח"ס 'אמרי ישר' ומתלמידו הקרובים של מרן החזו"א, אש היה הראשון להדפיס 'דינים והנהגות' ממרן החזו"א, בדקדוק גדול ולפרטי פרטים, כאשר היה הרב זצ"ל עסוק בכתיבת ה'קונטרס' היה נוהג לסור לביתו ולברר מקחו של צדיק, הרב זצ"ל אף ביקש ממנו להעתיק מרשימות נוספות שהיו אצלו, גם מדברים שלא הודפסו, והרב זצ"ל שמר עליהם כבבת עינו, ברמז ציין זאת הרב זצ"ל בהקדמה: 'וומה שהובא פסק ב' הוא ג"כ ממנו מה שלא הדפיס אך לא רצה שאעתיק הנה ורק רמזתי לעי' שם בשביל עצמי', ראה מש"כ לעיל אודות זה.

הוראות רבות בערך 200 במספר נכתבו ב'קונטרס' תחת השם של 'רמ"ג נ"י'

ומאחיו הר"ח גרינימן

קשר של קיימא קשר הרב זצ"ל, עם בן דודו, תלמידו המובהק של מרן החזו"א, הר"ח גרינימן, עוד מימי נעורם, היו קשורים זה לזה, בדברי תורה והלכה, כל ספר שהיה מוציא לאור הר"ח מסדרת 'חדושים וביאורים' היה שולח להרב זצ"ל, כאשר הרב זצ"ל משגר מיד הארה על הנכתב בספר, הוראות ממרן החזו"א נכתבו בשמו, וגם בשם ספרו 'חדושים וביאורים', והוקבעו ב'קונטרס' ע"י הרב זצ"ל.

10 פעמים נכתבו ב'קונטרס' הוראות משמו.

ומר"א הורביץ ז"ל וממש"כ בספריו

ר' אברהם הורביץ, חוץ ממה שהיה מתלמידיו המובהקים של מרן בעל הקה"י, זכה עוד להסתופץ בצל קדשו של מרן בעל החזו"א, ולכתוב הוראות משמו, גם בספרו 'דבר הלכה', העתיק פסקי דינים בעניני ייחוד ממרן החזו"א, וכמו"כ בספרו 'ארחות הרב זצ"ל' קיבץ ל'קונטרס' נפרד, את הוראות מרן החזו"א, מלבד זאת היה כלי מקבל ממרן בעל הקה"י, וכן מהרב זצ"ל, ובהיותו רושם כל פרט ופרט שיצא מפיהם הקדוש, יש בדבריו, פעמים רבות בכדי להוסיף נופך על מה שהיה בשעת מעשה, הוראות רבות רשם הרב זצ"ל בשמו. מעניין לציין, כי את ההוראות כתב ב'קיץ תשל"ג' ושלחם למרן בעל הקה"י בכדי שיעבור עליהם, אולי ניתן לשער שהיה זה בעקבות כך שהרב זצ"ל גם אז התחיל לכתוב את ה'קונטרס' במהדורה הראשונה.

הרב זצ"ל עם הגר"א הורביץ זצוק"ל

ב'קונטרס' כתב הרב זצ"ל למעלה מ-20 הוראות בשמו, מלבד פסקי מרן בעניני יחוד, שהועתקו מספרו.

ומר"ג נדל ז"ל

ר' גדליה היה משכניו הותיקים של הרב זצ"ל, הרב זצ"ל היה רגיל לשלוח אליו כל שאלה התעוררה בהלכה, וגם היה שואלו בעצמו, באחד השנים הצטרף ר' גדליה ללימוד החובות של הרב זצ"ל, יחד עם בנו ר' שמואל שליט"א, בפורים, בכל שנה היה נוהג הרב זצ"ל לפקוד את ביתו של ר' גדליה, באחת השנים, הגיע אל המקום יהודי שהיה חפץ להיפקד בזש"ק, הרב זצ"ל ור' גדליה, יחד עם ר"י שפירא, עשו ב"ד, ובירכו את אותו יהודי, שאכן לשנה הבאה נפקד.

לא פעם היו מבקשים ראשי ישיבה מהרב זצ"ל ברכה שיהיו להם בחורים טובים, והרב זצ"ל היה משיב בשם ר' גדליה ש'ישיבה לא עשויה לבחורים טובים אלא לקחת בחורים לא טובים ולעבוד עמם ולעשותם טובים זהו תפקידה של ישיבה'

ב'קונטרס' מובא ר"ג נדל נ"י למעלה מ-15 פעמים.

ור"י שפירא ז"ל

ר' יוד'ל שפירא היה משכנני של הרב זצ"ל, והיו בידידות קרובה, על אודות כך הרחבנו את היריעה, בראיון מיוחד עם בנו הגר"ח שליט"א ראה שם, נציין מעשה אחד בלבד, המעיד על קורבם למרן החזו"א, ועל כמה שהחזיק ממנו, מרן זללה"ה, שסיפר הרב זצ"ל כי בצעירותו הי' רואה שלשה אנשים צעירים שמסתובבים אצל החזו"א וישנים שם על הספסלים בבית מדרש של החזו"א, ר' יוד'ל ז"ל הי' מגיע מירושלים לאחר השבת ושהה במחיצת מרן החזו"א, עד לערב שבת שאז הי' חוזר לביתו שבירושלים, ופעם אחת שאל את החזו"א מי האנשים האלו והחזו"א השיב: 'אלו שלשה גדולי ירושלים' כבר אז, כאשר בירושלים ישבו גאוני ומצוקי ארץ, כינה אותו החזו"א לאחר מגדולי ירושלים.

ר'י שפירא' מובא ב'קונטרס' כ3 פעמים.

ור"ד לנדא נ"י

על הקשר המיוחד של הרב זצ"ל, עם מרן הגר"ד שליט"א, כבר הרחבנו את היריעה בגליון היא"צ אשתקד, גם הגר"ד שהיה ממקורבי החזו"א, העביר להרב זצ"ל את מה ששמע הוא רואה אצל מורו ורבו החזו"א, ומתוך כתב ידו ממש, העתיק הרב זצ"ל את הנצרך לו לתוך ה'קונטרס'.

נושא מעניין, שהועתק ב'קונטרס' משמו הוא: 'שמעתי בשמו שנסתפק בבחורי ישיבה שאביהם עשיר ונותן להם צרכיהם אם הבן מקרי עני ויכול לקבל מתנות לאביונים (ע"י רמ"א י"ד סי' רנ"ג ס"א, וע"י קהלות יעקב סוכה סי' כ"ט), **ור"ד לנדא נ"י אמר שהשיב לו כמדומה שבזמן היותו בישיבה יש לדון ובבין הזמנים שהוא בבית ודאי דינו כעשיר'.**

ר"ד לנדא נ"י מוזכר ב'קונטרס' למעלה מ10 פעמים.

הרב זצ"ל ומרן הגר"ד לנדא שליט"א

ור"נ קרליץ נ"י

ר' ניסים קרליץ, אחיינו (דרך אמו ע"ה) של מרן החזו"א, היה בקשרי ידידו רבת שנים עם הרב זצ"ל, גם במגורם יחד בבית המשותף, ברחוב בלוי, בספריו הרבים 'חוט שני' הרבה להביא הוראות ששמע ממרן החזו"א, אך כבר בשנים קדמוניות, הרב זצ"ל ב'קונטרס' קבע ג"כ הוראות משמו.

הוראה מעניינת בשמו, היא: 'שמעתי שמכתבים והזמנות שהי' כתוב עליהן ב"ה הסיר תיבה זו ושמר אותה לגניזה (ע"י מ"ב סי' פ"ה סק"י וע"י פ"ת י"ד סי' רע"ו סקט"ז) **אבל מש"כ בס"ד לא הקפיד (ר' ניסים קרליץ נ"י)'**

מלבד זאת הובאה ב'קונטרס' עוד הוראה אחת משמו בהלכות שבת.

הרב זצ"ל עם הגר"נ קרליץ זצוק"ל

ור"ד וינטרוב נ"י

ר' דב (בער"ל) וינטרוב, ידידו של הרב זצ"ל, והחברותא, עוד מתקופת לימודם בישיבת לומז'ה, שנים רבות, בעודם בחורים צעירים, ועד עת זקנה ושיבה, ישבו והגו יחד בתורה הק' - הרב זצ"ל ור' בער"ל, יחד הוציאו לאור את הירושלמי עם פירוש 'תולדות יצחק', כמעט בכל ספר שהוציא הרב זצ"ל, הזכיר את ידידו בהקדמתו לספר, ב'קריית מלך', ב'נחל איתן', בפירוש 'מסכת עבדים' ועוד, פעמים הרבה מביא הרב זצ"ל ד"ת בשמו, ואף לאחר פטירתו עודד את ילדיו, להוציא לאור מדברי תורתו, הרב זצ"ל התבטא פעם כי 'היו לו הרבה חברותות, עם חברותא אחת הצלחתי כל החיים - עם ר' בער"ל'...

ר"ד וינטרוב' מובא ב'קונטרס' כ5 פעמים, בהוראות שונות מהחזו"א.

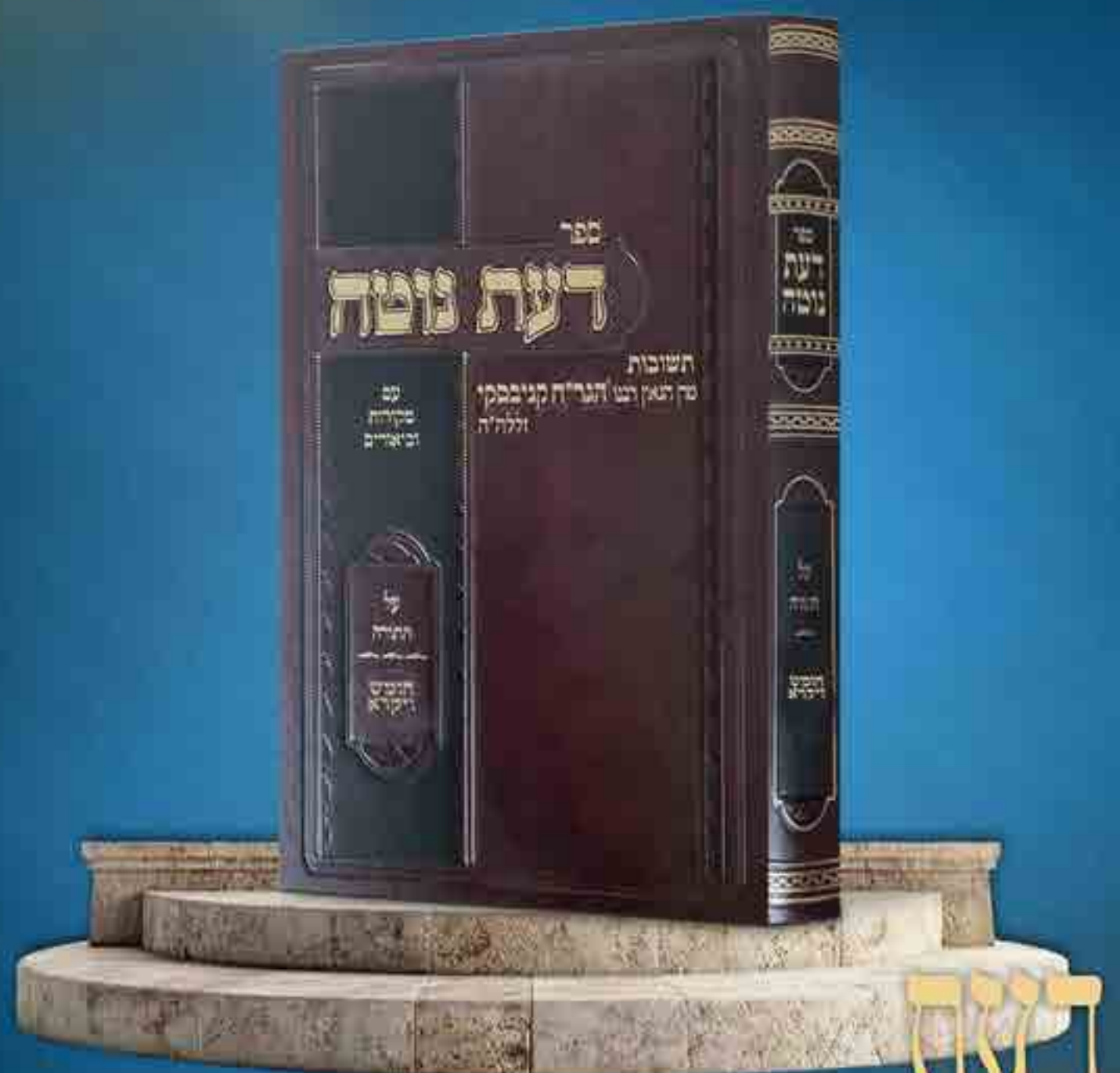

הרב זצ"ל עם ידידו הגר"ד וינטרוב זצוק"ל

ור' נפתלי כהן סופר נ"י

ר"נ כהן סופר היה ה'בתיים מאכער' של התפילין שרכש הרב זצ"ל לילדיו, שני הוראות הובאו בשמו בענייני סתם, האחת יסודית, והיא: **ר' נפתלי כהן סופר נ"י העיד ששאל ממרן אם ליישר רבוע התיורא עם מכונה והשיב לאו רק עם היד (וע"י מ"ב סי' ל"ג סק"ג)'**

דבר בעתו מה טוב

תשובות רבינו מרן הגד"ח קניבסקי זצוקללה"ה
על חומש ויקרא

נלקט מתוך עשרות אלפי תשובות
שהשיב בכתב ידו ונפו על ידו בי"ג נפה

בדפוס מיוחד ובאווירם בשיתוף תלמידי הכנסת סופלים רבני ישיבת נטור
בדאשות בנו הגד"ח ש קניבסקי שליט"א

דעת
נופה
ויקרא

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידו של הרב זצוק"ל, הגאון רבי חיים ישראל שליט"א, ראש ישיבת 'שערי תורה'

כד הוינא טליא

זכינו שהגאון הגר"ש שליט"א, ראש ישיבת 'שערי תורה', נאות לפרוש בפנינו מעט מהקשר המיוחד, התורני, עוד שחר ילדותו, עת בה למד עם הרב בחברותא, גם מעט על הקשר עם אביו מרן הגר"י שפירא זללה"ה, מגדולי תלמידי החזו"א, ועל השהות במחיצת הגאונים ב'שיכון חזו"א' בו גדל.

וכלל לא הלכתי לחיידר, אלא רק למדתי עם הרב.

היתה גם תקופה אח"כ בה למד ר' חיים גם עם עוד חברותא, זה היה בדרך כלל בביתו, אבל אם היו צריכים להשלים, זה היה ב'לדרמן'

אחרי התפילה או לפני, ואני הצטרפתי ללימוד זה, הרבנית ע"ה היתה פותחת את הדלת מוקדם בבוקר, למרות שבאותם זמנים, עדיין לא קמה בעצמה לתפילת הנץ, משום שהיתה מטופלת בהרבה ילדים, כך מלבד מה שלמדתי עם הרב ביחידות, למדתי יחד עם עוד חברותא עוד כמה מסכתות בבלי וירושלמי, ומשורה הרב שלחברותא הג"ל, מפריעה קצת הנוכחות שלי, קבע עמי לימוד בנפרד מסכת ברכות.

האם כבר אז היה קשר בין הרב זצ"ל לאביכם שליט"א - הגאון הגדול הגר"י שפירא זצוק"ל

הגר"ש שליט"א: אבי זצוק"ל הגיע לגור ברח' רשב"ם בקיץ שנת תשי"ח, באותו הזמן היה עדיין גר שם מרן בעל קה"י זצוק"ל, אנחנו היינו גרים בקומה של ר' חיים, אבל

הכניסה לביתו היתה רק דרך חזית הבנין ברח' רשב"ם, ב'לדרמן' בקושי ה' מנין אז, היו אמנם קשרי ידידות של שכנים, אבל זה לא היה פטפט והשתשעות, ר' חיים היה מאוד בולט בדביקות שלו בהתמדה ושקיעות מוחלטת בלימוד, משלוח מנות, זה היה אולי המחווה היחיד של 'שכנים' שהיה ביניהם, כל השאר היה אך ורק תורה.

רק בלימוד היתה ניכרת השכנות, ובמידה מרובה, ר' חיים היה נכנס הרבה לביתנו להתייעץ עם אבא, ובמיוחד בתקופה בה עסק בכתבת ה'שונה הלכות' על הל' עירובין, כל קטע שהיה מתלבט איך להוציא את הדין מתוך מו"מ של החזו"א, והאם אלו דברים מוחלטים או לא, היה נכנס לאבא ונעזר בדעתו.

שאלנו אודות ה'חברותא' עם הרב זיע"א, כיצד זה התחיל

הגר"ש שליט"א: ראשית, אני צריך להקדים, שאיני ראוי להיקרא 'חברותא' הרב זצ"ל היה הר גדול, ורק יכלנו לקחת ממנו טיפה מן הים, עוד ועוד, אבל זה לא בבחינת 'חברותא'.

הלימוד היה מפסח שנת תשכ"א עד פסח שנת תשכ"ב, זמן הלימוד היה באופן עקרוני בשעה שלוש וחצי לפנות בוקר, כשותיקין היה יותר מאוחר, היינו מספיקים לגמור לפני הנץ, אבל כשהיה הנץ מוקדם יותר, היינו משלימים ביום לפני הצהריים או אחה"צ, לפי הענין.

באיזה גיל היה הרב שליט"א, וכיצד היה סדר הלימוד

הגר"ש שליט"א: הייתי אז מופלא הסמוך לאיש, בערך בגיל 12, וסדר הלימוד היה בכך שהרב מקריא את כל הגמ' בלי רש"י ומסביר מילה במילה, זו גם היתה הסיבה שהלימוד הזה לקח הרבה יותר זמן, מאשר סדר לימודו הרגיל שהיה לומד לבד, היתה

תקופה שלא היה לי שעון מעורר להתעורר והיה קשור על ידו חוט והיה ישן במרפסת הבית הפונה לבית הרב וקצה החוט השני היה במרפסת המטבח בבית הרב וכשהגיע הזמן ללמוד היה נמשך החוט בבית הרב וכך התעוררתי ללמוד עם הרב'.

מי הציע את הלימוד הזה?

הגר"ש שליט"א: הרב הוא זה שהציע ברוב ענותנותו, אמא ע"ה מאוד חששה מזה, ואמרה שזה ישנה את הסדר יום וכו', אבל אבא זצוק"ל מאוד דחף לזה, ובאמת באותה שנה כל הסדר היה שונה,

הגר"ש שליט"א עם בני הישיבה במבחן פומבי בסוף זמן קיץ תש"פ

שיח אמונה

ביום השנה השני להסתלקותו של הרב צוק"ל
התקיים שיעור לעילוי נשמתו לאחר תפילת ותיקין
במנין שבבית הרב צוק"ל,
ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בדין קילופי עור בשפתיים בשבת

שאלה. יש אנשים שסובלים מאוד מקילופי עור בשפתיים, שמתייבש העור ומתקלף מעט מעט לציצין דקין עד שנופלין מאליהן או שמקלפין ומפילין אותן, והנה הם מתחדשים לבקרים אשר מורידן היום ולמחרת מגיע ממקום אחר בשפתי, והדבר הזה מצער הרבה עד שמן הנמנע כמעט מלהתאפק ולא לקלפן, השאלה אם יש למצוא לזה איזשהו צד היתר להורידן בשבת.

תשובה. הנה לתלוש עור בשבת הוא ממלאכת גזוז, וציצין סביב הצפורן שבידיו אם מורידן בכלי איתא בגמ' שבת צ"ד ב' דחייב חטאת אם לא פירשו רובן, וכ"פ בשו"ע סי' שכ"ח סל"א, וכתב הבה"ל בסי' ש"מ ס"ב וז"ל ודע עוד דלפי המסקנא שם בבכורות כ"ה דדבר דאורחיה לתלוש ביד חייב על התלישה משום גזוז, א"כ כשיש איזה ציצין מדולדלין על שפתו ולא פירשו רובן אפשר דחייב חטאת התולש אותן אפי' בידו דדרך לתלוש אותן שם ביד ולא בכלי, ולפי"ז אפי' כשפירשו רובן דמתירין לעיל בסימן שכ"ח לתלוש ביד כשמצערות אותו, הכא אסור דיד דהכא כיון דהוא אורחיה ככלי דמיא. עכ"ל הבה"ל. הלא תראה שלפי דברי הבה"ל האלו כמעט א"א להנצל מלהכשל באיסור גזוז בשבת אא"כ יקשור ידיו באסורים, וחפשתי בחזו"א ובאחרונים ז"ל ולא מצאתי מלין אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו, לכן אמינא אפתח אנא פתחא לנפשי ואנסה לברר סוגיא זו.

הנה בגמ' שבת צ"ד ב' איתא ציפורן שפירשה רובה וציצין שפירשו רובן ביד מותר ובכלי פטור אבל אסור, לא פירשו רובן בכלי חייב חטאת וביד פטור אבל אסור, ופרש"י ציצין כמין רצועות דקות הפורשות מעור האצבע סביב הצפורן, עכ"ל. אמר רבב"ח אר"י והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו, ופירש"י כלפי מעלה מצד הצפורן התחילו לפרוש דקא מצערו ליה טפי עכ"ל, וע"י תוד"ה והוא, שלמדו שכוונת רש"י כלפי מעלה כנגד ראשי אצבעותיו שהן למעלה כשמגביה ידיו, ור"ת מפרש שכלפי הגוף קרי כלפי מעלה, וע"ש שהביאו רא"י לזה, וע"י שו"ע סי' שכ"ח סל"א שהביא את שני הפירושים וסיים וצריך לחוש לשני הפירושים עכ"ל, כלומר דאין אפשרות בשבת להוריד עור שליד הצפורן אף שפרשו רובן, דהא כל ההיתר הוא מלמעלה, ואין אין אנו יודעים מהו למעלה ומהו למטה, וא"כ לפי"ז בציצין המדולדלין על שפתו נהיה חמיר טפי מסביב אצבעותיו, דגם אין שינוי של יד וכדכ' הבה"ל, וגם אם נמצא שינוי כגון לקלף העור באחורי ידיו וכדומה, אכתי לא ידעינן היכן הוא מלמעלה דחשוב שמצערו ביותר, כדכתב השו"ע שצריך לחוש לשני הפירושים,

אולם באמת בפלוגתת רש"י ור"ת יש לתמוה דאיך יתכן דפליגי הראשונים במציאות דלרש"י רק בצד האצבע מצערות טפי ולר"ת להיפך ורק לצד הגוף מצערות טפי, אתמהא [וכבר כתבו התוס' בב"ב קמ"ג א' בשם היר"ו פ"ג ה"א דתרומות דלא יתכן מחלוקת במציאות], אמנם ע"י בטור סי' שכ"ח סל"א שהבין שהרמב"ם בפ"ט ה"ט למד אחרת מרש"י ולדעתו בזה שיה פירש כלפי מעלה

כמובן שכל ספר חדש, שהיה יוצא לאור, היה ר' חיים מביא לאבא, זכורני שגם אבא העיר לו על כך שבדרך אמונה, צריכים להיות השגות הראב"ד, ואכן ר' חיים הוסיף את זה בסוף הספר.

בין כל התלמידי חכמים שהיו גרים ב'שיכון חזו"א' בימים ההם, במה התבלש הרב יותר מכולם

הגרחי"ש שליט"א: באופן כללי אפשר לומר שמבין כל הענקים שהסתובבו כאן, ר' חיים היה ניכר בעיקר בשליטה הבקיאותית שלו, בצורה מלאה, שהיתה מדהימה את כל התלמידי חכמים, רק ברבות השנים החלו להכיר כמה רב חיליה בעומק הלימוד, וזה מן שמיא קא זכו ליה, שמעבר לדרך שלמד בעצמו ועליה עמל, זכה לידיעה מוחלטת גם בעומק העיון, כפי שרואים בספריו בכל מקום.

בלימוד ה'חברותא', מה בעיקר היה מקפיד הרב, ועל מה היה שם דגש,

הגרחי"ש שליט"א: בעיקר היה מקפיד על ה'עקביות', על זה היה מקפיד בתכלית, הוא לא שיתף פעולה עם חוסר עקביות, ב"ה אני אף פעם לא החסרתי, אך זה אני זוכר שהיתה תקופה שהוא הציע לי ללמוד עמו את ה'מכילתא' על חומש שמות, לביל שבת אחרי הסעודה, באופן כללי היינו בשבת משלימים אחרי הצהריים, לאחר שגמר ללמוד עם אביו צוק"ל אחרי מנחה גדולה, משום שלפני ותיקין לא היה אפשרות ללמוד, משום שלא היה שומר, אחרי הסעודה כנראה היה מי ששמר מבני הבית, עכ"פ הוא היה אומר לי לחזור במשך השבוע על הלימוד שלמדנו בשבת, פעם אחת אירע שהוא שאל אותי בשבת, אם חזרתי על הלימוד של שבת קודמת, והשבתי בשלילה, כששמע זאת, לא הסכים להמשיך את הלימוד, וכך נגמרה אותה הקביעות, כך הוא חינך ל'עקביות' מוחלטת, וסלד מאוד מחוסר עקביות.

ולא תמיד היה זה כך, למשל בימי בין הזמנים, כשהייתי מבקש להצטרף, לסדרי הלימוד היכן שאחז אז, והיה מסכים בשמחה, אבל כשקובעים זמן, ולא עומדים בקביעות הוא לא היה מסכים, בבין הזמנים, היה מסיים מסכת יבמות בערב ת"ב, ובמוצאי ת"ב כבר השלמנו את מה שהיה צריך ללמוד בת"ב, לא היה שום חיסור ודילוג, גם ביו"כ היינו לומדים בין מוסף למנחה או אחרי הצהריים, כמד' שהיתה שנה אחת שגם ר' גדליה גדל זצ"ל, ובנו ר' שמואל שליט"א הצטרפו ללימוד הגירסא היכן שהוא אחז אז.

ביקשנו לדעת, האם כתפקידו של הרב שליט"א, כראש ישיבת 'שערי תורה', היו אי אלו הוראות, שהיו מערבים בהם את הרב, או שלא נצרכו לך

הגרחי"ש שליט"א: בענייני הישיבה, לא היה הרב מתערב בפרטים ובסדרי הלימוד, אבל באמת היה דבר אחד, שהיה דוחף בקביעות, והוא, לקבל בחורים חלשים מאד, אפילו במקרים שהייתי אומר לו, על בחור פלוני, שהא לא מסוגל להבין בלימוד כ"כ, היה הרב מרגיע ואומר: 'הוא יוכל, הוא עוד ידע', והרב היה סבור שבדוקא צריך לקבל בחורים חלשים, בכדי להופכם לכלי קיבול ראויים, גם כשהייתי מבקש ברכה שיהיו בחורים טובים, היה אומר לי הרב: 'אזרבה, ברכה שתצליחו להעמיד תלמידים לבחורים טובים', כמובן שדברי הרב לא היו מכוונים על בחורים שחולשתם ביראת שמים, או בקלות הדעת וכד' ח"ו, אלא בחורים שחלושים מבחינת כלים וכשרונות.

לסיום, רצינו לבקש מהרב שליט"א, כראש ישיבה ומרביץ תורה רבות בשנים, בנערים ההולכים בדרך ה', איזה דבר יוכל כל בחור וצורב צעיר, ללמוד ולקבל מהדמות הגדולה של הרב, אשר זכינו לשהות בצילה עד לפני שנתיים,

הגרחי"ש שליט"א: 'יסוד הדברים הוא, שכל בחור מן השורה, צריך לדעת לשכל אחד ואחד יש מה ללמוד מר' חיים, ויש שני דברים ששייכים לכאו"א, לחזור ולחזור שוב ושוב, זה ראו אצל הרב, וזה שייך לכאו"א, והדבר השני, זה עקביות, וכמו שסיפרתי כבר, וזה שייך לכל בחור ובחור באשר הוא.

מלאים בסיפורי הוד, וברגשות קודש, יצאנו מאת הקודש, טעונים בעוד טעימה מעט מן המעט, מדמותו הכבירה של הרב זיע"א.

א"י סיבה שזה מצער טפי, אלא תרי מילי ניהו דכדי להתיר לקלף ציצין שפירשו רובן, ביד, בעיני שני תנאים הא' שזה כלפי מעלה, וגם שמצערות אותו, אבל אם כלפי מעלה ואין מצערות אותו, אין היתר, (ט"ז) שם סק"ג בדעת הרמב"ם).

ואגב אורחא נראה דשיטת רש"י היא מקלת על פירוש הרמב"ם, דהא על פירש"י הבין הטור בזה"ל דכל כלפי למעלה מצערות אותו, דהיינו שלמעלה זה הסיבה לצער, וא"כ לכאורה א"צ כל פעם לדקדק אם מצערו או לא דחז"ל קבעו שזה מצער, ואילו להרמב"ם הבין הטור שיתכן שלמעלה אין מצערו ובאמת יהיה אסור לתולשו וכדכתב הט"ז, והוכחת הטור הוא מהא דכתב הרמב"ם ואם אין מצערות אותו אסור, (שהתיבות האלו אין בגמ'). וכ"מ מהט"ז, דהא על פירוש הרמב"ם, מדגיש הט"ז ואם אין מצערות אותו אסור אע"פ שהם כלפי מעלה, משמע שלרש"י מותר בכה"ג, הואיל וכבר יצא הדבר בהיתר, ולא אסור בזה חז"ל, עוד נראה שאם למטה זה מצערות הרבה, להרמב"ם לכאורה אסור דהא אין כאן את שני התנאים, ולרש"י יתכן דשרי דהא הגמ' מנמקת את טעמה אמאי התירו דוקא

למעלה משום דזה מצער טפי, אבל אילו גם למטה זה יצער טפי אולי גם מותר וצ"ע, עוד נראה לכאורה דהמצערות של הרמב"ם אין הכרח שיהיו כ"כ מצערות כמו לרש"י, דלרש"י חז"ל התירו רק כזה צער שמצער מלמעלה (לשון רש"י) שמצערות טפי) אבל להרמב"ם אין הצער תלוי בלמעלה, א"כ יתכן שגם צער קטן מתיר (ובפרט הזה הרמב"ם מיקל על רש"י).

ולפ"י ז"ל דר"ת למד בפ"י הגמ' כהרמב"ם דכדי להתיר צריך גם מצערות וגם כלפי מעלה, וודאי יתכן שגם מלמטה [של ר"ת שזהו מלמעלה של רש"י] זה מצער טפי כמו שסבר רש"י, אך גם מלמעלה זה יכול לצער, אבל כדי להתיר צריך גם שזה יהי למעלה, עכ"פ מחלוקת במציאות אין כאן, אכן יש לעיין בדעת הרמב"ם למה דוקא כלפי מעלה מתיר, התינה לרש"י

הוא משום שכלפי מעלה זה מצער טפי ובהו לא גזרו חכמים, אבל להרמב"ם למה דדוקא כלפי מעלה התירו לתלוש, והנראה בזה דהנהגה בכה"ל בסי' ש"מ ס"ב כתב לדייק מלשון הרמב"ם (פ"ט ה"ט) שכתב ציצין של עור שפירשו רובן, ולא כתב ציצין של עור שסביב הצפורן, משמע דאף אם נקלף העור בשאר מקומות שבגוף גם אסור.

[וצ"ע קצת מה ראה הבה"ל ברמב"ם יותר מהגמ', הרמב"ם העתיק לשון הגמ' אלא שהוסיף מילת "עור", אך לכאורה א"י לא מעלה ולא מוריד לנידון דידן, וא"כ מה ראה ברמב"ם יותר מבגמ' וצ"ע, עוד צ"ע לכאורה הבה"ל שכתב שלא דוקא סביב הציפורן, מאי קמ"ל וכי היה צד להבה"ל שדווקא סביב הצפורן זה גוזז, ושמו בשאר מקומות שבגוף אין הדרך להתקלף, דהנה באמת יש לעיין במלאכת גוזז, דעי' במ"ב בסי' שט"ז סק"ל ובס' שכ"ח סק"ב שכתב בשם האחרונים דהוצאת שן בשבת הוה מלאכה דאורייתא של חובל לרפואה, ולכאורה צ"ע אמאי אין בזה משום גוזז, וכ"ת דמלאכת גוזז הוא כשגוזז ועוקר דבר מחיתו, משא"כ השן איננו חי ויונק מהחניכיים הוא רק מחובר שם ובהו לא שייך גוזז, זה ליתא דהא גם צפרונים וגם השערות את החלק הצפורן או השערה שחותר אינה יונקת מהבשר, והא ראי' שא"י כואב כשחוחתים, ואפ"ה הוה גוזז, וכ"ת שלכה"פ החלק שמחובר יונק ובהו שייך גוזז, משא"כ בשן שאינה יונקת כלל, ג"ז ליתא דהא מלאכת גוזז שייך

אף בבהמה שחוטה שאין כאן שום יניקה וכדכתב הרמב"ם פ"ט ה"ז, וגם אין לומר דגוזז שייך דוקא אם גוזז חלק וחלק משאיר מחובר משא"כ כשעוקר שן לא נשאר כלום מחובר ובהו לא שייך גוזז, ג"ז ליתא דהא מבואר בגמ' בכורות כ"ה א' ושב"ט ע"ב דהתולש כנף חייב משום גוזז וכ"פ הרמב"ם שם, ועי' ברש"י בשבת ובבכורות שם שכנף היינו נוצה גדולה מן כנף העוף, ועי' בחולין ג"ז ב' גבי ר"ש בן חלפתא שהיה עסקן בדברים דמשמע שם לכאורה דא"י מצוי כלל שנוצה אחרי שתולשים אותה היא חוזרת לגדול, א"כ חז"ל דמלאכת גוזז שייך אף אם חתך הכל ולא השאיר כלום, וא"כ אמאי הוצאת שן אינו גוזז, ואמר ידידי הגאון הגרש"ש הלוי שליט"א דמלאכת גוזז שייך רק בדבר העומד לגזיזה כגון צמר, שערות, צפרניים נוצות וכל כיו"ב, אבל שן שאינו עומד להעקר לעולם לא שייך בו גזיזה, ודברי פי חכם חן, ולפ"י א"ש מה ההו"א של הבה"ל שדוקא בעור שסביב הצפרנים שייך גוזז, והיינו שסביב הצפרנים הוא דרך שמתקלף שם עור, וגוזזין אותו, משא"כ בשאר מקומות הגוף אין הדרך כלל שמתקלף שם עור, ואולי בכה"ג לאו שם גוזז עלה, ומ"מ הבה"ל מסיק שבהכל שייך איסור מדרבנן משום לא פלוג, ומה

שמסיק הבה"ל שם שסביב השפתיים הוה גוזז, משום שהתם הדרך הוא שמתקלף.]]

עכ"פ מבואר בבה"ל שלמד בדעת הרמב"ם שהציצין של עור של הרמב"ם א"י סביב הצפורן, ולכאורה צ"ע דא"כ מה שייך למעלה ולמטה ואין לומר דהתנאי מלמעלה קאי אצפורן ולא אציצין, דמהלשון של הגמ' והרמב"ם אין נראה כן, ולכאורה היה נראה שהרמב"ם למד פי' אחר לגמרי מרש"י ור"ת בלמעלה, ואולי למד שהכוונה לא רק שהתקלף אלא שזה גם בולט למעלה, (כלומר זה יכול להתקלף אך להשאר צמוד להבשר, ואם זה התקלף עד כדי שזה בולט למעלה זה עוד סיבה להתיר) ולפ"י נפרש בדעת הרמב"ם שצריך שני תנאים חדא שזה בולט למעלה שאז זה מאד מפריע, גם צריך עוד תנאי שזה יהיה במקום בגוף שזה מצער כגון סביב הצפורן או בשפתיים וכיו"ב לאפוקי אם זה בגבו או ברגלו במקום שא"י מצערו לא התירו, מיהו לפ"י א"ש רק בדעת הרמב"ם אבל בדעת רבינו תם שוודאי שלמד שהמלמעלה הוא במקום ההפוך מרש"י וכמשי"כ התוס' בשמו, לכאורה אכתי קשיא אמאי א"י מחלוקת במציאות, ואף אם נתרץ כמש"כ שר"ת למד דיש כאן שני תנאים האחת שמצער והשנית מלמעלה, והמצערו א"צ שיצער כ"כ, אבל המלמעלה טעון הסבר למה כשהו להיפך מרש"י זה נותן טעם שיתירו, ושמואם זה מתקלף בצורה שהיא המלמעלה של ר"ת והמלמטה של רש"י א"י הרגילות וחז"ל לא גזרו בזה ורש"י ס"ל דהצורה שהדרך שמתקלף היא

יותר מצערות והתירו רק בזה, אע"פ שזה יותר מצוי דהנה הפרישה בשכ"ח סל"א פירש כוונת רש"י [והביאו הא"ר] וז"ל ופשוט דר"ל דלפירש"י והציצין הן מופרשין מצד מעלה אצל הצפורן סביבו באיזה מקום שהי' ומחוברין לצד מטה באצבע תחת הצפורן ולהתוספות הוא בהיפך שמונותקין ומופרשין מטה למעלה בצד האצבע (אולי צ"ל הצפורן) עכ"ל, וא"כ י"ל כמ"ש דהמלמעלה של ר"ת הוא פחות מצוי ובהו חז"ל לא גזרו אם זה מצערו. מיהו באמת מש"כ לפרש בדעת הרמב"ם מהו למעלה, לא מצאנו שום רמז לזה לא בשו"ע ולא במ"ב ולא בשום פוסק.

והנה בדברי הבה"ל בסי' ש"מ הנ"ל יש דבר פלא לכאורה, דכשמדבר על ציצין שמדולדלין על שפתיו כתב בזה"ל ולפ"י אפי' כשפרשו רובן דמתירין לעיל בסימן שכ"ח לתלשן ביד כשמצערות אותו, הכא אסור דיד דהכא כיוון דהוא אורחיה ככלי דמאי עכ"ל משמע מדבריו דאם יד היה שינוי היה מותר להורידו בשבת אם פירשו רובן ומצערות אותו, וקשה והא כבר פסק השו"ע בסי' שכ"ח שם דכיון דלא ידעינן מהו מלמעלה ומהו מלמטה צריך לחוש לשתי הפירושים וא"כ ה"נ

היות ולא שייך בשפתיו למעלה ולמטה וה"ל למיסר, התינה לפירוש שפירשו ברמב"ם, גם כאן שייך למעלה, אבל לפירש"י ור"ת ל"ש כלל, והו"ל למיסר, והנראה בזה דהבה"ל ס"ל דכל התנאי שהגמ' הטילה שרק מלמעלה שרי, א"י אלא במקום שיש למעלה ולמטה, אבל אם אין את המציאות למעלה ולמטה סגי בתנאי שמצערות, והיינו טעמא דכשיש למעלה ולמטה דהיינו סביב האצבע בזה חז"ל קבעו שלמטה א"י מצער כלל לפירש"י, ולר"ת א"י מצוי כלל ולא התירו וכמ"ש או מטעם אחר, אבל אם אין למטה, כל היכי דמצער התירו, ולכאורה ראה לדבר צפורן, דהא כשהתירו בצפורן שפירשה רובה ומצערות אותו לכאורה לא חילקו בין כלפי מעלה או כלפי מטה, משום דאין שתי אפשרויות בזה.

והנה אם דברינו האחרונים נכונים, שבמקום שאין למעלה ולמטה (לפי פרש"י ור"ת) אם מצערות אותו ופירשו רובן מותר ביד, א"כ הרווחנו דבר גדול דאם הוא יקלף את העור שבשפתיו שפירשו רובן [והם בולטות לצד מעלה, לחוש לש"י הרמב"ם], בשינוי כגון לאחר ידיו, אין איסור, [דלכאורה אם הדרך לתלוש עור השפתיים בידו, אם יתפוך את ידו ויתלוש, לכאורה הוה שינוי, דדמי לכותב בשמאלו, או בלאחר ידו [שהפך הקולמוס באצבעותיו והפך ידו וכתב, רש"י] דחשיב שינוי ופטור (שבת ק"ד ב' וברמב"ם פ"א ה"א)] מיהו אם רוצה להוריד בלי שינוי או ע"י שמדביק שפתותיו זו בזו ועי"ז נופל העור עי' לקמ"י בעזה"י מה שנכתוב בזה.

ומהו שיעור מצערות, נראה לכאורה שכל שזה מצעבן אותו וקשה לו להזהר בזה, חז"ל לא גזרו איסור בזה, דהא יש כאן תרי דרבנן גם שזה פירשו רובן וגם שזה ביד, וגם קשה להזהר בזה לא גזרו, ואין לומר שיש שיעור למצערות, דא"כ נתת דברך לשיעורים, ונפל ההיתר בבירא, ומשי"כ רש"י מצערו ליה טפי, הוא להורות לנו הטעם למה לא גזרו בזה משום דזה מצער טפי קשה מאד להזהר בזה.

והנה יש לברר מה האיסור כאן, דלכאורה מלאכת גוזז הוא כשצריך להצמר, אבל כאן וכי צריך לצפרנים שגוזזין והלא שורפן (גדה י"ז א'), וכי צריך הוא להציצין שמורידן מע"ג ידיו, וכי ראוין הן לכלום, וא"כ הו"ל מלאכה שא"צ לגופה, התינה להראשונים

הוא משום שצריך להן או כמ"ד מלשאל"ג חייב עליה, אבל אחרי שהבה"ל מסיק בזה הסימן בבה"ל בס"א כהריב"ש אולי אין את כל האיסור של שפתיים של הבה"ל שם בס"ב, וגם החידוש שהבה"ל שם אומר ומדייק מהרמב"ם שה"ה בשאר מקומות שבגוף, ג"ז ליתא, ובאמת כשולומדים את הבה"ל בסימן ש"מ ס"א ד"ה וחייב, נראה קצת שהוא מאריך מדאי וקצת חוזר על עצמו לכאורה, ולולא דמסתפינא הוא אמינא שמרן המ"ב כתב את הבה"ל הזה בשתי שלבים, בתחילה כשכתב את כל הבה"ל של סימן ש"מ, אז בסעיף א' ד"ה וחייב הוא כתב רק עד התיבות והנה הגר"א כתב דהשו"ע סתם פה וכו', ואת התיבות הנ"ל והנה הגר"א וכו' עד התיבות ואגב נברר מה שכתבתי והנה הוספה אחרי שגמר לכתוב את הסימן, דהנה לכאורה בתחילת הדיבור כתב שם הבה"ל שהגר"א מכח הקושיא שלא מסתברא כלל לומר דהא דאסר השו"ע ללקט לבנות מתוך שחורות וחייב חטאת ע"ז, איירי דשצריך להשערות, מכח קושיא זו ועוד קושיא נייד הגר"א מדברי המג"א וכתב דהשו"ע ס"ל כר"י דמלשאל"ג חייב עליה, ואחרי כ"ז הבה"ל מתחיל שוב והנה הגר"א וכו' והלא הוא כבר הביא את הגר"א הזה, והול"ל וגם לפמש"כ הגר"א דאזיל כר"י קשה דמה נעשה עם קושיית כל האחרונים דהטור והשו"ע סותרין עצמן וכו', מכל זה נראה קצת שכתבו מרן הח"ח זללה"ה בשתי שלבים, ולפי"ז אחרי שמסיק כאן בבה"ל שיש ראשונים ס"ל כהריב"ש ומעמידים את הגמ' דמחייבת חטאת בציצין וצפרנים, כהריב"ש, שוב אולי אין מקום כ"כ להבה"ל שם בסעיף ב' דהתולש עור שסביב שפתותיו חייב חטאת.

אגב בדעת הריב"ש והר"ן שכתבו דבמלאכת גוזז חייב חטאת אף אם אינו צריך להצמר די לי אם הוא גוזז לצורך תיקון העור שיהיה נקי להיות ראוי לעיבוד, או להיות ראוי להאחיל על המשכן, נמי חשיב לצורך גופו וחייב, לכאורה צ"ע דאם המלאכה כאן הוא תיקון העור, היה צריך להיות שיגזזו שיעור חשוב בהעור, ולא שיעור שתי שערות התינה אם המלאכה הוא כשצריך להשערות א"ש דשתי שערות חשיבא, וכן התינה להריב"ש כשגוזז צפרניו או ציצין שסביב אצבעו, שע"ז תיקן את כל אצבעו, דע"ז שתלש העור נעשה הכל נאה, וכן התינה אם מלקט לבנה אחת מתוך הרבה שחורות ג"כ א"ש דע"ז נתייפה מקום חשוב בראשו או בזקנו, אבל אם תולש או גוזז שתי שערות מתוך ראש שלם שמלא בשערות לכאורה אין בזה שום משמעות, ואטו משום שאם צריך את הצמר או השערות, שתי שערות היו החשיב, וכי משום זה אם נוטל שתי שערות כבר תיקן כאן עור שלם, ובגמ' ובשו"ע סי' ש"מ ס"א איתא להדיא דחייב על שתי שערות אתמהא.

ומהו פירשו רובן, הנה רש"י (בדף צ"ד ב') פירש שההיתר בפירשו רובן הוא שקרובין לינתק [ונתלושין דמיא, מ"ב ש"כ סקצ"ן], וע"ע בביה"ל ש"כ ס"ח שהביא מהמפ"ג בזה"ל כמו צפורן שפירשה רובא דתו לא יניק מהגוף ע"ש, והנה היה אפשר לפרש דהא דאמר' צפורן וציצין שפירשו רובן דאסור רק מדרבנן אין הכוונה שרוב הצפורן נחתך אלא הכוונה שהחלק מהצפורן שנחתכה היא תלושה בצורה כזאת שרוב יניקתה ניתק ממנה ונשאר קצת יונק, ולפי"ז אין היתר להמשיך לתלוש את שאר הצפורן שמחוברת אלא רק את החלק שכבר נחתך, אותו מותר לתלוש מהגוף, וכן בציצין, ולפי"ז מובן שפיר הא דחז"ן להרמב"ם בפירוש המשניות בפ"י דשבת וכן העתיקו הרע"ב וכן כתב

ולכאורה אין לדחות ולומר דלמא כל מה דחז"ן דהתירה הגמ' במצערות הוא דוקא אם יש את שני הדרבנן חדא פירשו רובן וחדא ביד, אבל אם אין שינוי דביד, אלא זה שאצל"ג, זה לא טעם מספיק להתיר במצערות אותן, אף שפירשו רובן, תדע דחז"ן ליה להמ"ב בס' ש"מ"ב סק"א דס"ל דמלשאל"ג חמירא משאר איסורי דרבנן לגבי ביהש"מ, וא"כ ה"נ אין לנו ראי' להתיר מצד מלשאל"ג ופירשו רובן במצערות, (בלי שינוי), זה ליתא לכאורה דמצאנו בסימן ש"כ ס"ח במ"ב סק"צ גבי מפ"ס מורסא דהתירו מלשאל"ג משום צערא, ואף לר"י דס"ל דבעלמא מלשאל"ג חייב עליה, כאן שכשפותח המורסא מפני הצער ולא לעשות לה פה אינו יכול לבוא לידי חיוב חטאת והתירו בזה משום צערא, וע"ש בבה"ל ד"ה כדי שהיה נראה לו שהתירו אף בכלי בלי שינוי, כיון דהוי מלשאל"ג ובמקום צערא, לא גזרו בזה, אך במג"א ובט"ז, נראה

דלא התירו שבות כדרכו משום צערא, אא"כ יפ"ס ע"י שינוי כגון ביד, והנה מש"כ הבה"ל שבות הכוונה מלשאל"ג, ולכאורה בעניינינו גם כשמקלף עור שעל שפתיו שלא לשם להתייפות, אם פירשו רובן אינו יכול לבוא לידי חיוב חטאת, כמו במפ"ס מורסא לעשות לה פה, ואם שם הותר משום צערא אם יש גם מלשאל"ג וגם שינוי דביד, גם בעניינינו אם יש תרי דרבנן גם מלשאל"ג וגם פירשו רובן, היה צריך להיות מותר במצערות אותן, והנה לפי כ"ז נצטרך להעמיד דברי הבה"ל שאסר לקלף עור שעל שפתיו אף ביד ואף במצערות אותן, במכוון להתייפות, וזה מצער אותו כי זה מאוד מפריע לו שאינו נאה, ודוחק לכאורה.

[והנה באמת לולא דמסתפינא היה נראה דכל מש"כ הבה"ל לאסור לתלוש עור שסביב השפתיים משום גוזז, הוא להשיטות שלמדו בגמ' ציצין שפרשו רובן וכו' שאתיא כר"י דמלשאל"ג חייב עליה או כמו שדחקו האחרונים שמייירי בשצריך להצפורן שזהו דוחק גדול, וע"ז קאמר הבה"ל דגם עור שסביב שפתיו כיוצ"ב, אבל לפי מה שמסיק הבה"ל בס' ש"מ ס"א כדעת הריב"ש שהאיסור הוא כשצריך שהעור יהיה נאה, דנחשב לצריך לגופו, א"כ לכאורה היה מקום לומר שכל מה שאסרה הגמ' ציצין של עור הוא דווקא בציצין שסביב הצפורן ששם כשמורידין את הציצין הוא כדי להתייפות, כמו שאת הצפרנים חותכין בכלי כדי שיהיה חתוך יפה, וה"ה הציצין ובוהו איירי הגמ', אבל בציצין שסביב השפתיים שכל מה שמורידן הוא מורידן כי זה מצער ולא בשביל להתייפות כלל, בזה לא אמר הבה"ל מעולם שגם בזה אסרו דהא הגמ' לא איירי בכה"ג, וכל מש"כ הבה"ל שגם בשאר מקומות שבגוף וכן שפתיים אסור הוא עד שבא הריב"ש וסברנו שהאיסור בצפרנים ובציצין

שמלאכה שאצל"ג חייב עליה ניאח, אבל רוב הראשונים ס"ל דמלאכה שאצל"ג פטור מחטאת וכדכתב המ"ב בסימן שט"ז סק"ד משום דבעינן מלאכת מחשבת, ואף השו"ע מצד שם בס' שט"ז ס"ח כהני ראשונים שפטור עליה, (בה"ל סי' ש"מ ס"ד ד"ה וחיב) א"כ איך כתב בסימן ש"כ ס"א דאם הציפורן והציצין לא פירשו רובן, בכלי חייב חטאת, והנה באמת התוס' בשבת צ"ד ב' ד"ה אבל כתבו דבאמת כל הסוגיא אזלא כר"י דמלשאל"ג חייב עליה, אבל כבר בארנו שא"י מיישב בדעת השו"ע וכן בדעת רוב הראשונים שפטרי במלשאל"ג, וכן יש להקשות על נוטל שערו בכלי בסימן ש"מ ס"א בשו"ע, ובמלקט לבנות מתוך שחורות שחייב, ומכח חומר הקושיא כ' הבה"ל בס' ש"מ ס"א משמיה דהמ"א דצ"ל שהוא צריך לשערור שהוא גוזז, וכן הוא צריך לצפורניו, אולם זה תמוה ודוחק גדול מאוד דאפי' אם נימא שהוא צריך לשערור וצפורנו, אבל להציצין שהוא מוריד הוא ודאי לא צריך אותם, וא"כ אמאי אם לא פירשו רובן חייב חטאת בכלי וכדאי' בגמ' שבת צ"ד ב', לכן הסכים הבה"ל שם לדעת הריב"ש בסימן שצ"ד והר"ן בחידושו על שבת צ"ד ב' דבמלאכת גוזז א"צ שיהא לצורך השער והצמר, אלא אף אם הוא גוזז לצורך תיקון העור, כמו שהיה במשכן בעורות תחשים, שהורידו את כל השיער כדי שהעורות יהיו חלקים, ג"ז חשיב צריכה לגופה [וע"ש בבה"ל שהביא שלדעתו גם הר"ח והרמב"ן והסמ"ג והרא"ם כולם ס"ל כהריב"ש והר"ן].

ובזה א"ש הכל דהנוטל צפרניו מדקדק שיהיו גוזזים יפה, וכן שערור, וגם הנוטל ציצין שיוצאין מאצבעו מכיון ליטול בצורה ישרה ונאה, ובכל אלו הוא תיקון לגופו, והו"ל מלאכה הצריכה לגופה, ולפי"ז כתב הבה"ל דאשה ששכחה ליטול צפרניה מע"ז ובליל שבת א"א ליטול ע"י גוי ביד אפשר להקל ליטול ע"י גוי בכלי, דהא אין כוונתה להתנאות בזה רק לצורך טבילה ומקרי מלאכה שאינה צריכה לגופה ומותר בכה"ג שבות דשבות לצורך מצווה ע"ש בבה"ל, והנה אם הבה"ל על אשה שגוזזת צפרניה משום טבילה חשיב לה שאינה צריכה לגופה אע"פ דודאי בסופו של דבר היא נהנית דהא אשה היא, הואיל ואין כוונתה להתנאות, לכאורה כ"ש אדם שנוטל עור שסביב שפתיו שמעצבנות אותו ואין כוונתו כלל בנטילתן משום להתייפות ודאי דהו"ל מלאכה שאצל"ג אף להריב"ש, וא"כ להריב"ש דהמ"ב נראה דמסכים על ידו, הגמ' איירי בכה"ג שגוזז כדי להתייפות, וע"ז אסרה הגמ' אף אם פרשו רובן אם עושה בכלי, אבל אם גוזז שלא לשם להתייפות אלא מתוך שזה מצערות אותו אף אם לא פרשו רובן א"ז אלא מדרבנן ואולי אם פרשו רובן יהא מותר אף אם היד א"ז שינוי דהא יש כאן תרי דרבנן, אצל"ג ופירשו רובן. ובוהו אם מצערות אותו לא אסרו אם פרשו רובן הואיל והוא מלאכה שאצל"ג. והא דכתב הבה"ל דבשפתיים הואיל והדרך לתלשן ביד אם לא פירשו רובן חייב חטאת ואם פירשו רובן הו"ל דרבנן ואין היתר של מצערות הואיל וא"ז אלא חד דרבנן, הבה"ל איירי כשמכווין לייפות עצמו, ולפי"ז אף אם יתלוש את העור שעל שפתיו עם שינוי ושפתי דא"ז כ"כ שינוי דכך דרכו בחול הרבה פעמים, מ"מ אם זה מאוד מעצבן ומצער אותו יהא שרי, הואיל וא"ז מלאכה הצריכה לגופה לדעת הרמב"ם ובוהו לא איירו חז"ל במה שהגבילו את ההיתר במצערות דווקא בידו דהוה שינוי, דהגמ' איירי בצריכות לגופו משא"כ כאן.

המאירי שם דשערות שנתלשו רובן הוא רק מדרבנן, אמנם בהוצאת הרב קאפח והרב קורח מכחישים זה, אבל הרע"ב והמאירי העתיקו כך, ולכאורה תימה איך שייך בשערות המציאות של נתלשו רובן והלא כל חיבור השערה לגוף הוא בחוט השערה ומה שייך רוב ומיעוט בזה, וע"כ צ"ל דרוב הניקה ניתקה מהגוף, ואין זה רוב בכמות אלא רוב באיכות, ולפי"ז אין ראייה להתייר להמשיך לתלוש את החלק המיעוט של הצפורן או של הציצין אם זה נשאר מחובר בגוף, [אף דאליבא דאמת בשערות אף אם נתלשו מהניקה וכעת הם מדולדלות, התולטן בשבת חייב חטאת כדמשמע בס"ס ש"ג במ"ב סקפ"ה פ"ו, מ"מ את ענין פירשו רובן בשערות למדנו מדברי הפיהמ"ש והרע"ב והמאירי הנ"ל], אולם כ"ז ליתא דחזינן ליה להפמ"ג שכ"ח מש"ז ס"ק כ"ג והובא במ"ב שם סקפ"ה שהקשה התינה בציפורן שפירשה רובה א"ש דהכונה רוב הציפורן, אבל בציצין מהו רובן, והיכן מתחיל הרוב, ותיירן ואפשר דהיינו כל שדרך בנ"א לקלוף שם, אם נקלף הרוב ממנו כתלוש דמי עכ"ל, חזינן מדבריהם שהבינו שהרוב הכונה בכמות הצפורן והציצין ושם ניתק הרוב ממנו מותר להמשיך לתלוש את השאר שמחובר עדיין, ולפי"ז צ"ל שאם ניטל הרוב מהציצין גם החלק שעדיין מחובר כבר יניקתו רפה ועומד ליפול, וכמו שמותר לתלוש את החיבור הדק כך מותר למשוך לתלוש את המעט עור שנשאר כי גם הוא כבר בלי יניקה, [ולפי"ז א"ש מה שיש לתמוה דכאן גבי צפורן וציצין מבואר בגמ' ובשו"ע דאם פירשו רובן מותר מן התורה לתולטן דכתלושין דמי, ואילו גבי שער מבואר בס"ס ש"ג דשער מדולדל אסור לתלוש ואם תלשו הוי גוזז, ולכאורה צ"ע אמאי והלא נדלדלו רובן, ולפמ"ש א"ש דגבי צפורן וציצין הדבר ניכר לעינינו אם נתלש רובן וחזינן נמי דיניקתו חלושה, אבל גבי שער א"א לידע אם נדלדלו רובן או מיעוטן דכל חיבורו הוא כחוט השערה, ולכן א"א להתיר].

ולכאורה נראה לפי"ז דהא דאמר' צפורן שפירשה רובה וציצין שפירשו רובן אין הכונה דמעט יותר מחציו נחשב לרובו, דזיל בתר טעמא וודאי דאם נתלשה הצפורן יותר מחציה עדיין יש יניקה בשאר הצפורן המחוברת, ורק אם פירשה כמעט כולה עד שהצפורן תלויה דאז כבר אין יניקה להצפורן, וכן בציצין בזה שנתלש יותר מחציה אכתי יש כאן יניקה גדולה.

והנה הבה"ל שם בסימן שכ"ח בסעיף כ"ח ד"ה כדי דמירי שם על מפס מורסא משחין הביא מהפמ"ג דמותר לקלוף את העור שמעל המוגלה והשחין דתו לא יניק וע"ש שהביא דהת"ש אין סובר כן וס"ל דאסור להוריד את העור הזה דזה לא חשוב פירשה רובה, דהא לא נתלש כאן כלום רק התרומם העור למעלה, וע"ש בבה"ל דמשמע מדבריו שם דלקלף את העור מעט מותר לכו"ע אף לדעת התו"ש, רק לקלף ולתלוש לגמרי מהבשר זה אסור לדעת התו"ש, והנה זה פשוט לכאורה דלקלף מעט עור מעל הבשר ודאי אסור ואולי אסור מן התורה [מיהו באמת לא מצאתי ראייה לזה, ויתכן שאין בזה כלל איסור, דאי"ז דומיא דגוזז את הצמר, דשם גוזז לגמרי, אבל לגוזז ולחתוך מעט עור שמא לא אסור, דהאיסור גוזז הוא לתלוש לגמרי את העור מהבשר, אך יתכן שהאיסור גוזז הוא לעקור יניקה, ובקולף מעט עור נמי תולט ועוקר יניקה, עוד יש לחקור דאת"ל דלחתוך מעט מהעור אין כאן גוזז דהא לא תלש את העור מן הבשר, מה הדין אם תלש מעט מן העור עד שתלש רובו אך לא לגמרי ולא תלשו מן הגוף, דכאן הוא ודאי נחשב שתלשו וגוזז, דהא חזינן דלתלוש ציצין שפירשו רובן מותר מן התורה, והיינו משום דבזה נחשב לתלוש,

וא"כ המקלף עור עד שקילף רובו חשיב כגוזז, או דלמא דס"ס הוא לא גוזז מן הבשר, ומסתברא בזה שחייב אם זה בכלי, ועוד יש לחקור את"ל שלחתוך מעט מהעור לאו גוזז הוא מה הדין אם תלש העור עד חציו ובא אחר והשלים עד שתלשו, אם מעשה הראשון חשיב חצי שיעור שאסור מה"ת, או דלמא כיון דאין חייב חטאת אא"כ תלשו לגמרי מהעור או לכה"פ שתלשו עד כדי שאין יניקה מהעור, מעשה הראשון לאו שם גוזז עלה, הא למה זה דומה לחקירת הבה"ל בס"י ש"מ ס"א ד"ה ומלקט, לגבי בורר אם לא ברר לגמרי דעדיין נשאר מעורב עם פסולת אי חשיב חצי שיעור, או שמלקט לבנות מתוך שחורות אך נשאר עדיין הרבה לבנות, והמלאכה עצמה לא הושלמה, וצ"ע בכ"ז], אבל אם מקלף עור שאינו יונק, כגון העור שמעל השחין דבלא"ה אין כאן שום יניקה, בזה להפמ"ג מותר, הואיל וסביב סביב הפצע העור שמעליו מחובר בלי יניקה, ובמקום צערא מותר גם לתלוש, ולהתיר מעט מותר לקלף, אבל לא כולו דלתלוש אסור, הואיל והוא היה מחובר כולו אף בלי יניקה, וכן אסור לתלוש חלק מהעור שמעל הפצע.

ולכאורה נראה דאף שביארנו שאם נתקלף רוב עור הציצין מותר מן התורה להמשיך לגמור לקלף דכתלוש דמי, מ"מ אף אם נתקלף כולו ונשאר תלוי על בלימה גם בזה אסור מדרבנן לתלוש אא"כ יש את התנאים של שינוי כוון יד ומצערות אותו, וראיה לדברינו דהנה מבואר בשו"ע ס"י ש"מ ס"ב דאסור מדרבנן לחתוך יבלת יבשה, וכתב שם המ"ב בסק"ו ואפי' היא יבשה ועומדת להתפרך לבסוף מעצמה אפ"ה אסור, והנה לכאורה יבלת יבשה שעומדת להתפרך מעצמה, דמאי לציצין שתלוין על בלימה, ואפ"ה אסור חכמים בלי שינוי, וצ"ע דיתכן לחלק קצת דגבי יבלת אכתי לא התקלף כלל, משא"כ בציצין וצ"ע.

יש להסתפק בהא דקיי"ל גבי ציצין וצפורן שפירשו רובן דהתירו רק אם עושה שינוי כגון ביד, אם סגי שישנה מהאופן שרגיל לעשות בשעה שזה דאורייתא, או דבעינן שישנה גם מהאופן שרגיל כשעושה את המלאכה דרבנן כלומר נ"מ אם כשמקלפים את העור כשלא פירשו רובן הדרך הוא שמקלף רק בכלי ואילו כשפירשו רובן הדרך הוא גם ביד, מי בעינן בפירשו רובן שלא יעשה ביד, או דלמא כיון שהוא משנה מהדרך שרגילים כזוה לא פירשו רובן, א"כ אינו יכול לבוא לידי מלאכה דאורייתא וסגי בזה, ולכאורה יש להוכיח מיניה וביה, דלפמ"ש כדפירשו רובן הכונה שזה תולה על בלימה, א"כ לכאורה ודאי דבכה"ג אין הדרך להוריד עם כלי, דהא זה כמעט נופל מאיליו, וכדכתב המ"ב גבי יבלת, ועלה קאמר הנה"ל דאם יטלנו ביד חשיב שינוי, א"כ מוכח דג"ז חשיב שינוי, ולכאורה לדין בנידון ידן יוצא נפק"מ גדולה, דלכאורה כשמקלף עור שעל שפתיו שכתב עלה הבה"ל שדהרן ביד, ונראה דכשלא פירשו רובן הדרך הוא שכשרוצה להמשיך לקלף מורידן בידו ולא בשינוי אבל כשפירשו רובן והוא רק תולה על בלימה, התם הדרך להורידן גם בשינוי, ואם נימא דסגי שמשנה מדרכו כשלא פירשו רובן א"כ מצאנו עוד עצה להוריד עור שעל שפתיו אם פירשו רובן, והיינו בשינוי, וצ"ע.

ומה נחשב למצערות, הנה יש להסתפק האם הא דהתירו ליטול עור שפירש רובו בשינוי הווקא המצערות אותו אם הכונה שזה כואב או שזה מעצבן אותו, והנה במפס מורסא היה ניתן להסתפק בזה דהא יש שם פצע, אולם מדחזינן דגם גבי ציצין וצפורן התיירו במצערות, והתם לכאורה אם נחתך רוב הצפורן א"ז כואב להניחו כך אלא מאד מציק ומעצבן, וכן

גבי ציצין שסביב הצפורן שפירשו רובן אין בזה שום כאבים אלא שזה מאד מעצבן.

ונראה לכאורה דהפרש יש בין הצער של מפס מורסא לבין הצער של ציצין וצפורנים, דגבי ציצין וצפורנים שורש היתיר הוא כעין ה דאמר' אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה (ב"ק ע"ט ב') דקשה מאד להתגבר ע"ז, וכידוע. ואי"ז מצד כאב אלא שזה מפריע כל הזמן וקשה להתגבר ע"ז, משא"כ גבי מפס מורסא התם הצער בצירוף כאב, שהמוגלה מושכת וכואבת, ועי' בדברות משה (שבת ס"י כ"ו בהערה אות ע"ג) שמצדד שבעינין שיהיה צער גדול, ועי' עוד בספר החדש שיצא כעת לאור עולם בס"ד לאאמו"ר מרן הגאון זללה"ה קונטרס הזכרונות הוראות מהחזו"א זללה"ה בס"י כ' סעיף מ"ו ז"ל שאלו למרן ע"ד בועות קטנות, אם מותר לדחוקן בשבת בצפורן ועי"ז יוצא משהו מוגלא, ואין מצטער מחמת כאב כלל, רק מצטער אם לא יסירנה, לפי שאין יכול לסבול כעין בליטה בגופו, (אם דמאי למפס מורסא דשרינן מחמת צערא בס"י שכ"ח סכ"ה) והשיב שיש להחמיר עכ"ל, משמע שגם הוא סבר שההיתיר במפס מורסא הוא צער שמעורב בכאב, ולפי"ז א"ש היטב הא דקשיא לי דגבי ציצין וצפורנים בעינן כדי להתיר לקלף תרי דרבנן, וגם מצערות, גם פירשו רובן וגם ביד וגם מצערות, ואילו גבי מפס מורסא, הבה"ל בשכ"ח סכ"ח הוה בעי למימר (אלא שראה שמהט"ז והמג"א ל"מ כן) שמותר לפתוח את המורסא אפי' בלי שינוי אף בכלי ורק מצד שזה מלשאצ"ל ואינו מכוין לפתח ובמקום צערא לא גזרו, ולהפמ"ג שמוכא שם בבה"ל מותר אפי' לקלף את העור שמעל השחין מטעם שזה נחשב פירשו רובן, ותימה הלא גבי איסור גוזז אין היתיר דפירשו רובן אלא אם ישנה שיעושה ביד וגם מצערות, וכאן גבי שחין אין העור מצער ביד הוא מחובר כולו, אלא הפצע והמוגלה מצערים, ואמאי התיירו, על כרחך צ"ל דצער השחין אינו דומה לצער הציצין, דצער השחין הוא צער של כאב, ולכן החזו"א צידד להחמיר אם אין בשחין כאב אלא שאין יכול לסבול הבליטה, ואילו צער הציצין הוא סוג צער אחר לגמרי, ועוד יש להוסיף דהצער של הציצין אם לא פירשו רובן, אין כאן צער כמעט, ולכן חז"ל בזה לא התיירו אף אם יעשה בשינוי כגון בידו, אבל כשפירשו רובן שהצער הוא גדול שאז זה מעצבן ביותר התיירו חכמים אם ישנה כגון ביד.

עור העולה מכל האמור לעיל, אדם שסובל מקלופי עור בשפתותיו והוא מרגיש שאינו יכול להתאפק, ורוצה להורידן, ואינו עושה כן כדי להתייפות אלא מפני שזה מציק לו ומצער, אם פירשו רובן או אפי' לא פירשו רובן אך החלק שפירש הוא כבר יבש, לכאורה אם הוא ישפוש באחורי ידיו או עם שררול ידו וכיוצ"ב בשינוי, עד שזה יתלש, יתכן דשרי דזה נחשב פירשו רובן ובשינוי ומצערות אותו [ובשפתיו א"צ להתנאי של מלמעלה], ויתכן דאף אם משפוש עם שפתיו ושינוי נמי שרי ואע"ג דכך הוא גם הדרך בחול לכאורה, מ"מ כיון דאם רוצה להוריד עור שעל שפתיו שלא פירשו רובן אין הדרך להורידן ע"י שפתיו ושינוי אלא מקלפו בידו, חשיב שינוי ושרי, והא דכתב הבה"ל דבשפתיו הדרך בחול גם ביד ואי"ז שינוי, או שכונתו שאם ירצה להמשיך לקלף את שאר מיעוט העור שנשאר דבוק לבשר דבזה הדרך לקלפו בידו וזה אסור, אבל בשפתיו ובשינוי אין הדרך כשרוצה להמשיך לקלף, ולכן כשרוצה להוריד מבלי לקלף אלא לתלוש התלוש ע"י שפשוף שרי, או שהבה"ל מיירי שעושה כן ע"מ להתייפות, אבל אם אין כוונתו להתייפות אלא מצד שזה מציק לו, בזה לא אסור הבה"ל.

מתחילים במחזור שני לימוד מ"ב הל' שבת עמוד ליום בתכנית "שיח ההלכה"

שיח התורה

בדרכו ולעי"נ של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בנשיאות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

עכשיו ההזדמנות:

ללמוד, להבין ולדעת הלכות שבת בשנה אחת

מתחיל מחזור שני

בתכנית 'שיח ההלכה'

לימוד הלכות שבת בהספק של עמוד ליום ב'משנה ברורה',
במשך שנה אחת

בארבעה מסלולים לבחירת הלומדים:

מסלול טסף

ביאורים
ומוספים

מסלול חדש

מסלול טסף

שונה
הלכות

מסלול טסף

ביאור הל'
ושער הציון

מסלול הראשי

משנה
ברורה

השותפות בכל אחד ממסלולי הלימוד יחד עם מנגה של השאלות במערכת של 'שיח התורה' מכניסה את הלומד להגדרות היומיות של 'שיח התורה' המתקיימות מידי יום – כל מסלול לימוד נוסף מקנה כרטיס הגרלה נוסף

03-3085000

תפילתו של הרב זצ"ל

הפיתקאות האישיות נחשפות

'תתפלל', כך זוכרים אנו את הרב זצ"ל משיב לאלפי שואליו ומשחרי עצתו, במשך שנים רבות, תפילה ושוב תפילה, 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך, וקוה אל ה'.

בגליונות שהתפרסמו בעבר, הרחבנו על דברי הרב זצ"ל אודות 'תפילה', אמנם במסגרת גליון הזכרון ליום השנה השני, אנו מפרסמים כאן פיתקה המעידה בפנינו על תפילתו האישית של הרב זצ"ל. בתוך פתק קטן, ישן ובלוי, כתב הרב זצ"ל לעצמו הרבה בקשות מפורטות, אשר בכל אחת מהם, יש בה כדי ללמוד הרבה, ולאלפינו בינה.

בין היתר, בפתק, ניתן להבחין, כיצד הרב זצ"ל מבקש גם באופן כללי, אבל גם מפרט מה שיכול, וכמאמר הזוה"ק (בראשית קס"ט א') 'מֵאֵן דְּצַלִּי צְלוּתִיהָ דְּבְעֵי לְפָרְשָׁא מְלוּי פְּדָקָא יְאֹתוּ' [תרגום: מי שמתפלל תפלתו שצריך לפרש דבריו כראוי].

עוד ניתן להבחין כיצד כל דבר שנראה לעינינו מובן מאליו, כגון כתיבת ספריו של הרב זצ"ל, בעיני הרב זצ"ל אין הדבר פשוט, כי לכל דבר צריך סייעתא דשמיא, תורה ותפילה גם יחד.

ניסינו בכוחות עצמינו המועטים, לשפוך אור על חלק מן הכתוב, על צורת התפילה, ודקדוק בכל מילה של הרב זצ"ל, ואיך זיל גמור. הרבה בקשות אישיות נכתבו בפתק זה, עם שמות מפורטים, ועל כן נשמט במכוון תוכנם, הבאנו רק את מה שניתן לפרסם.

מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם.

ויהי נועם, תהילים צ', י"ז.

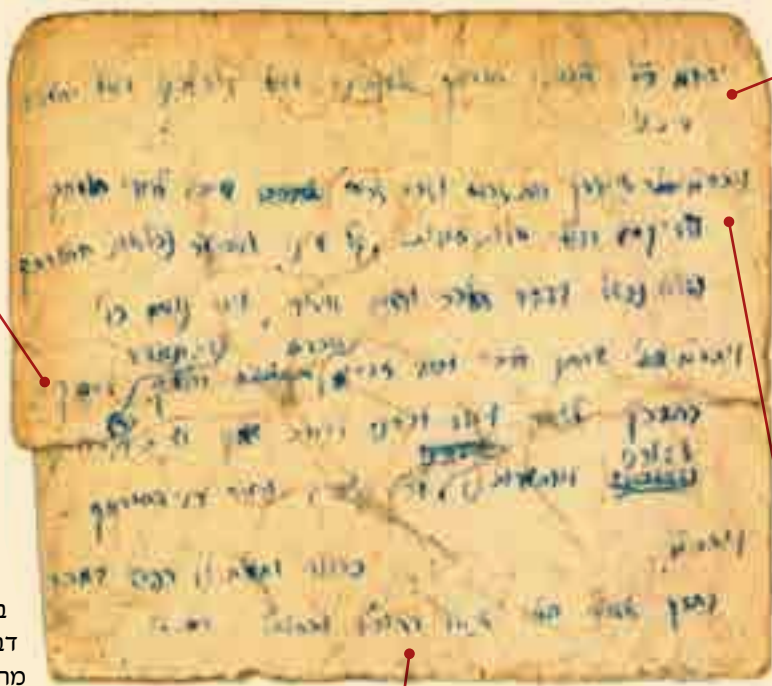
ויהר"מ שתתן בלבי
ובלב זרעי אהבה וחשק
והתמדה לעסוק בתוה"ק
לשמה

שוב מבקש הרב זצ"ל על עצמו וגם על צאצאיו, ועל עסק התורה בצורה פרטית, ומוסיף בזה שלושה דברים נוספים: א. שהלימוד יהא מתוך 'אהבה וחשק'. ב. שהלימוד יהא ב'התמדה'. ג. שהלימוד יהא לשמה.

ויחד לבבנו ליראה שמך ושיהיו כל מעשינו דבורנו
ומחשבותינו לשם שמים והאר עיני בתורתך

הרב זצ"ל מבקש על יראת שמים בנוסח התפילה הנאמר בכל יום, ומוסיף בקשה מיוחדת על ייחוד הדיבור והמחשבה רק לשם שמים, וחותרם שוב בבקשה על הארה בתורת הקדושה, בנוסח התפילה הנאמר בכל יום.

ויהר"מ ... כראוי ותשלח לו רפו"ש
במהרה בתוך שאר חוליי ישראל

יהר"מ שתהא תורתך
אומנותנו ואל ידוה
לבנו ואל יחשכו
עינינו

תפילה זו לכאורה, ע"פ האמור בברכות י"ז א' ר' אלכסנדר בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו.

ויהר"מ שתברך
את זרעי וזרע זרעי
שיהיו לזמרי תורתך
וצדיקים ובעלי מדות טובות

ניתן להבחין בשלושת הדברים אותם הדגיש הרב זצ"ל בתפילתו, א. לימוד תורה, ב. יראת שמים, ג. מידות טובות.

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך
ושלא נכשל בדבר הלכה ובשום איסור, ויהי נועם כו'

גל עיני, ע"פ תפילת דוד המלך ע"ה בתהילים קי"ט, י"ח.
ושלא נכשל, ע"פ ברכות כ"ח ב' ת"ר בכניסתו מהו אומר יהי רצון

קטן כגדול, בספריו הרבים.

עוד ניתן להבחין בבקשה 'שלא אענה ... דבר שלא כרצונך', גם תשובותיו של הרב זצ"ל, שהיו בבחינת 'דבר ה' בפיו', הרב זצ"ל מבקש שיהיו תמיד לרצון ה' ולנחת רוח, (וראה בארחות ישר' ערך רוח הקודש).

ויהר"מ שתברך את מו"ח הררי"ש בן חי' מושא ואת מורי הרב אלעזר מנחם מן בן ב"ש ושיחיו ויאריכו ימים ושנים בבריאות

הרב זצ"ל מוסיף בקשה מיוחדת, על חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, וכן על מורו ורבו מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל. הרב זצ"ל מבקש על אריכות ימיהם, ובבריאות.

... ולכל הצרינים ותשלח ברכה בכל מעשה ידיהם

הרב זצ"ל כולל בתפילתו את 'כל הצריכים', כנראה המכוון גם לאלו שביקשו ממנו ברכה, ואינו זוכר את שמם בבירור.

יהיו לרצון בו' שיר המעלות בו' ... בו'

לאחר 'יהיו לרצון', כתב הרב זצ"ל 'שיר המעלות', ולאחמ"כ הוסיף עוד פסוק, הקשה לפיענוח.

ניתן לשער, כי הרב זצ"ל כתב לעצמו את הפסוקים אותם היה אומר בסוף שמונה עשרה, ומנהגו היה לומר ד' פסוקים, פסוק לכל שם משמותיו, ועוד פסוק הכולל את האות הראשונה משמו הראשון, ואת האות האחרונה משמו האחרון, (ראה בס' 'אלא פי"א, אות י"ג). ואולי 'שיר המעלות' הוא הפסוק השייך לשמו הראשון, המתחיל בש' ונגמ' בו' (שמריהו) והכונה לפסוק 'שיר המעלות, אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו' (תהלים קכ"ח), וכמש"כ הרב זצ"ל בעצמו ב'קונטרס הפסוקים' (נדפס בסידור 'שיח תפילה') באות 'ש-ו', את הפסוק השני קשה לפענח, אך מסתמא ע"ז הדרך.

'אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו'...

ישר כח למערכת 'אלא' על מסירת התצלומים

הרב זצ"ל מפרט שמות, ומבקש עליהם לרפואה שלימה, בתוך שאר חולי ישראל הכלולים גם כן בתפילה זו.

יהר"מ שתתן זש"ק ... ובנקל ושתזמין זיווג הגזן ... ולכל נכדי ונכדותי הצריכין זיווגים במהרה ובנקל

הרב זצ"ל מפרט את שמות נכדיו ונכדותיו, הצריכים זש"ק וזיווג, וכמו כן עוד אנשים שביקשו ממנו, ומבקש גם באופן כללי.

ניתן להבחין שעל זש"ק ביקש 'שתתן' בתורת מתנה, אך על זיווג מבקש הרב זצ"ל 'שתזמין', לכאו' כי זיווגו של אדם כבר מוכן וניתן לו ארבעים יום קודם יצירת הוולד, רק צריך להזמין אליו, כמאמר חז"ל בסוטה ב' א' ובכמה דוכתי.

ויהר"מ שאזכה להדפיס ד"א ח"ה וספר שערי אמונה (וספר טעמא דקרא החדש)

בתקופת הפתק הנוכחי,

עמדו ספרים אלו בהכנה לדפוס, ועליהם מבקש הרב זצ"ל בפרטות, 'דרך אמונה' חלק ה', כלל מפתחות על כל ארבעת חלקי דרך אמונה, ספר 'שערי אמונה' על משניות מס' זרעים, וגם ספר 'טעמא דקרא' מהדורה חדשה, שכלל עוד הרבה חידושים מתורתו של הרב זצ"ל על התורה, נ"ך ומגילות.

ושאזכה לחבר ולהדפיס עוד הרבה ספרים

הרב זצ"ל מבקש על כתיבת עוד ועוד ספרים, ומייחד תפילה על כך.

ושיהי' נח"ר להקב"ה ושלא אענה ושלא אכתוב דבר שלא כרצונך ושיצאו בלי טעויות ושגיאות

הרב זצ"ל מבקש בייחוד, שכתבת ה'דברי תורה' יהיו לנחת רוח לפני בורא עולם, ומוסיף שייצא הספר בלי טעויות ושגיאות, והרבה היה טורח הרב זצ"ל על כך, לעשות תיקונים ולתקן כל דבר הצריך תיקון,

העליה לציון ביום השנה

עם כלות שנת האבל להסתלקותו של הרב צוק"ל, עלו המוני בית ישראל לציונו והעתירו תפילה לישועתן של ישראל בבית החיים 'זכרון מאיר'. לרווחת האלפים שעלו לתפילה, הוסדרו בבית העלמין דרכי גישה נוחים, כולל אוהל הכיבוד ושבילים נפרדים. מעמד התפילה המרכזי התקיים ביום שלישי ט"ז באדר בשעה 13:30, במעמד בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, גדולי התורה ובני המשפחה שליט"א. דברי התעוררות וחיזוק נשא הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א. בימי היארצייט ובכל השנה, ניתן לשלוח שמות לתפילה בציון מרן צוק"ל (ללא תשלום), למכון 'שיח אמונה' בפקס 03-5479183, או בדוא"ל seshemot@gmail.com.

שיח ההלכה - מחזור שני

החל מיום היארצייט פורים דמוקפין ט"ו אדר תשפ"ד נפתח בס"ד ב'שיח התורה' המחזור השני של התכנית הייחודית ללמוד, להבין ולדעת הלכות שבת בשנה אחת. התכנית הייחודית ללימוד הלכות שבת ע"י 'שיח התורה' מתייסדת בהדרכתם ובהכוונתם של מרנן גדולי ההוראה שליט"א, לע"נ הרב צוק"ל על פי רצונו בחיי חיותו, על מנת לסיים את הלכות שבת עד היארצייט הבעל"ט.

על פי החלטת גדולי ההוראה שליט"א הלימוד מתקיים בספר ה'משנה ברורה' בהספק של עמוד ליום. ויפורסם סדר לימוד מסודר להשלמת לימוד הלכות שבת במשך השנה הקרובה, אחר השמטת כמה מהסימנים הנוגעים פחות להלכה למעשה, ובכך יזכו לברכת השבת על ידי לימוד ושינון הלכות שבת החמורות והמצויות.

הלימוד יתקיים בכמה מסלולים, כשלפי בחירת הלומדים ניתן להשתתף בכל המסלולים או בחלקם. המסלול הראשי ללימוד ה'משנה ברורה'. מסלול תוספת ללימוד ביאור ההלכה ושער הציון, מסלול תוספת ללימוד 'שונה הלכות', ומסלול תוספת ללימוד 'ביאורים ומוספים' ממהדורת דרשו.

עם תחילת המחזור השני נוספו ב'שיח ההלכה' מסלולי לימוד נוספים וחדשים ללימוד כף החיים, ערוך השולחן ושו"ע הרב. לטובת תמריץ ללומדים והמשתתפים, יכנסו כל הלומדים שיעמדו במבחנים שיערכו מידי יום, במאות הגרלות 'שיח התורה' המתקיימות מידי חודש, ויוכלו לזכות מידי יום ביומו בהגרלות הרבוץ על זכויות כספיות, מלבד הגרלות על ספרי הרב צוק"ל.

במסגרת סדרי הלימוד בהלכות שבת שנפתחו ב'שיח התורה' החל מיום היארצייט פורים דמוקפין ט"ו אדר תשפ"ד על מנת לסיים את הלכות שבת עד היארצייט הבעל"ט, מתקיימים מבחנים יומיים בטלמסר של 'שיח התורה' שמספרו 03-3085000, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' בחיפוש המוסד 'שיח התורה'.

כולל מיוחד ללימוד רצוף לע"נ הרב זצ"ל ביום היארצייט השני, הוקם על ידי תלמידו הקרוב של הרב זצוק"ל, יבחלט"א הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א אשר זכה לקרבה יתירה אצל הרב.

סדרי הכולל התקיימו ברציפות משקיעת החמה של יום ראשון פורים דפרזין בשעה 18:00 ועד מוצאי יום היארצייט יום שני פורים דמוקפין בשעה 18:00, ובמהלכם זכו הלומדים לקיים את סיום הש"ס לע"נ הרב זצוק"ל.

הלימוד שהתקיים ברציפות גם בכל שעות הלילה, התקיים במתחם מרווח וענק בסמיכות למקום ציונו של הרב זצוק"ל, כשהמוני הלומדים זכו להקים "ישיבה על קברו", אליה הצטרפו רבים מההמונים שבאו לפקוד את ציונו, וזכו לשלב תורה עם התפילה.

שיח התורה

23,497 לומדים כן ירבו השתתפו במהלך השנה האחרונה, ולמדו במפעל התורה 'שיח התורה' שהוקם בתוך ימי השבעה להסתלקותו של הרב זצוק"ל, לטובת ועילוי נשמתו, כפי רצונו, במסלולים ייחודיים לכל הגילאים והרמות.

ב'שיח התורה' קיימים דבר יום ביומו מסלולי הלימוד והחיזוק, 'בדרכו', לימוד כל התורה בשנה אחת כפי שנהג הרב זצוק"ל, 'לאורו' ללימוד כל יום את כל הש"ס כולו, 'מתורתו', להגות בספריו ובתורתו של מן זצוק"ל, 'לנשמתו', לימוד בכל יום ויום של פרקי משניות ואמירת תהילים, 'ירושלמי' סדרי לימוד קבועים בשני מסלולים, 'כהנהגתו', במיוחד לנשים, לקבל ולהקפיד להתפלל שלוש תפילות ביום, 'משנתית -

ש"ס בשנה' לסיים את ששה סדרים בשנה אחת. זאת מלבד התכנית החדשה שנפתחה לאחרונה ללימוד 'חושן משפט' בשנה אחת. ב'שיח התורה' מסיימים את השנה השניה להסתלקות הרב זצ"ל בהתפעלות ובסיפוק רוחני מהמוני בית ישראל שהצטרפו ומצטרפים כל העת, להטב נחת רוח דקדושה, והכרת הטוב להרב זצוק"ל, בתוספת הלימודים, בדרכו ולאורו, בעיון ובהבנה, בשקידה ובחזרה, ובעמידה יומית בכור המבחן להגברת המחייב.

במהלך השנה החולפת, חולקו בס"ד כ-5000 פרסי עידוד 'מתן שכרה בצידה', בהם זכויות כספיות נכבדות, ותשורות מספרי הרב זצוק"ל, אשר ניתנו למתמידי 'שיח התורה'. בנוסף, בערבי המועדות נשלחו לביתם של נבחרים הלומדים ארגזים המלאים בכל הנצרך לתקופת החגים, מוצרי מזון ומוצרי נקיון, בשר עופות דגים וביצים, ואף שי לילדים, במסגרת החלוקה הגדולה המתקיימת בקביעות על ידי מכון 'שיח אמונה'.

חברי מערכת 'ספרי חיים' להפצת החיבורים הרבים מתורת ומשנת הרב זצוק"ל עלו להתברך מבנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א ושתו ל'חיים' לרגל השקת הקטלוג 'ספרי חיים' החדש שיו"ל לקראת היארצייט השני לפטירת הרב זצוק"ל, הגרי"ש שליט"א כתב להם מכתב חיזוק, ואף התבטא ואמר כי "בוודאי הרב שמח מאוד ממעשיכם, וכפי שכתב כמה פעמים שיתפילת כל מחבר שיתבדרו דבריו בי מדרשא".

להשגת החיבורים מספרי הרב זצוק"ל באמצעות מערכת 'ספרי חיים' ניתן לפנות בדוא"ל md3141383@gmail.com או בטלפון: 053-3141383.

מעמד נעלה של כבוד התורה התקיים לקראת היארצייט השני להסתלקות הרב זצוק"ל בעת שכ-20 אלף ילדים סיימו מסכת כלים שלמדו במסגרת ארגון "זכרון רבינו חיים", לע"נ הרב זצוק"ל, ונבחנו עליו במעמד חיזוק מרומם בראשות גדולי התורה שליט"א. קודם המבחן זכו התלמידים לעלות לבית הרב זיע"א להתברך מבנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א ולקבל מידיו כשי את ספרו של הרב זצ"ל 'ארחות ישר'.

מעמד המבחן ושמיעת דברי חיזוק התקיים בראשות מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א, חתדב"נ הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א, ובנו של הרב זצוק"ל הגרי"ש קניבסקי שליט"א, שבחנו את התלמידים המצטיינים ונשאו בפניהם דברי חיזוק.

לקראת יום השנה השני, ובמהלך התקופה האחרונה הוסיפו לצאת ספרים חדשים מכבשונו וממעיינו הבלתי נדלה של הרב זצוק"ל: הספר "שר חמישים" מתורת הרב זצ"ל יצא לאור ע"י תלמידו הגאון רבי שמעון ויסברג שליט"א מרבני מכון דרך אמונה, הספר יו"ל בסיוע מכון גם אני אודך.

יצא לאור הספר דקדוקי מצוות חלק ב', הנהגות עובדות וארחות חיים מהרב זצוק"ל. כמו כן יצאו לאחרונה, 'קיצור הלכות מילה ופדיון הבן' מתלמידו הגר"י חלופסקי שליט"א, ספר ההספדים 'אריד בשיחי' חלק ב' מחדב"ן הגר"י צביון שליט"א, 'מועדי הגר"ח' חלק שלישי מתלמידו הגר"מ גבאי שליט"א, ועוד.

מדובבי שיח

במסגרת מפעל 'מדובבי שיח' שע"י מכון 'שיח אמונה', פעל ביום שושן פורים - יום היארצייט של הרב זצוק"ל, מיזם מיוחד בשם 'שמחים בתורתו', שבמסגרתו למדו המוני בני הישיבות את סימנים ת"ע ותע"א בספרו של הרב זצוק"ל 'שונה הלכות' העוסק בדיני ערב פסח, לעסוק בענייניו של חג שלושים יום קודם החג.

את הלימוד היה ניתן לאשר אצל הנציגים בהיכלי הישיבות, כמו כן ניתן היה להבחין על החומר במערכת 'שיח התורה'.

כזכור, תכנית 'מדובבי שיח' נוסדה בברכתו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג זצוק"ל שכתב במכתבו: "ובודאי יש בזה נחת רוח לנשמת מרן זצוק"ל בגנוי מרומים, וימליץ שוב על כל המתחזקים". לאור החיזוק בהיכלי התורה והישיבות להצטרף לתוכנית "מדובבי שיח" שע"י מכון "שיח אמונה", מציינים מרביצי התורה את התועלת והחיזוק הגדול שגורמת התוכנית בהיכלי הישיבות ובפרט בסדרי המוסר, כאשר מאות בני עליה הוגים בקביעות בספר "ארחות ישר" שחיברו מרן זצוק"ל בתמצית לבו במיוחד לצורכי הדור, וכידוע נתקבל בקרב תפוצות ישראל מאז צאתו לאור.

דעת נוטה - ויקרא

מאמץ רב במכון 'שיח אמונה' לעמוד בגלי הביקוש הגבוהים ל ספר 'דעת נוטה' על חומש ויקרא, שיצא לאור והתקבל בברכה מרובה בהיכלי התורה.

המלאכה הכבירה בהוצאת הספר לאור עולם, מגיעה לאחר עמל ויגיעה של שנים ארוכות על ידי רבני 'דעת נוטה' שע"י מכון 'שיח אמונה' הפועל להדרת ספרי הרב זצוק"ל, עד שזכו להגיע לסיום המלאכה הגדולה להגיע לספר מבואר עם אלפי עמודים מתשובות הרב זצוק"ל על חומש ויקרא.

ניתן להשיג את ספרי 'דעת נוטה' שכבר הופיעו בבית הרב זצוק"ל, בחנויות הספרים המובחרות,

או בפניה למכון שיח אמונה 03-3077700.

שיעור הירושלמי

על פי הדרכת הרב זצוק"ל פעמים רבות: 'כל מסכת שלומדים בבבלי, צריך ללמוד גם בירושלמי, ולא לחכות עד שיסיים את הש"ס', ולבקשת הלומדים שליט"א, השיעור היומי הקבוע ללימוד הירושלמי לטובת נשמת הרב זצוק"ל, ימשך אי"ה גם לאחר תום השנה השניה. בשיעור היומי הנמסר מידי יום לטובת נשמת הרב זצוק"ל ע"י בנו הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א, עוסקים כעת בלימוד מסכת יומא מהירושלמי, וניתן להצטרף לשיעור בכל יום בשעה 13:30 לאחר תפילת מנחה בבית המדרש 'לדרמן', או לשמעו במערכת 'קול הלשון' ובמספר ישיר 073-321-2004. כמו כן ניתן להשתתף במבחנים היומיים במפעל 'שיח התורה' לפי ההספק בשיעור.

לקראת סיום המחזור השני ללימוד הש"ס 'בדרכו של הרב זצוק"ל', יתקיים מעמד סיום הש"ס של מאות בני העליה לומדי 'שיח התורה' שלמדו מידי יום ביומו 8 דפי גמרא, לטובת נשמתו ובדרכו של הרב זצ"ל. המעמד יתקיים אי"ה ביום חמישי ג' בניסן, בשילוב מעמד הכנסת ספר תורה שיוכנס אי"ה לבית הרב זצ"ל.

לעילוי נשמתו של הרב זצ"ל התקיים בביתו ביום הפורים כולל מיוחד ביום השנה, בהם הגו עמלי התורה במסכתות הש"ס, וזכו לסיים כעשר סיומי מסכתות, בחדר לימודו ועל שולחנו השהור שם הגה בתורה כל ימיו.

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

קבוצת מתחזקים מהמדרשה ב'אור עקיבא' הגיעו לביקור חיזוק בבית הרב זצ"ל לרגל סיום מסכת, וזכו לשמוע דברי חיזוק מפי בנו שליט"א

מעמד נרגש התקיים בבית הרב זצ"ל, בעת הגעתו ממכבש הדפוס של ספר 'דעת נוטה' על חומש ויקרא, הממשיך את סדרת ספרי תשובות הרב זצ"ל

משתתפי שיעור מתחזקים מהעיר רמת גן עלו למעונו של הרב זצ"ל יחד עם הגבאי הוותיק של ביהמ"ד לדרמן רבי מרדכי אריאל שליט"א לרגל סיום מסכת בבא קמא

תלמידי ישיבת 'ישרי לב' מטלז סטון הגיעו לבית הרב זצ"ל לבחינה ודברי חיזוק מפי בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי כיתה ד' דתלמוד תורה 'באר יהושע' הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה על פרק 'אלו מציאות' יחד עם המנהל רבי יחיאל קרליבך שליט"א

תלמידי תלמוד תורה 'סודות' הגיעו לבית הרב זצוק"ל למסיבת חומש, וזכו לקבל את החומשים מידי בנו שליט"א

תלמידי תלמוד תורה 'אופקים' הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה וחיזוק

תלמידי תלמוד תורה 'ברכת יעקב' מפתח תקווה הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

ראשי חברת רב-קו אונליין נכנסו למעונו של הרב זצ"ל להתברך מבנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א והציגו בפניו את רפורמת 'דרך חדשה' המסייעת לציבור שותו"מ

תלמידי תלמוד תורה 'חניכי התורה תורת יהושע' מבאר שבע הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה וזכו לקבל על עצמם תוספת חיזוק לע"נ הרב זצ"ל

חמישים שנה אחרי שהיה ספון בביתו
של מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

קונטרס

התזכרות ונוהגות

רשימתי לזכרון דברים ששמעתי מפי
מרן החזון איש זצ"ל ומה שהעידו
אנשים נאמנים משמו

קונטרס הזכרות בכתב ידו של רבנו מרן רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

ספר נדיר והיסטורי שבו עדות ראיה ושמיעה
מכובדות ונאמנה מהנהגותיו בקודש של
מרנא החזו"א זיע"א, בכל חלקי השו"ע,
ממה שראה שמע ורשם אחינו מרן רבי
חיים קניבסקי זצוק"ל
בתוספת באורים וברורים הודאות ועדויות
ממרן הגר"ח"ק שנאמרו במהלך השנים

מכון לתאודות ספרו רשכברג
מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ניתן להשיג בבית מרן זצוק"ל ובחנויות הספרים המובחרות